Knud Skytte

Den gamle degns erindringer

Knud Skytte

Den gamle degns erindringer

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Knud Skytte: *Den gamle degns erindringer* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Knud Skytte: *Den gamle degns erindringer* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Person- og stednavne har jeg, ifølge den gamle degns ønske, forandret. Jeg giver ham navnet *Jacob Jensen*, og hermed lader jeg ham selv fortælle sit levnedsløb:

Jeg er født den 24. august 1794 i landsbyen Sønderup i den nordvestlige del af Viborg amt. Mit fødested var et hus med jord, hvorpå der kunne holdes en hest og tre køer og nogle får. Det lå på sydsiden af en jævn bakkeskråning en ti minutters gang nord for byen. En lille have havde vi på solsiden af huset, og deri var der nogle få frugttræer, som min fader selv havde "stammet" (podet). Så vidt jeg husker, var der fire æbletræer, tre blommetræer og seks kirsebærtræer, og imellem frugttræerne og på en stor åben plads i midten avlede vi kål og kartofler og andre grøntsager. Ja, en sådan husmandshave var et sjældent syn der på egnen; men fader var også mere havekyndig end sine standsfæller. Sin "videnskab" havde han fra herregården, der lå kun en lille fjerdingvej fra Sønderup, og hvor han, under en kyndig gartners tilsyn, havde arbejdet i mange år, først som havedreng eller "lugedreng" og senere som havekarl, indtil herremanden, med hvem han den gang stod sig godt, gav ham i fæste det omtalte gode sted på Sønderup Mark. *Jens Jacobsen* hed min fader, men benævnedes almindelig Jens Gartner. Det følger vel noget nær af sig selv, at hvor der bor en gartner, der bliver der gravet og podet og plantet, og noget af det første, fader tog sig fat, da han selv havde fået sig et hjem, var at anlægge og indhegne den omtalte kønne lille have uden for vinduerne, og den var hans lyst og hans glæde, så længe han var hos os.

Men desværre kom den tid kun alt for snart, da fader, tvungen af omstændighederne, måtte forlade både hjem og kone og børn og flygte bort for at bjærge liv og frihed.

Det gik således til:

Samtidig med, at min fader var havekarl på herregården, tjente min moder der som stuepige. Hun så nok godt ud i sine pigedage, gjorde min moder, og det kunne jo så ikke fejle, at både den og den blandt de unge karle fik lyst til hende og bejlede til hende; men *Matilde* brød sig ikke om andre end Jens Gartner; for ham holdt hun af og han af hende, og de blev så kærestefolk. Det måtte de andre bejlere jo så finde sig i; men der var dog en iblandt dem, som ikke fandt sig deri med det gode, og det var *Wolle Skytte*, der hele tiden havde været faders ivrigste medbejler. Wolle kunne aldrig tilgive fader, at han gik af med sejren og hjemførte bruden, og han var fra den tid af hans hemmelige fjende, der stadig lurede på en lejlighed til hævn og ved sit idelige øretuderi gjorde sig flid for at sætte ondt for fader hos herskabet, hvilket da også for så vidt lykkedes ham, at fader blev afskediget som havekarl kort tid efter, at han og moder havde haft bryllup, så han fra nu af måtte tage arbejde bos bønderne i den tid, han ikke anvendte til at dyrke sin egen jordlod.

Denne afskedigelse tog fader sig meget nær; thi han var en ærlig mand og vidste med sig selv, at han fra først til sidst havde tjent sit herskab med en aldrig svigtende troskab, så at han altså ikke havde fortjent at blive smidt til side og derved gå glip af en forholdsvis god indtægt.

Men den onde skytte havde endnu ikke fået hævn nok, han pønsede uophørlig på at ramme fader endnu føleligere, og også

det lykkedes ham, desværre. Den så længe ønskede lejlighed tilbød sig omsider som af sig selv, og han betænkte sig ikke på at benytte den, men greb til med sikker hånd og bragte ulykke over os alle. Det ramte os som et lyn fra en klar himmel. Jeg var mig rigtignok ikke den gang bevidst, hvor hårdt også jeg blev ramt, lige så vel som moder og mine tre søstre, der alle tre var ældre end jeg; thi jeg var ikke mere end et halvt år gammel. Men jeg har hørt den sørgelige historie mangfoldige gange siden af moders egen mund, og jeg ved, at det passer alt sammen, og at det gik til i ét og alt, som hun fortalte det for mine søstre og mig under vor opvækst.

Det var en dag henad foråret, sidst i marts eller måske først i april. Sneen var tøet bort, frosten var af jorden, og rugen begyndte at grønnes efter vinterdvalen, det tegnede til et tidligt forår. Fader var gået op i marken at se til vor rug, og som han går og glæder sig over, så god den tegnede til at blive, får han øje på en hare, der sad ovre i den nærmeste agerren. Da den ikke rejste sig og løb, tog han en håndsten og kastede efter den for at jage den af rugen. Haren rejste sig nu, men i sted en for at løbe gjorde den kun et par korte hop og satte sig så atter til sæde. I den tanke, at han havde ramt den med stenen og slået den fordærvet, ilede fader til og fangede den uden vanskelighed. Det viste sig da, at den var anskudt, og det for ganske nylig; thi det varme blod rislede endnu frem af dens sår. Fader følte medlidenhed med den stakkels sårede hare og besluttede at gøre ende på dens lidelser så hurtigt som muligt. Først så han dog varsomt hid og did, og da han hverken så skytten eller noget andet menneske i nærheden, fattede han med venstre hånd begge harens bagløb og gav den med

yderkanten af højre hånds flade et par slag i nakken, hvoraf den straks døde.

Men hvad skulle han nu gøre ved den? Thi selv beholde den hverken turde eller ville han; for haren var jo ikke hans, og han vidste jo desuden, at var der noget, herremanden var "øm" over, så var det vildtet på hans jagtområde. Hurtigt fattede han den beslutning at gå lige til herregården med haren og selv fortælle nådigherren, hvorledes han havde fundet det stakkels sårede hyr og dræbt det for at forkorte dets pinsler. På den måde håbede han at slippe for straf; thi nægtes kunne det jo ikke, at han *havde* forgrebet sig på et stykke af nådigherrens vildt.

Men han havde næppe gået ti skridt med haren, før han brat standsede. Oppe på nogle lyngbakker, der begyndte ved vort øverste markskel, kom Wolle Skytte i det samme til syne med bøsse i hånd, taske, krudthorn og hagelpung på siden og ledsaget af to jagthunde.

"Holdt, din elendige, luskende vildttyv, eller jeg skyder, Gud hjælpe mig, på dig!" brølte han med frådende forbitrelse, idet han løb i trav ned ad lyngbakkerne, ned over vore agre til fader, der var blevet stående med den døde hare i hånden.

"Nå, endelig har jeg dig, og det på fersk gerning, din forbandede tyveknægt!" råbte han og stirrede på fader med tindrende hævnfryd i sine onde, rødrandede brikker. "Nu skal du få din fortjente løn, din langfingrede hund!" vedblev han i en bydende, hoverende tone og stødte til fader med bøssepiben. "Fort, hundsvot, af sted med dig til herregården, som du står og går! Hvad griner du af, din dyvelske fliremikkel? Jeg skal give dig ind at grine på, må du tro! Nå, kan du snart begynde at ta'e dine forbandede skanker med dig?"

Fader blev stående ubevægelig.

"Du tager fejl, Wolle," sagde han med tilkæmpet fatning; "det var ingenlunde min hensigt at beholde haren, det tør jeg tage Gud til vidne på! Jeg fandt den her på rugen, og jeg ville just til at gå op på herregården med den, da du råbte mig an, og jeg standsede ..."

"Nå, så du ville til herregården, din løgnehals!" afbrød den vrede jægersmand ham med et hæsligt grin og spændte hanen på sit gevær. "Men *gå så* til herregården da, for fa'en! Det er jo det, jeg forlanger af dig!"

"Nej, nu behøves det jo ikke, Wolle! Du kan jo få haren i tasken og skåne mig for den gang."

"Halløj, kosak! Nå, slap det der ud!" hånlo skytten, "jeg skulle bære dine tyvekoster hjem og hytte dine forbandede rygstykker. Nej, den Onde ...!"

Her, midt i "bønnen" til den Onde, blev han afbrudt af moder, der imidlertid var trådt til. Hun stod med mig på armen, har hun fortalt mig, og mine tre søstre trykkede sig op ad hende og holdt med begge hænder fast ved hendes skørter.

"Å, hør ham, Wolle, for Guds og Jesu skyld!" udbrød hun i stor angst. "Du kan stole på, det er sandt, hvad han siger; for Jens er skikkelig, og jeg tør dø på, at det ingenlunde var hans hensigt at tage haren."

"Han *har* jo taget den, Matilde!" sagde skytten i en tone, der var påfaldende mildere, "han *har* jo taget den, Matilde, han står jo endnu med den i hånden, er det ikke bevis nok? Men gå du nu hjem med rollingerne, Matilde, *ham der* er jeg ikke ganske færdig med endnu."

Med disse ord vendte han sig atter til fader og vedblev i sin forrige brutale tone:

"Nu tæller jeg langsomt til tre for at give dig tid til at betænke dig, og hvis du ikke har begyndt at skrubbe af, inden jeg er blevet færdig med tællingen, så får du, kraft æde mig, et skud hagl i benene! *Én!*"

"Å, Herre Gud, Jens! Gør, som han siger, og gå op til nådigherren med haren, han tror dig nok og lader nåde gå for ret!" bad moder.

"Jeg forlanger ingen nåde, men kun min ret!" svarede fader harmdirrende; "og jeg lader mig ikke gå på af den tvetungede slyngel der – lad ham skyde på mig, om han tør!"

"*To!*"

"Gud Fader fri os, Jens! Nu er der kun ét tal tilbage! Føj ham, min inderlig kære mand, mine børns fader og forsørger, og gå op og fortæl nådigherren det hele, det er din eneste redning!" tryglede moder.

"*Tre!*"

Nu hævede Wolle bøssen til kinden og lagde fingeren på aftrækkeren.

Moder udstødte et højt, hvinende skrig og var ikke langt fra at dåne af skræk.

Det virkede så stærkt på fader, at han gav efter; med et dybt suk vendte han sig om og begyndte at gå meget hurtigt op ad stien efter herregården. Fader var en skrap fodgænger, og så hurtigt gik han, at Wolle, der var en lille tyk og korthalset karl, måtte travløbe for at følge ham i hælene. Moder fulgte i nogen afstand tøvende efter dem med sine børn. Hun græd og tørrede uophørligt sine øjne.

Det var unægtelig en ydmygende gang for fader, der jo intet ondt havde bedrevet; han var yderlig forbitret på skytten, hans fingre kløede efter at få tag i tykkerten og give ham en ordentlig takforsidst, det fik så at gå, som det ville.

Han sagtnede farten, og ved at skotte over venstre skulder, kunne han se enden af bøssepiben.

"Hvifor skød du ikke på mig, inden du kom til tre, som du jo truede med?" begyndte fader med skærende hån og skottede atter efter bøssepiben.

"Hold kæft, din langbenede haretyv!" stønnede Wolle; han pustede som en smedebælg, og der var knap så meget vejr i ham, at han kunne få ordene frem.

"Men du turde såmænd ikke, din sølle elendige kryster!" vedblev fader i samme tirrende tone; "for du tør jo i grunden ingenting, undtagen at gå og tude nådigherren ørene fulde af løgn og sladder om dem, du ikke kan lide; en sølle ussel pjalt er du, Wolle Skytte!"

"Ja, brug kun flaben ... så længe du vil ... Jens Haretyv!" stønnede skytten – "du skal snart få at vide ... hvor *du* skal hen!"

"Nå, så det skal jeg, bitte Wolle!" råbte fader, der nu ikke kunne styre sig længer. I et nu havde han smidt haren fra sig og omfattet bøsseløbet med begge hænder, så at skytten ikke kunne sigte på ham.

"Slip ... slip ... slip, siger jeg, eller jeg skyder!" hvæsede han.

"Ja, skyd kun nu, så meget du vil!" hånlo fader.

Bøssen gik af i det samme, måske af vanvare, og skuddet fo'r ind i bakken, ved hvis fod de var standset. Fader snappede den rygende bøsse fra skytten og smed den langt bort, og så greb han ham fat med en hånd i hver skulder, lagde sig tilbage og

løftede ham op og kastede ham med sin fulde kraft til jorden, så han blev liggende ubevægelig.

Det kunne fader gøre, for han havde svære kræfter; men han havde aldrig så snart gjort det, før han fortrød det. Hundene havde lagt sig, den ene ved haren og den anden ved bøssen, og dem passede de på, og på stien stod fader bøjet over skytten og spejdede ivrigt efter, at denne skulle give livstegn fra sig; thi blodet flød ham ud både af næse og mund, og han rørte sig ikke.

Moder, stadig med mig på armen og mine søstre i hælene på sig, kom nu til. Hun havde hørt skuddet og derefter set mændene gribe fat på hinanden. Ikke så underligt derfor, at hun grebes af bange anelser og skyndte sig mere, end hun vel kunne orke.

"Herre Gud, Jens! Hvad har du nu gjort? Har du skudt Wolle?" spurgte hun, forpustet og åndeløs, da hun så blodet i skyttens ansigt, og hvor stille og ubevægelig han lå.

"Nej, skuddet gjorde ham ingen skade; men jeg er næsten ræd for, at jeg har slået ham ihjel," svarede fader angerfuld og ruskede i skytten for at hjælpe ham til at bevæge sine lemmer.

"Å, Gud Fader fri os!" jamrede moder; "så har du også gjort os alle ulykkelige. Ja, den hidsighed, den hidsighed!" vedblev hun, "hvor tit har jeg ikke sagt dig det, kære Jens, at den hidsighed ..."

"Ja, det kan gerne være," afbrød fader hende; "men husk nu også på, hvorledes han har hadet mig og forfulgt mig og skadet mig på alle optænkelige måder i alle de år, siden du og jeg kom til hobe – og hvorledes han i dag har tyvtet mig og skoset og skamfuttet mig uskyldige mand og tvunget mig til at løbe spidsrod her for alles øjne med en hare, som jeg ikke havde

tænkt på at stjæle, så sandt hjælpe mig Gud og hans hellige ord!"

"Ja, jeg tror dig gerne, Jens, og jeg forstår så godt, at du kunne blive vred på Wolle, efter som han behandlede dig; men alligevel burde du have styret din hidsighed og ladet nådigherren dømme jer imellem – der har vi ham ... å, Gud!"

I det samme kom herremanden til fra den modsatte side.

"Hvad går her for sig?" sagde han med et mørkt blik på fader. "Det er min skytte, som ligger der, og han bløder – har du forgrebet dig på ham, Jens Gartner, så skal det komme dig dyrt at stå! Jeg hørte, der lød et skud – har du skudt ham?"

"Nej – han faldt og stødte sig," svarede fader.

Det var, som om herremandens "mægtige" stemme, virkede oplivende på skytten. Han begyndte at røre sine lemmer lidt og satte sig omsider med besvær over ende.

"Å, Gud være evig lovet og priset!" sagde moder.

"Hvad fejler du, Wolle?" sagde herremanden – "har *han* der haft fat på dig?"

"Ja, han har slået mig ... fordærvet, og ... det er snart forbi med mig," stønnede skytten med stort besvær; "men må jeg nu fortælle nådigherren ... det hele. Jeg skød på en hare ... oppe i lyngbakkerne oven for ... Jens Gartners mark. Der var liv i den endnu, og den ... løb ned og satte sig på hans rug. I det samme kom Jens ud af sit hus ... og gav sig til at gå og spanke op langs rugen. Jeg kaldte hundene til mig ... og skjulte mig bag en gyvelbusk, og ... jeg så da, at han gik over og tog haren og ... begyndte at gå hjemefter med den ...!"

"Der løj du, Wolle!" afbrød fader ham; "min agt var ikke at gå *hjem*, men op til *herregården* med haren."

"Å!" sagde nådigherren med et foragteligt skuldertræk; "det kan du måske bilde gæs ind, de har hoved til at ta'e det i. Efter hvad jeg har hørt, er det i alt fald ikke første gang, du har nappet et stykke vildt fra mig."

"Aldrig, nådigherre!" råbte fader, "og den, der har sagt *det* om mig, har skammeligt løjet mig på!"

"Nej, det har Jens aldrig gjort, nådigherre!" istemte moder.

Men herremanden troede dem åbenbart ikke; han vendte dem ryggen og spurgte skytten:

"Hvor blev så haren af?"

"Den ligger derhenne," stønnede Wolle; "det er den, *Trofast* sidder og passer på."

Herremanden gik hen og tog den i øjesyn og følte på den. Blodet sivede ud af dens sår, og den var varm endnu.

"Den er nylig skudt, og det passer nok, hvad *du* siger, Wolle," sagde han, idet han vendte tilbage; "men hvad så videre? Der må jo være mere endnu?"

"Ja, så råbte jeg ham an og gik ned ... og tvang ham til ... selv at bære tyvekosten op på gården," vedblev skytten; "men da vi var kommet hertil, tog ... han bøssen fra mig ... og ville have skudt mig ..."

"Det er løgn!" råbte fader.

"Hold din mund, Jens Gartner!" bød herremanden med et ansigt så mørkt som en tordensky. "Videre, Wolle!"

"Men da han ikke ramte mig," vedblev skytten, "så greb han fat på mig og ... kastede mig så hårdt til jorden ... at, å! jeg bliver aldrig til menneske mere! Og nu er der ikke mere, nådigherre!"

"Prøv, om du kan stå op," bød herren; "for du må hjem, her kan du ikke blive liggende."

Med møje rejste Wolle sig op og gjorde også nogle ret lovende trin op ad stien; men så begyndte han at rave som en fuld mand og ville være faldet, hvis ikke fader var ilet til og havde støttet ham. Herremanden tog ham ved den anden arm, og således hjalp de ham op over bakken og ind på gården.

Moder fulgte efter i nogen afstand med sine børn. Inden for porten standsede hun, og hun så, at et par karle ilede til og hjalp skytten ind på hans værelse, medens to andre karle på herrens ordre greb fat på fader og trak af sted med ham hen over den brolagte gårdsplads, i retning af gårdens berygtede fangehul.

Herremanden kom nu hen til min moder. Hendes tårer rørte ham måske; thi han sagde i en venlig tone:

"Gå du kun hjem med dine børn, Matilde; din mand får du ikke at se i dag mere."

"Får jeg ham at se i morgen? Kommer han hjem i morgen, nådigherre?" hulkede hun.

"Ja, det kommer an på, om skytten kommer sig, og om *han* vil bede for ham," svarede han.

"Å, Gud nåde os, så ser det sørgeligt ud for os, thi fra Wolle er der ingen barmhjertighed at vente! Men jeg håber og beder, at nådigherren vil være barmhjertig og lade nåde gå for ret," sagde moder i én ydmyg, bønfaldende tone.

"Ja, ja, ja, gå nu, Matilde! Gå nu hjem med det samme! Folkene stimler sammen og ser efter os!" sagde herremanden utålmodig; "din mand skal vederfares retfærdighed," tilføjede han og gik fra hende.

Da hun var kommet neden bakken, lå hundene der endnu ved den skudte hare og skyttens bøsse. Det var moder og datter,

og den gamle havde ikke glemt min moder, siden hun tjente på herregården. Da hun gik hen til den og strøg og klappede den, lagde den sig om på ryggen, viskede med sin halestump og slikkede hendes hænder, og da den unge så det, kom den også og ville kærtegnes. Hun satte så mig fra sig på jorden og lod mine søstre passe på mig så længe, medens hun selv tog haren og bøssen og bar dem op på gården og afleverede dem i køkkenet. "Det vil jeg gøre for at behage nådigherren," tænkte hun; "måske endda det kunne hjælpe lidt til, at han forbarmer sig over os og lader min kære mand slippe med en mild pardon."

Hun var da også så heldig, at han befandt sig ude i gården og så hende, da hun nærmede sig køkkendøren med haren i den ene hånd og bøssen i den anden; men han kom ikke hen til hende og talte et trøstens ord til hende, hvilket hun så inderlig havde håbet, og da hun kom ud fra køkkenet igen, var han gået sin vej, så hun fik ikke at vide, om hendes tjenstivrighed havde gjort noget formildende indtryk på ham.

Fader blev siddende i hullet natten over. Det var et lille elendigt kælderrum med et til muren fastnaglet bord af et par uhøvlede bræddestumper, et knippe halm i det ene hjørne af fængslet til at ligge på om natten og i nærheden af bordet en i det fugtige jordgulv nedrammet tyve tommer høj pæl, oven på hvilken var fastspigret et lille firkantet stykke bræt, lige stort nok til, at fangen kunne sidde derpå. Der havde han altså bord, seng og stol, og det var hele bohavet.

Om morgenen hørte fader to af gårdens ældre karle stå og tale sammen uden for det lille med et jerngitter forsynede vindue, der var anbragt øverst oppe i fangehullets ydervæg.

"Så måtte Wolle Skytte da lige godt af sted, og det kalder jeg en god død," begyndte den ene af karlene.

"Ja, for os andre," istemte den anden, "for den dyvelske spytslikker og øretuder har aldrig pønset på andet end ondt, siden han kom i gårde."

"Akkurat s'gu, og jeg skal ikke græde over ham. Men hvad døde han egentlig af? Ja, jeg ved jo nok, at den stærke Jens Gartner havde ham fat og legede himmelspræt med ham her neden bakken; men jeg tykkes alligevel ..., han gik da selv hjem?"

"Jo, doktoren, der var her i aftes, skal nok have sagt, at han havde fået en sådan rystelse i sine elendige rygstykker, at rygmarven var gået itu."

"Og deraf kreperede han?"

"Ja, deraf kreperede han."

For fader var dette tilvisse en sørgelig efterretning. Hans eneste håb havde været, at skytten snart måtte komme sig, og nu var han død – og det for *hans* hånd. Han grebes af den dybeste anger og tænkte med sorg og bekymring på, hvad der nu skulle blive af kone og børn; thi at det var *halsløs* gerning, han havde begået, vidste han kun alt for vel.

De to karle kendte han på røsten og vidste, at han med rette turde regne dem blandt sine venner. Det anede ham, at det var for at være ham til nytte, de førte denne samtale så nær ved hans fængselsvindue, og heri bestyrkedes han ved at lytte til, hvad de yderligere udtalte.

Efter et lille ophold tog den ene atter til orde:

"Ja, det er nu alt sammen godt nok, at vi er sluppen fri for denne falskeblakke, og alle vi gårdens folk har årsag til at glæde os. Men den sølle Jens Gartner – hvorledes vil det gå ham?"

"Ja," sagde den anden, "var jeg i hans sted, ville jeg bryde ud af hullet i nat og flygte ud af landet."

"Bryde ud af hullet," gentog den første; "men det *kan* han jo ikke? Du vil da ikke forlange, at han skal bore sig igennem den tykke mur eller blæse den stærke dobbeltlås op?"

"Nej, men det behøves heller ikke," lød svaret; "den midterste tværstang i vinduesgitteret sidder løs og lader sig let tage ud, og den kan da bruges som brækjern til at løsne de øvrige stænger med – bare Jens vidste det! Selve vinduet er rigtignok kun lille, men dog altid stort nok til, at en mand kan klemme sig igennem åbningen ..., men lad os gå! Jeg hører hestetramp omme på vejen; det er tænkelig ridefogden, der kommer af marken, og han måtte nødig se os sammen her."

Om natten var der en, der bankede på et af vore vinduer, det, der var nærmest fa'ers og mo'ers seng. Det var fader. Moder stod op og lukkede ham ind, og han blev hos hende et øjeblik; så turde han ikke tøve længer. "Her er ikke mit blivende sted," sagde han ved afskeden, da moder hang om hans hals og græd uden ophør; "thi jeg skulle helst være adskillige mile herfra, inden de opdager, at buret er tomt og fuglen fløjet."

Kun nogle få minutter varede denne deres stjålne og sidste sammenkomst; thi de sås ikke mere i dette liv. De talte sammen i mørke; for lys turde de ikke tænde, lige så lidt som fader turde tøve, medens moder lavede en smule nadver til ham, skønt han var så sulten, at tarmene skreg i livet på ham, og han nok kunne have haft nødig at få en god hjertestyrkning, inden han tiltrådte den lange, farefulde rejse. Hun lod sig så nøje med at fylde hans lommer med brødskiver og spegepølse, hvorpå hun tøvende gav slip på ham og lod ham gå. Han forlod hende så og ilede med

raske, men varsomme fjed hen over agrene, medens hun blev stående i døren og med sine tårefyldte øjne stirrede ud i natten efter hans svindende skikkelse, indtil hun ikke kunne øjne ham mere.

Vi børn var for længst faldet i søvn, og ingen af os mærkede det mindste til dette vor faders natlige besøg i hjemmet – jeg, der endnu var så lille, kunne da heller ikke have husket noget derom, selv om jeg havde været vågen – men hver gang moder fortalte mine søstre og mig, hvad fader ved denne sørgelige lejlighed havde sagt og foretaget sig, gav hun os altid en omstændelig beretning om, hvorledes han gik hen til vore senge og tog os i favn, den ene efter den anden, og kyssede os og bad Vorherre om at velsigne os og hjælpe os i de kommende dage, når han selv var langt borte fra os og ude af stand til at yde os bistand og støtte.

Denne del af fortællingen gjorde altid et dybt indtryk på os børn. Jeg for min part syntes endnu at kunne fornemme faders varme kys på min mund og hans hede tårer på min kind jeg troede at kunne høre de bønner, han opsendte til Himlen for mig, og mit hjerte fyldtes af fromme, oprigtige forsætter om, at jeg altid ville bestræbe mig for at vandre på den gode vej og blive en brav og dygtig søn, men fremfor alt et kristent menneske, så at faders gode ønsker for min fremtid måtte blive opfyldte, og mine forældre få glæde af mig.

På moders spørgsmål om, hvor han ville flygte hen, havde fader svaret, at han ville rømme ud af landet så hurtigt som muligt; men hvad vej han tog, og hvilket fremmed land han agtede sig til, det turde han ikke sige hende; thi det fejlede jo ikke, at hun snart blev tagen i forhør af nådigherren, og det var

da bedst, at hun med god samvittighed kunne svare, at hun ikke vidste, hvor hendes mand var, eller hvor han var rejst hen, medens hun i modsat fald let kunne blive tvunget til imod sin vilje at forråde ham.

Hans sidste ord havde været:

"Når jeg nu er borte, glem da ikke at bede en god bøn for mig til Gud, at han vil hjælpe mig og lade min flugt lykkes. Så såre jeg ved mig i sikkerhed og har fundet mig et opholdssted i udlandet, finder jeg nok en udvej til at lade dig vide, hvor jeg er, og hvordan jeg har det. Og dermed Gud i vold, Matilde! Jeg tør nu ikke tøve længer hos dig."

Den følgende morgen kom moder ganske rigtigt i forhør; men det blev ikke så farligt, som fader måske havde forestillet sig. Nådigherren kom ned til os ganske alene og spurgte moder, om hendes mand havde været hjemme om natten.

Det varede noget, inden hun kunne svare; thi gråden kvalte hendes røst; men endelig fik hun fremstammet under mange suk og tårer, at han *havde* været hjemme, "men kun et bitte øjeblik", føjede hun til.

Nådigherren var i grunden en god mand, og moder så straks, at hendes sorg og store modgang gjorde indtryk på ham, og deraf fattede hun mod. Og endnu bedre tilpas blev hun, da han klappede hende på skulderen og sagde mildt:

"Se ikke så frygtsom ud, Matilde; jeg er ikke kommet for at gøre dig fortræd; men sig mig nu ærligt og oprigtigt," vedblev han i en lidt strengere tone, *"har du ikke din mand skjult her i huset hos dig?"*

"Nej, sandeligen om jeg har, nådigherre, det kan nådigherren fuldkomment tro og stole på!" svarede hun med stor åbenhed

og så ham ind i øjnene uden at blinke. "Som jeg sagde før, var han her kun et bitte øjeblik, højst ti minutter, og så gik han igen."

Her vældede tårerne frem på ny, og hun satte sig på en stol og hulkgræd.

"Det er godt, Matilde!" sagde han, "jeg tror dig, jeg kunne se på dig, at du ikke løj."

"Nej, jeg lyver aldrig og allermindst for en mand som nådigherren," sagde hun som ved sig selv.

"Godt, Matilde, jeg ved da heller ikke af, at du nogen sinde har løjet for mig," vedblev han; "men så vil du vel også nok sige mig, *hvor din mand er gået hen?*"

Moder svarede uden tøven:

"Jeg skal sige nådigherren det lidet, jeg ved; for det forbød han mig ikke. Det var hans – agt at rømme ud af landet, da han var bange for, at hans hals var forloren; men han ville ikke sige mig, hvad vej han tog, for at jeg ikke skulle blive tvunget til at forråde ham."

Dermed var "forhøret" til ende; thi nådigherren spurgte ikke mere, et bevis på, at han troede, hvad moder havde sagt. Han blev siddende lidt og så frem for sig uden at sige et ord. Endelig rejste han sig og forlangte af moder, at hun skulle gå med ham op i marken og vise ham stedet, hvor fader havde fundet den anskudte hare, og heri føjede hun ham selvfølgelig.

Stedet var let at finde, da faders træskotråd i det bløde muld tværs over rugageren tydeligt viste dem, hvor han havde gået både frem og tilbage. Selve stedet, hvor haren havde siddet, syntes nådigherren ikke at bryde sig om, hvorimod han med stor opmærksomhed og uden at mæle et ord iagttog faders

fodspor, især sporet tilbage skrås over rugageren. Det gik op for moder, hvad det var for, at nådigherren gav så nøje agt på dette spor, og hun tillod sig at bemærke:

"Kan nådigherren nu selv se! Min ulykkelige mands fodspor viser ikke ned efter i retning af huset, men skrås op efter, i retning af stien til herregården!"

"Ja vel, Matilde, du er ikke dum!" svarede han nikkende. "Kan du vise mig stedet, hvor din mand og skytten traf sammen?"

"Ja, det var her, nådigherre, på denne grønager, nærmest rugen," svarede hun, "og her i dette muldskud har skytten trådt med sin ene støvle – se, nådigherre!"

"Ja, jeg ser det." Sagde han. "Var også du til stede her og hørte deres samtale?"

"Ja, en del af den hørte jeg, men ikke det hele," svarede hun. "Så snart jeg fik øje på dem og hørte, hvor højt de råbte til hinanden, tog jeg børnene med mig og gik her op."

"Videre, Matilde," sagde nådigherren – "hvad hørte du så?"

Og moder fortalte uden omsvøb alt, hvad hun havde hørt af ordskiftet mellem fader og skytten, at fader standhaftigt havde påstået, at det fra først af var hans agt at gå til herregården med haren, men at han ikke ville gøre det på Wolles befaling, medens han dog, på hendes bøn, omsider gav efter og gik, da skytten, der stadig titulerede ham "haretyv", til sidst spændte bøssen og truede med at skyde på ham, hvis han ikke føjede ham. "Resten kender nådigherren," sluttede moder.

"Ja, Wolle var en tro tjener og altid på min side," sagde han. "Mulig dog, at han i dette tilfælde har været for ivrig i tjenesten og taget fejl – jeg er nær ved at tro det – men han har i så fald bødet hårdt derfor."

Efter en lille pause tilføjede han:

"Det blev os sandelig en dyr hare, Matilde! Mig kostede den en tro og hengiven tjener og dig din mand – jeg ville meget ønske, at dette aldrig var sket, ja, det ville jeg sandelig!"

Dermed rakte han hånden frem, og moder greb den og kyssede den. Hun tog mod til sig og sagde:

"Jeg beder så mindelig, at nådigherren ikke forfølger min mand alt for skarpt!"

Han snappede hånden til sig, og hans ansigt fik et strengere udtryk.

"Mine folk er udsendt for at afsøge omegnen i alle retninger – thi jeg tænkte jo nok, han havde smurt haser – og finder de ham og bringer ham hid, da må retfærdigheden ske fyldest. Men det kan jo være, han har fået for stort et forspring, så de ikke får ham fat," tilføjede han mildere, idet han vendte sig fra hende og gik.

Moder troede at kunne høre på tonen, hvori hans sidst anførte ord blev sagt, at herremanden selv ønskede, det måtte lykkes fader at undgå sine forfølgere.

Således gik det i hvert fald. De udsendte herregårdskarle, med ridefogden i spidsen, vendte henad aften tilbage med uforrettet sag. Og dermed var forfølgelsen endt; der blev ikke gjort mere for at komme flygtningen på spor.

Det blev trange tider for moder, der nu var ene med os børn, ene om at sørge for udkommet til sig selv og os, og enhver kan vel let forestille sig, hvor byrdefuldt dette måtte blive for hende, der var ramt så hårdt af sorg og modgang og havde den tærende længsel efter fader at bære på.

Men moder var en from og troende kvinde, og hendes tro på et kærligt, altstyrende Forsyn holdt hende oprejst, så hun ikke tabte modet eller segnede under byrden. Hun lagde sin fremtid i *hans* hånd, som rådte for den, og stolede på, at når hun selv gjorde alt, hvad hun evnede, så kom velsignelsen nok fra oven, og så ville hun aldrig blive forladt hverken af Gud eller mennesker.

Som et svar fra Himlen på hendes inderlige bønner om hjælp fra Gud og bistand af gode mennesker forstod hun det, at nådigherren nogle dage efter faders flugt atter kom ned til hende og tilsagde hende, at hun "indtil videre" måtte beholde stedet på faders fæste.

Dette var jo et stort "mon" for hende, og hun blev så glad derover, at hun ikke alene takkede herremanden så mange gange og kyssede ham på hånden; men da han var gået, faldt hun på sine knæ og udøste sit hjerte for Gud i en inderlig takkebøn.

Med sandhed kunne det siges om moder, at hun "blev i bønnen dag og nat", at hun "bad altid og blev aldrig træt"; thi hun foretog sig aldrig det mindste arbejde uden først at bede Gud give nåde til, at det måtte lykkes.

Og lige så lidt blev hun træt af at synge. Hun havde en herlig sangstemme, hun kunne det meste af salmebogen udenad, og uden at det sinkede hende det mindste i hendes arbejde, sang og nynnede hun sine salmer hele dagen igennem; ja, selv om aftenen, efter at hun havde lagt sig til hvile, sang hun altid et par salmer, inden hun lukkede sine øjne.

Det var ikke mange timers søvn, hun undte sig selv i døgnet; thi da hun var ene om alt, måtte der hænges i både først og sidst, og ingen tid spildes. Hun var en dygtig væverske, og i de korte vinterdage rejste hun sig flere timer før dag, tændte lys og satte sig i væven. Medens slagbordet bankede slag i slag, og skyttelen fo'r frem og tilbage for hendes øvede hånd, bad hun højt sine bønner og sang sine morgensalmer, og denne kære, vante "musik" vågnede vi børn altid ved om vintermorgener flere timer efter, at hun havde lettet sig af dynerne.

Alt arbejde, vedrørende avlingen, kreaturernes røgt og pleje, vænnede hun sig til at udføre selv. Hun skar hakkelse til hesten, fodrede, vandede og striglede den, hun røgtede køerne og fårene og mugede i ko- og hestestald, og hun malkede og kærnede smør, ved siden af, at hun holdt huset rent, lavede maden og holdt pjalterne sammen om os. Hun tærskede også alt vort korn, kastede det, rensede det med et håndsold, målte det i sække og bar det på loftet. 4 skæpper rug eller 4 skæpper byg eller 6 skæpper havre kunne hun bære op ad loftsstigen. Når der skulle "tages af lo", måtte mine to ældste søstre, så længe de var hjemme, hjælpe hende med at få sækkene løftet op på hendes skulder. Den øverste ende af sækken eller "snøvsen" hældede hun ind imod sig og foldede sine hænder under dens midte, og når så de hver for sig tog fat i en af hjørneduskene

forneden og løftede, hvad de evnede, kunne hun lige magte at lægge sækken op på sin ene aksel. Så. Stemmede hun hånden i siden under sækken, og så "tridsede hun af" med den op ad stigen, op på loftet. Men at bære korn på loftet var et strengt arbejde for hende, og for hver sæk, hun havde været oppe med, måtte hun sætte sig på stigens nederste trin og tage sig et langt "pust", inden hun tog fat på den næste.

Også alt udarbejdet forrettede moder selv. Hun kørte til mølle, hun gik selv i mosen og skar tørv, trillede dem ud til tørring, "rejste" eller "kantede" dem, når de var blevet faste nok dertil, og senere satte hun dem op i høje, spidse "skruer", for at de kunne stå og "sovtørres", indtil de blev tjenlige til at hentes hjem. Så spændte hun hesten for vognen, kørte det ene læs tørv hjem efter det andet, bar dem ind i tørvehuset og stablede dem op til vinterbrug. Det følger af sig selv, at mine søstre måtte hjælpe hende, med hvad de kunne. I mosen hjalp de hende med at læsse tørvene på vognen, og hjemme gik de hende til hånde med at bære dem i hus og stable dem op. Om mig selv vil jeg ikke tale endnu; jeg var lille og hjælpeløs, og der gik år hen, inden jeg kunne begynde at gøre gavns gerning.

Af alt udarbejdet var pløjningen det strengeste for moder; thi hendes kræfter var lige svage nok til at vende og styre den da brugelige tunge og klodsede hjulplov. Den kunne "*Klaa's*", vor egen hest, ikke trække alene, og så ofte der skulle pløjes, lånte moder hos en af naboerne en anden hest til at gå i spænd med Klaa's for ploven. Harven derimod måtte han være ene om at trække, og det kunne han også, da han havde gode kræfter, og harven ikke var stor, men lavet til enspænd.

Leen vænnede moder sig også til at bruge, og hver høst mejede hun alene alt vort korn. En af mine første erindringer er, at jeg på en dejlig varm solskinsdag sad ude på marken ved et kærvesæt og så på moder, der gik og høstede ved siden af. Jeg ser endnu hendes hvide "øjenklæde", hendes bare arme, der var stærkt brunede af sol og vejr og vind, hendes blåstribede bomuldsliv, der var lidt itu hist og her, hendes røde bindærmer, der støttede midtvejs mellem skulderen og albuen, hendes grønne, stumpede underskørt; thi kort eller "stumpet" måtte det være for ikke at være i vejen for leen, den hun svang med en mejekarls færdighed, og jeg hører endnu den i mine øren så velklingende musik af leen, når hun hvæssede den med strygen og fik den til at sige: "Klinger klang, klinger klang, klinger klang!" Men frem for alt ser jeg endnu hendes milde, kærlige ansigt dybt inde i det hvide, skyggende øjen- eller kyseklæde, der var fæstet således i nakken, at dets tvende ender flagrende bevægede sig midt imellem hendes skuldre som et par små, hvide vinger. Dette kære syn undte hun mig, hver gang hun var kommet ageren igennem og gik op ad for at hente nyt skår. Thi da kom hun altid hen til mig, bøjede sig ned og kyssede mig og talede nogle kærlige ord til mig. Min yngste søster sad hos mig og passede på mig, de to ældste fulgte med moder som hendes optagersker. Den ene brugte kratten og samlede negene, og den anden ordnede lidt ved dem, for at de ikke skulle blive for lange, og lagde bindelokken til rette; men binde negene kunne ingen af dem, dertil var de endnu for små, og det gjorde moder selv, når hun gik tilbage og hentede skår. Hun havde et eget raskt greb på at binde et neg; det skete i et nu, og hun *satte* det altid fra sig, *lagde* det aldrig ned, og var det stille vejr, så blev de fleste

stående, og jeg syntes, det så fornøjeligt ud med alle de mange neg, der stod langs ad den mejede ager og stadig fik nye kammerater; men jeg kunne ikke forstå, hvorfor moder gik og lavede al den mængde "bihatte". Tre bistader havde vi i vor have, og der var en pæn "hat" af tækkehalm på hver af kuberne, så jeg syntes ikke, vi havde brug for flere. "Klogere" var jeg ikke den gang, så jeg må jo ikke have været ret gammel.

Den følgende sommer måtte min ældste søster ud at vogte kvæg, året efter fik også den næstældste hyrdekæppen i hånd og drog ud fra barndomshjemmet, og da der var gået ét år til, fulgte den yngste efter. Moder havde fået dem fæstet bort på det vilkår, at deres husbonder beholdt dem både sommer og vinter for føde og klæder, anden løn fik de ikke; men dermed var moder godt tilfreds; "thi," sagde hun, "sunde børn spiser meget, de har ingen anden rod at gro af; der skal noget til at mætte tre sultne munde, og det er ikke let for en fattig kvinde at holde klæderne på kroppen af sådanne lange tøse, der vokser oven ud af tøjet, inden det vel er halvslidt. Havde jeg haft min kære mand endnu til at sørge for mig og ungerne, så havde det været en anden sag – ja, det havde, så havde det været en anden sag!" lagde hun altid sukkende til. Thi fader var altid i hendes tanker, ham talte og fortalte hun om både først og sidst, og hun længtes forfærdeligt efter ham og håbede stadig på, at han skulle lade høre fra sig, skønt den dag oplevede hun aldrig, at hun hørte fra ham eller fik at vide, hvorledes det var gået ham. Stundom glippede håbet dog for hende, så hun sagde:

"Han er måske død, min kære Jens, og jeg ser ham aldrig mere på denne jord; men vi skal se hinanden igen i det evige liv – det tror jeg!"

En markedssanger havde "digtet" en vise om fader og vist moder den opmærksomhed at forære hende et trykt eksemplar af den. Det var en dårlig vise; men moder holdt alligevel af den for faders skyld og sang den dagligt, jeg skal som prøve anføre et enkelt vers af "visen":

:|:"Om døden skulle tage mig bort
udi et fremmed land,:|:
bed da og en bøn for mig,
falderalderikkum,
falderaldera,
bøn for mig
til vor Gud i Himmerig!"

Da mine søstre først var kommet ud at tjene, blev de ved at tjene og vendte aldrig mere tilbage til hjemmet, undtagen i besøg. Efterhånden som de blev ældre, fik de stadig større løn, og de samlede sig hele kister fulde af godt hjemmelavet tøj. Det var kønne, friske piger, der artede sig vel, og moder havde glæde af dem.

Bestemmelsen var, at også jeg skulle ud at tjene, så snart jeg var blevet så stor, "at jeg kunne løfte hyrdekæppen", som man siger; men det gik altid således, at når foråret kom, og jeg skulle fæstes bort, så kunne moder ikke afse mig. "Jeg tror, du får at blive hjemme et år endnu," sagde hun. Dette gentog sig det ene år efter det andet, og jeg kom ikke ud at tjene, så længe moder levede.

Den væsentligste grund til denne skånsomhed over for mig var vistnok, at moder holdt mere af mig end af nogen af mine søstre; ellers kunne hun jo have taget en af dem hjem igen og ladet mig drage ud; men jeg var hendes øjesten, hendes

kæledægge, det var sagen, hun nænnede ikke at skille sig af med mig.

Det gjorde måske også noget, at jeg, som alle sagde, var "sådan en køn dreng", og at jeg, frem for nogen af mine søstre, tegnede til at blive fader så lig, "som den ene dråbe vand den anden," plejede moder at sige, når min store lighed med fader kom på tale mellem hende og en eller anden nabokone. "Og hvad det angår at se godt ud," føjede hun gerne til, "da var Jens Gartner den kønneste mand, nogen kunne se for sine øjne."

"Ja, det er såmænd rele nok, Tilde," var nabokonen sædvanlig rede til at indrømme.

"Og bitte Jacob bliver fa'er op ad dage," sluttede moder altid den slags samtaler om mit kønne ydre og min store lighed med fader, hvem jeg vel som lille barn havde set så ofte, men ikke havde bevaret den mindste erindring om.

Om jeg selv må sige det, var jeg ikke alene den kønneste, men også i alle henseender den bedst begavede af os fire søskende. Jeg havde et klart hoved, en skarp og hurtig opfattelsesevne og så stærk en hukommelse, at når moder for eksempel én eller højst to gange havde sunget en salme for mig, som jeg ikke før havde hørt, så kunne jeg den udenad fra ende til anden og glemte den aldrig siden. Jeg var derfor ikke ret gammel, før jeg kunne lige så mange salmer som moder; når hun begyndte at synge, stemmede jeg i med, og vi fulgtes kønt ad gennem den ene salme efter den anden.

Moder lærte mig at læse, da jeg var seks år, og det kom jeg nemt efter, skønt "metoden" var selvopfunden, og vi ingen ABC-bog havde. Moder benyttede Balles Lærebog, efter den lærte hun mig at kende bogstaver, hun behøvede ikke at sige mig dem

ret tit, så havde jeg dem, og da tilmed lysten drev værket, og nemmet jo var godt, så kom jeg hurtigt efter både at stave og lægge sammen, og før jeg vel vidste af det, kunne jeg læse.

Nu skulle moder rigtignok have tak, nu kunne jeg læse videre på egen hånd.

Ja, sikken en fryd det var for mig, da jeg havde fået lært at læse og dagligt kunne fordybe mig i de få gamle bøger, vi ejede. Bibelen var den bog, jeg holdt mest af, dens fortællinger, både i det gamle og det nye testamente, var lette at forstå og dog så fængslende, at jeg aldrig kunne blive træt af at læse dem. Ingen behøvede at "minde mig om bogen", den skulle jeg nok selv huske og få fat, når der ikke var mere, jeg kunne gå moder til hånde med. Moder holdt meget af at høre mig læse, og når hun syede, strikkede, vandt garn eller havde andet håndarbejde for, som ikke gjorde støj, satte jeg mig i nærheden af hende med min bibel og læste højt for hende det ene kapitel, den ene historie efter den anden. Det hændte selvfølgelig ikke så sjældent, at jeg stødte på ting, som jeg ikke forstod, og moder måtte da komme mig til hjælp med sin "forklaring"; den var mig vel ikke altid fyldestgørende og måske heller ikke altid fuldt ud rigtig; men hun gav den, så godt hun kunne, og dermed lod jeg mig nøje og læste videre.

På den måde gennemlæste jeg i løbet af et par år flere gange de få bøger, vi ejede, og samlede mig et i forhold til min alder ikke ringe fond af kundskaber, og da jeg, otte år gammel, kom i skole, forbavsede jeg ikke blot mine kammerater, men endogså selve skolemester ved min "lærdom".

Vi *havde* nemlig en skole i Sønderup, hvilket den gang ikke alle landsbyer eller sogne havde. Herremanden havde bygget

skolehuset, og så vidt jeg ved, lønnede han også degnen eller læreren, *Peter Naur*, der som ungt menneske havde været tjener hos ham, men som nu var en mand langt oppe i halvtredserne.

Peter Naur havde været gift engang for mange år siden. Efter et kort og barnløst ægteskab døde hans kone fra ham, et tab, som han nok tog sig meget nær, og siden den tid havde han som enkemand boet almuttersene i den tarvelige beboelseslejlighed, der var indrettet til ham i den ene ende af skolehuset.

Den Sønderup degn var en høj, slunken, skindmager, duknakket mand med en stor og tyk, stærkt glinsende rubinnæse, der i skoletiden altid prydedes med et par store hornbriller. Han lugtede altid af brændevin, og det sagdes om ham, at han "ikke duede", før han havde fået det tilbørlige antal snapse hældt inden for vesten; men *så* "kunne" han, så lystrede ham både hånd og mund, så han med færdighed kunne svinge ris og tamp og spanskrør og skælde ud på de "fordømte unger" og brøle og tage på veje ad dem, som var det dyr og ikke menneskebørn, han havde med at gøre.

Det var en almindelig mening, at degnen havde et mord på sin samvittighed, og at det var derfor, han drak. Han havde for en del år tilbage slået en stakkels tungnem, men villig og skikkelig dreng fordærvet, så han i flere dage gik og hinkede og ømmede sig i det ene knæ, foruden at han var både gul og grøn og blå over hele kroppen; men alligevel fik han hver morgen sin reglementerede "omgang", fordi han ikke kunne sin lektie, eller måske rettere: fordi han i sin angst for spanskrøret glemte hele ramsen, så snart degnen, med dette tugtens redskab i hånden, begyndte at "høre" ham. Drengens fader truede med at lade ham syne af en læge og derefter melde sagen til biskoppen. Den

følgende dag fik drengen sine klø som sædvanlig, og da de andre børn ved solnedgang gik hjem, lod degnen ham blive ene tilbage i skolestuen og "sidde efter". Henad sengetid – degnen var allerede gået i seng – gik drengens moder hen og bankede på Peter Naurs sovekammervindue og råbte: "Hvifor lader du ikke Søren gå hjem? Skal han måske sidde arresteret i skolestuen hele natten, sølle dreng?"

"Jeg *har* sluppet ham ud for mere end tre timer siden," svarede degnen.

"Nu lyver du!" skreg kvinden – "for jeg skulle da ikke tro, at den sølle forpinte, mishandlede dreng er gået hen og har kvalt sig selv for at slippe ud af dine forbandede kløer? Hjemme har han i alt fald ikke været i aften!"

Om morgenen fandt de drengen hængt inde i degnens tørvehus, og han var både død og kold og stiv. Det skulle hedde sig, at han havde gjort det selv; men inden aften udbredte det rygte sig over hele sognet, at det var Peter Naur, der havde klynget drengen op, og der blev et røre blandt beboerne. De råbte i munden på hinanden, at "den sag burde ikke dø hen. Den burde meldes til øvrigheden!" Men nådigherren var skolens patron, han holdt sin mægtige, beskyttende hånd over sin forhenværende tjener, det hele blev dysset hen, og der blev aldrig rørt ved sagen fra øvrighedens side.

Før den tid havde ingen mærket noget til, at Peter Naur ville tage sig en tår over tørsten. Men den aften, den hængte dreng blev begravet, drak han sig fuld og bar sig helt besynderligt ad. Selvmorderes jordiske levninger måtte i de tider ikke begraves før efter solnedgang, liget måtte ikke bæres igennem kirkegårdslågen, men skulle løftes over diget ved siden af og

jordfæstes i al stilhed, "uden klokkeklang og salmesang", i det nordvestre hjørne af kirkegården. Men desuagtet stillede degnen som sædvanlig ved kirkegårdslågen med salmebogen i hånden og sang foran kisten fra diget og hen til graven. Folk undrede sig over, at han således turde "trodse forordningen"; men da de så, hvorledes benene gik over kors for ham, forstod de jo nok, at det var brændevinsmod, der gjorde ham så dristig og hensynsløs. Så længe han gik, kunne han endda holde sig på benene; men stå stille ved graven og synge var han ikke mand for; han faldt omkuld til sidst og blev liggende, til et par mænd af ligfølget hjalp ham op at stå. Så slingrede han af hen til tårnet, greb fat i klokkestrengen og ringede et helt kvarter, og så råbte han hen til ligfølget, der stod og fyldte graven efter: "Ja, nu hviler han godt, gør salig Søren, nu har jeg både sunget og ringet over ham. God nat, folkens!" Hvorpå han forlod kirkegården og dinglede hjem.

Men denne "overtrædelse", var næsten farligere for degnen end affæren med den hængte dreng og havde nær kostet ham hans embede. Herremanden måtte så også til at tage sig af denne sag og udbrede sine beskyttende vinger over degnen. For den mægtige "patron" var det vel en let sag at ride en sådan storm af og stille autoriteterne tilfreds. I alt fald blev der ikke krummet et hår på Peter Naurs hoved, og han beholdt degnekaldet.

Fra nu af var degnen forfalden til drik, og deri så folk et bevis for, at han var skyldig i drengens død. Han drak for at døve samvittighedens røst, troede de.

Sådan var den mand beskaffen, jeg kom til at gå i skole hos, og, som man nok kan tænke, var han en yderst dårlig lærer,

snart ringere end slet ingen, især da for dem, der ikke brød sig om at lære noget.

Jeg "gik til ham" i seks vintre (thi kun om vinteren var der skolegang, ingen om sommeren), og jeg gjorde da også fremgang og lærte ikke så lidt, hvilket jeg ligefrem var nødt til, da det ikke varede længe, inden jeg blev sat til at hjælpe og undervise mine kammerater, af hvilke ikke en eneste var så fremmelig i skolens "videnskaber" som jeg. "Videnskaberne" var ikke mange, kun religion, indenadslæsning, regning og skrivning, og degnen stak ikke dybt i mere end én af dem. Men førend jeg går over til at beskrive "metoden" i undervisningen; må jeg sige et par ord om skolelokalet.

Dette var et lavt 3 fags værelse med lige så mange ydervægge: to sidevægge og en gavlvæg. Stuen havde fem små vinduer, to i hver af sidevæggene og ét i gavlvæggen. Hverken dør, loft eller vinduer var malede. Gulvet var af ler. Det var ved min optagelse i skolen meget slidt og som følge deraf i høj grad ujævnt, så at når vi børn gik til eller fra vore pladser, trådte vi med den ene fod på en bakke og med den anden i en dal. I leret var der en mængde sten så store som små kartofler. Efterhånden som leret omkring dem sledes bort, kom de til at rage højere op over gulvet, og ved idelige stød af vore træsko slap de omsider, den ene efter den anden, ud af deres indfatning, så hvor der før havde siddet en sten, blev der nu et hul, og det blev stedse videre og dybere. Inden for døren var der en stor, vid fordybning, helt igennem leret og ned til det sorte muld. Over denne havde skolemester, vel nærmest for sin egen skyld, lagt et gammelt kasseret tøndelåg, da han som oftest var lidt usikker på benene; men det var næsten aldrig på sin plads, især ikke om

morgenen, og når han kom og ville gå ind i skolen og havde åbnet døren på vid gab, standsede han gerne ude i gangen og råbte ind til os: "Herhid, unger, eller da en af jer, og læg låget over den fordømte faldgrube!" og først når denne ordre vår udført, dristede han sig til at skride over dørens tærskel.

Vor kakkelovn var en gammel bilægger, sammensat af fem tykke plader og fastmuret i skorstensvæggen. Den var meget utæt i sammenføjningerne, og da skorstenen ikke trak for alle vinde, dreves ofte røgen gennem revner og sprækker i kakkelovnen ind i skolestuen og blev efterhånden så tyk og tæt og kvælende, at vi ikke kunne være der. Døren og et modstående slagvindue måtte så lukkes op for at få røgen drevet ud. Det værste var, at varmen dreves ud med det samme, og så længe vinden stod i "det gale hjørne", havde vi kun valget imellem at fryse eller at kvæles af tørverøg. Vi foretrak selvfølgelig det første.

Vi var mange børn i Sønderup skole, og når vi alle var samlede, måtte vi klemme os godt sammen på bænkene for at få plads. Langs de tre ydervægge var der anbragt tre lange, smalle, flade borde og lige så mange bænke. Bordene stod tæt til væggene med den ene side, ved den anden side var altså bænkene placerede, og på dem måtte vi drenge stuve os sammen. Når vi læste indenad, skrev eller regnede på tavle, var vi jo nødsaget til at vende ansigtet mod bordet og ryggen til læreren, og de, der havde lyst dertil, kunne skære og snitte i bordpladen, så meget de ville, uden at han så det.

Den øvrige del af pladsen i det ikke ret store lokale optoges af to kortere, men brede fladborde, der stod tværs over gulvet og havde bænk på begge sider. Det var pigernes borde, og ved dem

måtte ingen af drengene sidde, om også pladsen der var rigelig, medens den ved vore borde altid var yderst knap.

Ingen af skolens borde eller bænke kunne flyttes; de hvilede alle på pæle, nedrammede gennem lergulvet og dybt i jorden.

Degnen havde ingen pult, men kun en med ryglæn forsynet trebenet stol, der altid havde plads ved siden af kakkelovnen, og den groede han gerne så fast på, at han i skoletiden næsten aldrig forlod den, undtagen når han skulle op og gennemprygle en eller flere af drengene. Mod pigerne var han mere skånsom, og det var sjældent, der vankede "klask" til nogen af dem. De var vel også mere skikkelige end drengene og kunne i regelen altid deres lektier.

Skolemester Naur gik til hverdagsbrug altid ens klædt. På sit skaldede hoved bar han en sort, strikket, ulden hue eller kalot, der stadig var prydet med en mængde småfjer og dun, hvilket tydede på, at han også lå med den om natten. Hans øvrige ydre klædningsstykker var: en sortfarvet, sid, altid snavset vadmelsfrakke, tætknappet helt op under hagen, gule skindknæbukser, hvide, uldne strømper og fladbundede træsko.

Iført denne dragt og med de store hornbriller på sin store næse skred han om morgenen højtideligt over skolens dørtærskel, og så snart han lykkelig og vel var kommet over "den fordømte faldgrube", gik han med langsomme, gravitetiske skridt hen ad gulvet forbi kakkelovnen til sin trebenede stol. Med hånden på den ene stolearm standsede han et øjeblik og råbte ud over skolen med en røst som fra en tønde:

"Honnør!"

På dette signal sprang alle børnene op og gjorde front imod ham. Drengene nikkede, og pigerne nejede.

Så kom det næste signal:

"Repeter!"

Hvorpå vi alle vendte os til bordene igen, satte os ned og begyndte at læse over, den ene højere end den anden, og der blev en "musik", som kunne høres over den halve by.

Imidlertid havde degnen sat sig mageligt til rette i sin stol, med hænderne foldede over maven og hovedet lænet så stærkt tilbage, at den store næse stod lige i vejret. "Musikken" må have øvet en søvndyssende virkning på ham; thi den var aldrig så snart begyndt, før han faldt i søvn og sendte sin stærke snorken ind i det øvrige kor. Så længe børnene læste over, blev degnen ved at sove og snorke; men så snart de mente at kunne lektien og holdt op med at "repetere", hvilket de sædvanlig gjorde på én gang, i et nu, på et signal af mig, så vågnede han øjeblikkelig, satte sig ret op på stolen og sagde:

"Nå, børn, blev I så færdige med at repetere? Ja, lad os så begynde overhøringen."

De fem første drenge trådte så, med deres lukkede bog i hånden, hen og stillede sig op foran ham.

"Hvilket pensum har vi for i dag?" spurgte han; thi han gjorde sig altid flid for at "pynte" sin tale med fremmede ord.

Jeg sad øverst, og altså faldt det mig til som "duks" at besvare spørgsmålet ved at nævne kapitel, paragraf og sidetal og så låne ham min lærebog; thi selv havde han ingen, og han kunne den ikke udenad.

"Overhøringen" bestod i, at han lod enhver af os opramse et par stykker udenad – i reglen var vi tre om en side – den næste tog fat, hvor den foregående slap, og når han således havde "hørt" de fem, kunne de sætte sig hen, og det næste hold måtte

frem. På den måde gennemgik han hele flokken, fra den øverste dreng til den nederste pige. Det tog tid, og det tog på kræfterne, så når han var færdig med "overhøringen", var han også træt, og det kunne han jo nok blive af at sige "den næste!" "den følgende!" eller "og så du!" en halvtreds-tresindstyve gange. Var der så ingen, der skulle have tamp, ris eller spanskrør – og det var der sjældent i min tid, jeg tog mig af sinkerne og fik dem i gang med at lære deres lektier – så sagde han til mig:

"Kan du så udtyde lidt for dem, duks? Jeg er så overhånds træt i dag."

Heldigvis gav han mig intet pålæg om, hvorledes jeg skulle "udtyde", men lod mig gøre det, fuldstændig som jeg ville. Jeg gjorde det da på den måde, at jeg fortalte bibelhistorie for mine kammerater, og det var begge parter glade ved: jeg havde lyst til at fortælle, og de ville gerne høre.

Så snart jeg havde begyndt at "udtyde", satte degnen sig til at sove igen, og det blev han ved med, så længe, jeg blev ved at fortælle; men så snart jeg holdt op, idet jeg syntes, at nu kunne det vel være nok for den gang, så vågnede han: den pludselig indtrædende stilhed havde vækket ham.

Det hændte stundom, at han holdt sig vågen, mens jeg fortalte, eller rettere: at han ikke kunne sove. Han sad da og lyttede til og altid med stor opmærksomhed, så vidt jeg skønnede. I reglen var han godt tilfreds med min måde at "udtyde" på; thi når jeg var færdig og holdt op, roste han mig altid og sagde sådan noget som: "Det er godt, Jacob Jensen, det er godt! Munden lystrer dig udmærket, og det er farligt, så belæst du er!"

Men når jeg således en gang imellem havde den fornøjelse at kunne tælle selve skolemester blandt mine tilhørere, kunne det også stundom hænde, at han brød mig af og sagde mig imod, og lærer og hjælper kom da i strid om "lærdommen". I slige tilfælde var det altid ham, der havde uret, og mig, der havde ret; den stod jeg fast på til det yderste, og striden endte da sædvanlig med, at han lod sig overbevise, så jeg gik af med sejren, hvilket højnede min anseelse betydeligt blandt mine kammerater og blandt sognebeboerne med; thi børnene glemte selvfølgelig ikke at fortælle i hjemmet, hvorledes "Tilde Gartners Jacob nu igen havde sat degnen til vægs!"

Jeg skal fortælle et eksempel på, hvorledes sådanne "lærde stridigheder" mellem degnen og mig kunne opstå og ende.

"Nu skal jeg fortælle jer, hvorledes det gik til, at Israels børn kom til at vandre omkring i ørkenen i fyrretyve år, inden de nåede det forjættede land," begyndte jeg en dag.

"Det behøver du ikke at fortælle os, Jacob Jensen, for det ved vi," sagde den øverste pige.

"Og det er nok snart fortalt," istemte en af drengene.

For at forebygge en mulig misforståelse må jeg her indskyde den bemærkning, at skønt forholdet mellem børnene og mig var godt og tillidsfuldt, vedblev "tonen" dog altid at være kammeratlig, fri og utvungen, og min fortællen vekslede tit med samtaler mellem dem og mig.

"Nå, hvorledes gik det så til?" spurgte jeg.

"De gik vild!" råbte nogle af de ældste i munden på hinanden.

"Hvem har bildt jer det ind?" spurgte jeg videre.

"Ih to, det har den gamle degn sagt," lød svaret. (Mig kaldte man "den nye degn" eller "den bitte degn").

Jeg skottede hen til degnen – han var vågen og havde hørt det hele.

"Den gamle degn" tog til orde og sagde:

"Hvad jeg har sagt, *det lader du stå,* Jacob Jensen – mærk dig det, min dreng, og pas endelig på, at din megen lærdom ikke gør dig rasende!"

Der var nu med ét blevet så stille i skolestuen, at man kunne have hørt en knappenål falde til gulvet. Børnene så alle på mig. Der forestod jo en debat mellem "den gamle degn" og "den nye degn", og nu kom det an på, om jeg kunne klare mig også denne gang, hvilket de alle oprigtigt ønskede, er jeg vis på.

Jeg tænkte mig et øjeblik om, og så begyndte jeg:

"Det er altså sandt, at han har sagt det ...?"

(Vi sagde "han" til degnen, "De" til præsten og herremanden.)

"Sagt hvad for noget, Vigtigper?" afbrød han mig.

"At Israels børn "gik vild" i ørkenen," vedblev jeg, "og at det var årsagen til, at det varede fyrretyve år, inden de kom ind i det forjættede land? Jeg har aldrig hørt ham sige det," tilføjede jeg.

"Nej, det kan gerne være," svarede han. "Du er så ny i "lejsen", Jacob, og kan ikke have hørt alting endnu. Ja, vel har jeg sagt det, og jeg siger endnu, en gang: hvad jeg har sagt, *det lader du stå,* Jacob Jensen!"

"Nej, skolemester, Israels børn gik ikke vild i ørkenen, det *kunne* de jo heller ikke, da Herren selv gik foran dem og viste dem vej, om dagen, ved en skystøtte og om natten ved en ildstøtte?" råbte jeg ivrigt.

"Hvad er det for noget pølsesludder, du kommer med, Jacob Jensen?" sagde han skolemestervigtig. "En skystøtte og en

ildstøtte? Dem kender jeg ikke noget til – hvor har du dem fra, bitte Jacob?"

"Fra Bibelen!" svarede jeg nok så kækt. "Må jeg hente den, skolemester, og lade den dømme os imellem?"

"Lad gå, Jacob Jensen, tag os kun Bibelen og find os, hvor der står om din skystøtte og ildstøtte," sagde han.

På en hylde, der var smækket fast under de to bjælker, havde vi nemlig liggende nogle få gamle bindløse bøger – dem jeg alle havde gennemlæst flere gange – og deriblandt en bibel. Jeg satte mine træsko og sprang op på et af pigernes borde, nedtog Bibelen og gik hen til degnen med den. Hurtigt fandt jeg det skriftsted, jeg søgte, og idet jeg holdt den opslåede bibel foran ham, for at han selv kunne se, hvad der stod, oplæste jeg højt, for børnenes skyld, de tre sidste vers af Anden Mosebogs 13. kapitel:

"Så rejste de" – nemlig Israels børn – "fra Succhoth, og de lejrede sig i Etham ved Enden i ørken. – Og Herren gik for dem, om dagen i en skystøtte, at lede dem på vejen, og om natten i en ildstøtte, at lyse for dem: at de kunne vandre dag og nat. – Han lod ikke vige den skystøtte om dagen eller den ildstøtte om natten, som gik for folkets åsyn."

"Du har ret, Jacob Jensen, det står der virkelig." Måtte nu degnen nødtvungen indrømme. "Nå, ja," tilføjede han undskyldende, "jeg mindes nu også at have læst dette; men det er længe siden, og det var gået mig ad glemme – man begynder jo at blive gammelagtig. Nå, ja ja, lad nu det være godt, Jacob Jensen. Vil du så udtyde for dem, hvorledes det gik til, at israelitterne måtte vandre om i ørkenen i fyrretyve år. Det var *det*, vi kom fra."

"Ja, men så skal han ikke kalde mig Vigtigper en anden gang," sagde jeg.

Det turde jeg godt sige til ham; han kunne ikke undvære mig som hjælper, og han nærede en ikke ringe grad af respekt for mig.

"Nej, det skal jeg heller ikke, Jacob Jensen," svarede han godmodigt.

Jeg fortalte så historien om de tolv spejdere, der på Herrens befaling blev udsendt for at gennemvandre Kanaans land osv., som den står fortalt i Fjerde Mosebog 13. Og 14. kapitel, og jeg sluttede med højt at oplæse det sidstnævnte kapitels 34. vers:

> "Efter de dages tal, i hvilke I have bespejdet landet, som vare fyrretyve dage, et år for hver dag skal I bære Eders misgerninger fyrretyve år; og I skal fornemme min afvendelse."

"Hvorfor var det så, at israelitterne måtte vandre om i ørkenen i fyrretyve år? Var det, fordi de gik vild?" spurgte jeg til sidst.

"Nej!" råbte børnene i kor; "det var, fordi de var ulydige mod Herren! Det var, fordi de ikke på *hans* ord turde gå i kamp mod de hedninger, der havde bosat sig i Kanaan, og uddrive dem af landet!"

Så vendte jeg mig til skolemester og spurgte ærbødigt:

"Skal jeg udtyde mere i dag?"

"Nej, det kan være tilstrækkeligt, Jacob Jensen!" svarede han. "Vil du så dele salmebøgerne ud? Der blev vi *så* kloge!" tilføjede han dæmpet for sig selv i en ærgerlig tone.

Hans nederlag havde jo også været fuldstændigt. Men kammeraterne var mig fra den dag mere hengivne end nogen

sinde. De var stolte af deres "nye degn", der således kunne besejre "den gamle pibehytte".

Men det var salmebøgerne, jeg kom fra. Af dem var der anskaffet så mange til skolen, at der kunne blive ét eksemplar til mig og ét til hver de fire børn. Andre læsebøger havde vi ikke.

Om indenadslæsningen er der ikke andet at sige, end at jeg lod ét barn ad gangen læse højt op af evangelierne, passede nøje på og påtalte og rettede enhver fejl, der blev begået. På den måde nåedes det, at de fleste af mine elever dog lærte at læse nogenlunde korrekt og flydende. Men samtaler over det læste førte vi ikke; det blev der ikke tid til.

Om eftermiddagen havde vi skrivning og regning. Skrivning var Peter Naurs bedste fag, det, hvori han havde sin styrke, men og det eneste, han holdt af og underviste i med lyst. Han skrev en sjældent god og smuk håndskrift, og det gjorde han endnu, trods sin fremrykkede alder, at sige da, når han først var blevet tilstrækkelig "varmet op" indvendig fra; thi ellers rystede hånden, så at han slet ikke kunne styre pennen. Hvor han havde fået denne sin store færdighed og dygtighed i skrivning fra, ved jeg ikke; men jeg tænker, det må have været den forhenværende herskabstjeners smukke og gode håndskrift, der havde indgivet herremanden den tanke, at der måtte kunne blive en brav skolemester af ham, og for så vidt tog nådigherren altså fejl, som Peter Naur ikke duede til andet end skrive.

I skrivetimen var degnen selv med, og så længe den varede, sov han ikke. Et lille firkantet bord, der ellers havde plads i en krog, blev sat hen foran ham, og ved det sad han timen igennem og skrev for. Han havde et mesterligt greb på at gøre skriveundervisningen interessant og tiltalende for børnene, så

det hele gik med lyst, og alle gjorde sig den yderste flid for at følge hans vejledning og gøre den størst mulige fremgang. I skrivetimen var han ikke alene lysvågen; men han befandt sig så vel som fisken i vandet, var i godt humør hele tiden og samtalede med eleverne på den venligste måde. En for en skulle de frem for ham med deres skrivebog, så snart de havde en side færdig. Først kastede han sit kenderblik på det skrevne, påpegede fejlene og viste eleven; ikke *sådan*, men *sådan*, hvorpå han skrev for på næste side. Dette varede kun et nu, og så stod hvert eneste bogstav endda så regelmæssigt, akkurat og kønt, at det var en fornøjelse at se det. I en fart kunne han ekspedere den ene elev efter den anden, næsten lige så hurtigt som de kom, så ingen behøvede at vente i ret mange minutter for at komme frem, og så gjorde han det endda så udmærket godt, så jeg gad nok have set den, der kunne have gjort det bedre.

Jeg undrede mig tit over, at han ikke mandede sig op og ved flid og ihærdighed tilkæmpede sig den samme dygtighed i de andre fag. Men det gjorde han aldrig forsøg på og *kunne* vel heller ikke nu, da han var kommet så vidt i drikkeriet. Sagen var jo den, at skrivning havde han lyst til, og ikke til andet. Skrivekunsten elskede han, den havde han anlæg for, og i den var han en mester, så undervisningen deri var ham let som en leg, det gik som af sig selv, og eleverne fulgte ham opmærksomt, villigt og gerne.

Frugterne af Peter Naurs fortrinlige skriveundervisning udeblev ikke. Alle børnene lærte, inden de gik ud af skolen, at skrive godt, mange endogså så godt, at det næsten ikke var muligt at kende deres skrift fra selve mesterens. Jeg for mit vedkommende mindes endnu som gammel mand med stor

taknemmelighed min stakkels forfaldne, men desuagtet sjældent dygtige *skrivelærer*. Af ham lærte jeg ikke blot selv at skrive godt, men også grebet på at lære andre det samme efter hans fremgangsmåde.

Men var han dygtig i skrivning, så var han så meget des ringere i regning. Han *kunne* bogstaveligt ikke regne og langt mindre lære børnene det. Jeg skal anføre et eksempel på, hvorledes hans opgaver sædvanlig var.

En dag sagde han til mig, og det var endda tæt op imod den tid, da jeg skulle udskrives og konfirmeres:

"Nå, Jacob Jensen! Sæt nu, at du går til Viborg og køber tre hvedekager. Så møder du på hjemvejen Jens til Jens Bondes, og han vil have de halve af dine kager, kan du så sige mig, hvor mange I får hver?"

At sige facitet straks gik ikke an. Jeg måtte lade, som det kostede mig hovedbrud at løse opgaven. Da det så varede for længe, inden jeg svarede, sagde han:

"Nå, hvad bliver det til, Jacob? Kan du ikke snart blive færdig? Stykket er slet ikke svært. Nå, Jacob Jensen! Så kommer du nok til at skære ... at skære ... nå, Jacob, at skære ..."

"Den ene kage midt over," fuldendte jeg.

"Rigtigt, Jacob Jensen!" sagde han så; "jeg vidste nok, du kan regne; men sig mig så, hvor mange kager I fik hver?"

"Én og en halv!" svarede jeg.

"*Sådan* var 'et, Jacob, én og en halv eller halvanden, som det også hedder," sagde han, og så gik han til den næste.

Beboerne sagde om ham:

"Han *drikker* godt og *skriver* godt, gør vor degn; men han *regner* skidt; han kan til nøds tælle sit offer sammen, og videre

driver han det aldrig i regnekunsten."

Efter at have givet læseren dette vistnok tilstrækkelige indblik i livet og undervisningen i mit hjemsogns skole på min tid, tager jeg foreløbig afsked med Peter Naur og hans skole og fortæller videre om mig selv og min skæbne i verden.

Der var en egenskab hos mig, som moder satte pris på, og som måske mere end noget andet var årsag til, at hun holdt mere af mig end af nogen af sine døtre: jeg havde, som hun, en smuk, fyldig og velklingende sangstemme og et fint musikalsk øre. Mine søstre kunne også nok synge, men ikke mere end almindelig, og sangen var ikke meget for dem, medens jeg elskede sang og musik, næsten indtil lidenskab – "ligesom jeg," plejede moder at sige; "Jacob har fået broderparten, både af stemme og øre, han er den, der ligner mig mest."

Jeg skulle så være spillemand, enedes moder og jeg om, og så stor var min lyst til at få begyndt på at lære at spille, at jeg ikke kunne bie, til jeg blev konfirmeret. Jeg var kun elleve år gammel, da moder købte en simpel violin til mig, og jeg begyndte straks at øve mig på den; men til min store sorg og kvide var jeg ikke i stand til at aflokke den en eneste "ærlig" tone. Jeg troede, jeg kunne have lært mig selv; men da jeg ikke engang kunne lære mig selv at stemme violinen, så var der ikke andet for, end at jeg måtte i lære.

Min musiklærer blev den Sønderup musikanter, husmand *Malte Vognsen*, der boede i et lille fattigt hus langt ude på marken. Han var ikke dygtig, og hans øre ikke nær så godt som mit; men han kunne da stemme violinen nogenlunde rigtigt, og da jeg først havde fået det lært – og det lærte jeg straks – så varede det ikke længe, inden jeg også kunne begynde at finde de rene toner.

To timer om ugen i månederne juni og juli fik jeg hos Malte og betalte ham derfor 8 skilling for timen. Det var ikke meget; men undervisningen, jeg fik, var også derefter, skønt det ville være synd at sige om Malte, at han ikke gjorde det så godt, han evnede. Han lærte mig "at kende noder" og viste mig, hvor tonerne lå på strengene, og da jeg både havde lyst og nemme og øvede mig flittigt hjemme, så nåede jeg allerede i løbet af de første uger så vidt, at jeg kunne stryge en simpel vals, så nu kunne jeg egentlig godt have hjulpet mig selv; men Malte, der nødig ville gå glip af de to otteskillinger om ugen, stod fast på, at "en akkord er en akkord" og at jeg skulle rette mig efter aftalen.

Jeg blev altså ved at "gå til ham" de to nævnte måneder igennem, og skønt han ikke ville vedgå det, kunne han dog ikke ganske skjule for mig, at han forbavsedes over mine fremskridt.

Når vejret var tørt og godt, spillede vi i det frie. For sagen var den, at Malte ejede en ko, og den havde han tilladelse til at trække med langs veje og markskel, fordi han ikke havde tilstrækkeligt græs på sin lille magre jordlod. Det gik da gerne sådan, at når jeg kom, skulle Malte just ud med koen.

"Hun står og brøler så fælt af sult, det sølle dyr!" sagde han så til mig; "men vi ta'er fjolerne med os, Jacob Jensen, og spiller, mens koen græsser." Han kunne måske have tilføjet: "ved denne praktiske måde at tage tingene på slår jeg så to fluer med ét smæk: tjener mine 8 skilling og får koen vogtet oven i købet."

Jeg gik altid villigt ind på forslaget, og vi fulgtes ad i marken, Malte og jeg, hver med sin violin under armen, og han desuden med koen ved hånden. Så snart vi var kommet til stedet, hvor koen måtte græsse, slog Malte dens tøjr ud og bandt det om sit

højre ben for at have begge hænder fri. Og medens den ruskede græs i sig, stod eller gik – ligesom koen ville – lærer og elev ved siden af hinanden og spillede det ene dansestykke efter det andet. Når vi således spillede i det frie, med koen som eneste tilhører, tog Malte det ikke så nøje med tiden, men gav mig gerne, for de samme 8 skilling, et par timer oven i købet, og som oftest blev jeg da hos ham det meste af eftermiddagen eller i hvert fald så længe, til koens vom ikke havde plads til mere græs, og hun derfor skulle trækkes hjem igen. Ved disse vore "stående" og "gående" musikøvelser i marken var vi nødt til at spille udenad, "efter gehør"; thi vel havde vi altid vore nodebøger med, men kunne ikke gøre brug af dem, så længe vi spillede, da vi ikke kunne anbringe dem således, at vi kunne komme til at se i dem. De fik altså lov at blive i lommen, til vi blev trætte af at bruge buen: så tog vi dem frem, og til en afveksling samtalede vi en stund om tegnenes betydning, dur og moll og skalaer osv., idet jeg stadig var den spørgende og Malte den forklarende; men da han ikke så sjældent tog fejl, ofte modsagde sig selv og for det meste udtalte ordene galt – han sagde for eksempel altid "takst" i steden for "takt" og "nodesystementet" for "nodesystemet" – så udartede vore "musikalske samtaler" tit til "musikalske mundhuggerier" og endte med, at Malte blev vred og sagde til mig, at "når jeg var klogere end han, så måtte jeg gerne ta'e og gå hjem, da timen for længst var forbi!"

Der var jo så ikke andet for, end at jeg måtte pakke sammen og forsvinde, men mødte desuagtet lige frejdig til næste time, og Malte og jeg var da de samme gode venner som før.

Min musiklærer var ikke af de dygtigste, kan man nok forstå; men han lærte mig dog så meget, at jeg kunne gå videre på egen hånd, og jeg øvede mig da også alvorligt, glad over at kunne overvinde den ene vanskelighed efter den anden.

Jeg spillede for moder, når hun sad i væven, og hun lyttede glad til mine simple dansemelodier, dem hun alle kendte i forvejen og kunne synge "til fjolen", når hun da kunne holde ud at væve og synge på én gang. Det kunne hun i regelen ikke ret længe i træk; thi desværre var hun ikke så rask mere, som hun havde været. Jeg tænker, det var den megen støv fra væven, hun i så mange år havde indåndet, der omsider havde ødelagt hendes bryst; thi hun var trangbrystet og hostede jævnligt og kunne ikke sådan holde ud nu som tidligere. Men vi troede jo begge, det skulle gå over, så at hun nok skulle blive fuldkommen rask igen. Ingen af os var så klog, at vi kunne tænke os til sygdomsårsagen, og da moder blev ved at væve og indånde støv, blev hun ikke bedre, men stadig ringere.

Moder kunne dansestykker i hundredvis, dem sang hun for mig, og så snart hun havde sunget et stykke for mig et par gange, kunne jeg spille det på violinen efter "gehør", som vi den gang kaldte det.

"Å, hvor jeg er glad ved, Jacob, at du har så let ved at komme efter det og har udsigt til at blive en dygtig spillemand," sagde hun en dag til mig. "Jeg kan kende fremgang dag for dag; det vil ikke vare længe, inden du kan begynde at spille til dans og fortjene en skilling."

"Tror I virkelig, moder?"

"Ja, det tror jeg ganske bestemt," vedblev hun; "jeg tror, at det ikke skal vare mange år, inden du er egnens dygtigste

spillemand; men stå så fast, min dreng, og vogt dig for drammen, ja, vogt dig for drammen, hører du det, Jacob Jensen?"

"Ja, med Guds hjælp, moder, skal jeg nok vogte mig for den ting," svarede jeg oprigtigt.

"Ja, det tænker jeg også, min dreng," sagde hun og så på mig med et kærligt blik; "det ligger da heller ikke hverken i din fa'ers eller min familie at svire og drikke; men – vi går i fare, hvor vi går, og den, som tykkes, at han står fast, må se vel til, at han ikke falder. At forfalde til drik er alligevel det, som en spillemand er mest udsat for."

"I skal ikke være bange for, at jeg slår mig til drik, moder, jeg har ligefrem afsky for brændevin," svarede jeg.

"Gud ske lov!" sagde hun stille, som i en bøn.

For at få samtalen ledet ind i et andet spor – for var hun først kommet ind på "den store fristelse", var hun tilbøjelig til at blive ved alt for længe med sine bekymringer og advarsler – sagde jeg henkastende:

"Nå, så I synes virkelig, mo'er, at jeg gør fremgang!"

"Fremgang!" gentog hun strålende; "ja, det gør du rigtignok. Du er allerede næsten lige så dygtig som Malte, og på en måde er du endogså æfor ved ham. – Jeg kan ikke forklare, hvori det ligger; men jeg tykkes altid, at når du spiller noget, som du rigtig kan, så lyder det lissom ... lissom fjolen havde en levende røst at udsynge tonerne med, å, så kønt, så kønt – det er virkelig sandt, og så rammer du tonerne langt mere akkurat end han. Maltes spil har jeg altid haft det imod, at det er så dødt og så kyvsomt – jeg ved ikke rigtig, hvad det fejler – og så

rasper og river han endda i strengene, som om det ikke var en fjolbue, men et rivejern, han strøg på dem med."

"Han *hører* ikke godt, mo'er, det er det, der er i vejen," sagde jeg.

"Jeg kunne tænke det," svarede hun og nikkede forstående, "hans øre kan ikke sige ham, hvordan det skal være, og så kan han jo heller ikke spille det, som det skal være."

"Mine øren derimod, de fejler vist ikke noget; jeg kan høre den mindste fejl ved en tone, og den skurrer ilde i mit øre," sagde jeg.

"Rigtigt, Jacob, det er deri, du har dit store mon fremfor Malte, at du kan høre. Det kan jeg også, og det er fra mig, du har det, søn!"

"Ja, men der er noget andet i vejen med mig, mo'er."

"Hvad er *det*, Jacob? Sødeste Gud, hvad er *det*?" råbte hun.

"I må ikke blive forskrækket, mo'er, det er ikke noget værre, end at det nok kan afhjælpes, når den tid kommer – jeg skulle bare have en bedre violin," svarede jeg.

Hun drog et dybt suk og sagde derpå:

"Ja, det skulle du, min dreng; men jeg har ikke råd til at give dig den; du kommer til at hjælpe dig med den, du har, for det første."

"Naturligvis, mo'er; det var heller ikke min mening ..."

"Stem nu fjolen, Jacob, og spil!" afbrød hun mig; "nede på vejen kommer din morbroder og agter sig hid. Han har ikke været her i over et år og ved ikke, at du har lært at spille. Lad os få den kønne vals, du ved: Hej, litte litte litte lifte litte, litte litte litte litte la! Det vil fornøje ham, og hvem ved? Han har, ligesom jeg, alle dage været en stor "nar" efter musik!"

Morbroder *Tomas* var gårdmand i nabobyen Nørup og en efter den tids forhold ret velstående mand. Han besøgte os en sjælden gang imellem og ikke nær så tit, som han efter mit begreb burde. Jeg syntes også, at han nu og da kunne have rakt moder en hjælpsom hånd; men det gjorde han aldrig, pengene sad ikke løse på morbro'er. Alligevel var vi altid glade ved hans besøg; thi det var en venlig, mildttalende mand med et behageligt væsen, og han forstod altid at opmuntre og trøste moder, så vidt ord kunne gøre det.

Jeg begyndte altså på det omtalte stykke og gjorde mig flid for at spille det så godt, som det var mig muligt. Det varede ikke længe, så hørte jeg morbroders træskotråd på stenbroen – jeg blev ved at spille – og lidt efter i gangen, hvor han blev stående, indtil jeg holdt op. Med et fornøjet smil over hele sit kønne, glatragede ansigt trådte han ind og bød god dag, og så vendte han sig til mig og sagde:

"Ih, hvad hører jeg? Hvad ser jeg? Er det dig, Jacob, der spiller? Har du lært at spille? Kan du sådan spille? Det er jeg rigtignok glad ved!" tilføjede han og satte sig på stolen for enden af bordet.

"Ja, han havde sådan en lyst til det, og så købte jeg denne gamle fjol til ham – den kostede kun en rigsdaler – og lod ham gå nogle gange over til Malte," sagde moder i en undskyldende tone.

"Den rigsdaler var godt udgivet, Tilde!" sagde morbroder med et bifaldende nik; "han bliver god, må du tro; det hørte jeg straks! Han har trækket, og han ved, hvor tonerne ligger. Men sig mig nu engang, bitte Jacob: ved du, hvad det kommer an på, om du skal blive en dygtig spillemand?"

"Nej," svarede jeg beskedent; for jeg vidste jo ikke rigtig, hvor morbroder var henne.

"Da skal jeg sige dig det," vedblev han. "Det kommer an på, om du er en dygtig befalingsmand – over for fjolen, vel at mærke – den bedste befalingsmand bliver også den bedste spillemand. Fjolen er altid villig, å, så villig, så føjelig og altid parat til at fortælle os, hvad du forlanger af den, blot du kan befale rigtigt, gi'e den de rette signaler, klart og tydeligt – kan du forstå det, Jacob?"

"Ja, det forstår jeg nok, morbroder," svarede jeg; "det er jo det, jeg skal lære: at kommandere fjolen rigtigt, og det er ikke så let."

"Å nej, men du begynder godt, Jacob, og godt begyndt er halvt fuldendt," sagde morbroder glad opmuntrende; aldrig havde jeg set ham i et så strålende humør som ved denne lejlighed.

"Ja, det er nu alt sammen godt nok, morbro'er," sagde jeg; "men der er alligevel stor forskel på fjoler: de simple og dårlige er ikke nær så lydige og villige som de gode."

"Er din fjol ikke god nok, min dreng?" spurgte han med et forandret åsyn; der var gået en sky over det.

"Jo, den er god nok, til jeg kan få en bedre," svarede jeg og måtte le af min egen dristighed.

"Du forstår da nok, Tammes, at en fjol til en daler kan ikke være af de bedste," hjalp moder mig.

Morbroder var i knibe.

"Jeg syntes, der var god klang i fiolen, da jeg stod der ude i gangen," sagde han; "spil et andet stykke for mig, Jacob, og lad mig høre endnu en gang."

Deri føjede jeg ham gerne, og jo længere jeg spillede, des mere svandt skyen fra hans pande; det fornøjede smil kom frem

på ny, og inden jeg holdt op med at spille, var der atter blevet fuldt solskin over hele hans ansigt. Han nikkede bifaldende, vendte sig til moder og sagde:

"Det kunne jeg sidde og høre på til aften uden at blive træt! Jo, ved du nu hvad, Matilde, den dreng er værd at koste noget på, sådan ser jeg på tingen!"

Og til min store glæde hivede han pengepungen op af lommen og vedblev, henvendt til mig:

"Nå, Jacob, det var altså en bedre fjol, du ville have? Hvad tror du, en *god* fjol koster i denne her konges penge, hæ?"

Jeg så til morbroder, jeg så til moder – hvor meget turde jeg vel tage i munden?

"Denne her har, som sagt, kostet én rigsdaler, og under det dobbelte – under to rigsdaler ..." Begyndte moder.

"Vi kommer vist til at sige tre rigsdaler, mo'er," afbrød jeg hende og så til morbroder.

"Ja, ved I nu hvad, begge to," sagde han og åbnede pungen, "i dag er jeg ikke til sinds at være prutten. Du har gjort mig glad, bitte Jacob, og når vi er glade, går det gerne ud over pungen – værs'god, min dreng!"

Fem blanke runde daler talte han op på bordet til mig, og jeg blev rigtignok glad, så det forslog noget.

"Tak, morbro'er! Men er det ikke for mange penge?" sagde jeg henrykt og rakte ham hånden.

Mo'er fulgte mit eksempel, gav ham hånd og sagde:

"Tak, mange tak skal du ha'e, Tammes! men er det ikke for mange penge?"

"Snak om en ting!" svarede han og skød pengene lidt længere fra sig. "Men hør, bitte Jacob, jeg skal til Viborg i dag fjorten

dage, så kan du jo køre med, og jeg går med dig ind til fjolhandleren og hjælper dig at tage en fjol ud, som der er klang i – jeg kan også høre, du ved?"

"Å ja!" råbte jeg glad.

"Hvad siger du, Matilde? Kan du undvære ham en hel dag?"

"Jo, det kan jeg så godt, Tammes, det er bedst, I følges ad," svarede hun.

"Ja, men så kan I jo selv beholde pengene så længe, morbro'er?" foreslog jeg.

"Nej, på hånden er det bedste, Jacob," svarede han, "tag dem kun, så har du dem."

Jeg tog dem så, takkede endnu en gang og lod moder gemme dem for mig.

Morbroder blev hos os et par timer og sad og snakkede med moder. Hans egentlige ærinde var at få at vide, om hun ikke endnu havde hørt noget fra fader. Nej, desværre, ikke det mindste havde vi hørt "og hører vel heller aldrig," tilføjede moder og tørrede sine øjne med forklædet.

"Ja, det skal du nu ikke sige," trøstede morbro'er, "det *kunne* jo da være, at han er i behold og lader høre fra sig endnu. For Gud er intet umuligt."

"På en måde kan det jo siges, at han har sendt mig efterretning," sagde moder tankefuld; "for han besøger mig hver nat i drømme, jeg både ser ham og snakker med ham og det så levende, at jeg tit siger til mig selv: nu har jeg ham, denne gang er det virkelig Jens Gartner og ingen skygge, jeg snakker med! Men når jeg så vågner om morgenen, var det jo alligevel ikke andet end en drøm."

"Hm, hm!" sagde morbroder. Han havde foldet hænderne på bordpladen og sad og så på hende med alvorlig deltagelse.

"Hun taler stundom så højt med ham, at jeg vågner derved," indskød jeg. "Ved du, hvad du sagde i nat? Du råbte: tag dig i agt, Jens! De skyder på dig!"

"Ja, for jeg drømmer altid, at han er i soldatertøj, at han er i krig, at der er så mange soldater om ham, og at de alle står og sigter på ham med deres bøsser. Han vender sig stadig hid og did og prøver på at slippe fra dem; men det lykkes aldrig!" sagde moder.

"Drømmer du det hver nat, søster Tilde?"

"Ja, hver eneste nat og altid ligedan," svarede moder. "Han står midt inde i en stor kreds, som en mængde soldater har dannet omkring ham. Jeg står uden for kredsen og spejder ivrigt efter en åbning, hvor han kan smutte igennem og komme ud til mig, for så er det vor agt at flygte sammen og komme bort fra soldaterne; men alle deres bøssepiber vender ind i kredsen, og hver gang Jens tager tilløb og prøver på at bryde igennem og slippe bort, så løfter de sig og peger alle sammen på ham – å, det ser skrækkeligt ud – og det er ham umuligt at komme ud til mig! Således har jeg i sidstningen drømt hver evige nat – Gud skal da vide, hvad det har at betyde?"

"Gud forbyde, at han skulle være falden i hverver-kløer!" sagde morbroder.

"Ja, det er netop det, jeg er bange for," fortsatte moder, "og hvor let kunne det ikke ske, sådan som der kriges i alle lande – Gud fri os!" Efter et lille ophold tilføjede hun: "engang tænkte jeg næsten, han var død; men det tror jeg ikke nu, siden han har begyndt at vise sig så levende for mig i drømme; men de må

have fået ham i en eller anden klemme, som han ikke kan slippe ud af; sådan hænger det nok sammen, desværre!"

Morbroder blev endnu en stund hos os og samtalede kærligt med moder. Han lagde mærke til, at hun hostede meget, og spurgte hende, hvordan hun havde det. Hun svarede, at det kunne somme tider være trykkent nok; hosten var imellem nær ved at kvæle hende; "men det går nok over," sluttede hun.

Ja, det troede hun, og det troede vi alle; ingen af os vidste, hvor dårlig hun i grunden var og længe havde været. Hun gik over sin evne.

Da morbroder omsider begyndte at blive urolig i sædet og skulle hjem, forlangte han, at jeg endnu skulle spille nogle stykker for ham. Deri føjede jeg ham gerne, og det glædede mig, at han kunne sidde så tålmodigt og høre på mig så længe – det varede vist over en halv time – for det var jo et godt bevis på, at han fandt behag i mit "spil".

Moder og jeg fulgte ham et langt stykke på vej og tog en hjertelig afsked med ham. Jeg troede, at han denne gang også skulle have givet moder lidt penge, men det gjorde han ikke.

På den fastsatte dag kørte jeg med morbroder til Viborg, og vi fulgtes ad hen til "fjolhandleren".

"Til hvad pris måtte violinen være?" spurgte instrumentmageren, efter at vi havde sagt vort ærinde.

"Å, til sådan noget som en fem rigsdaler," svarede morbroder.

Instrumentmageren var selv ikke så lidt musikalsk og spillede godt på flere instrumenter (erfarede jeg senere). Han tog den ene violin frem efter den anden, stemte dem, tog nogle strøg på dem og lagde dem fra sig på bordet.

"Værs'god, prøv nu disse," sagde han.

Jeg tog den først fremlagte og prøvede den; men da jeg straks mærkede, at den ikke var stemt nøjagtigt, stemte jeg den om.

"Det var meget, at du kunne høre det! Du må have et særdeles godt øre, min dreng!" udbrød instrumentmager *Vinding*. "Jeg skal sige jer," tilføjede han, henvendt til morbroder, "jeg stemte den med vilje ikke ganske nøjagtigt for at prøve ham, og sådan bærer jeg mig altid ad over for mine kunder ..."

"For at prøve, om han kan narre dem!" afbrød morbroder ham leende og puffede til mig.

"Narre dem!" gentog Vinding krænket, "nej, ikke for at narre dem; men fordi ... ja, jeg ved ikke, hvordan det kan være; men jeg vil altid helst vide, om mine kunder kan høre eller ikke."

"Nå, ja ja!" sagde morbroder utålmodigt og i en lidt overlegen tone. (Folk, der har penge nok, er gerne en smule overlegne over for andre, har jeg lagt mærke til så ofte senere.) "Da kan han stole på, at vi kan høre, både Jacob og jeg!"

"Nå, så han hedder Jacob, den lille begavede fyr?" sagde Vinding med et velvilligt blik på mig. "Jer søn, formodentlig?"

"Nej, min søstersøn," svarede morbroder endnu mere utålmodig.

"Og han skal være musikanter?"

"Ja ja ja da, for katten!" råbte morbroder heftigt, "men det var en violin, vi skulle have købt!"

"Ja, skal han være musikanter, så skulle han helst have en med stærk klang i," sagde Vinding.

"Denne her er god! Den er jeg godt tilfreds med!" sagde jeg glad.

Fem violiner var der lagt frem til at vælge imellem, og efter morbroders tilskyndelse prøvede jeg dem alle, men fandt ingen

så god som den første.

"Og hvad koster den?" spurgte morbroder.

"Disse er alle til fem daler stykket," svarede instrumentmageren; "men lad ham først prøve denne også, inden han bestemmer sig," tilføjede han, idet han kom frem med nok en violin og rakte mig den.

Ja, det måtte jeg rigtignok indrømme, den – for at bruge morbroders udtryk – var langt den "lydigste" og "føjeligste" af dem, jeg endnu havde haft i hånden. Og det kunne også morbroder høre.

"*Der* er klang! *Der* er toner!" sagde han – "skal vi holde os til den, Jacob?"

"Ja, den ville jeg rigtignok helst have," svarede jeg; "men det kan jo være ...?"

Instrumentmageren afbrød mig. "Ja, den kan jeg ikke sælge under otte daler," sagde han.

"Jo, vist kan han så, når han vil!" råbte morbroder; "at se til er den jo ikke en smule bedre end nogen af de andre."

"Ja, tak skal I ha'e; men det er øret og ikke øjet, der skal sige os, hvilken der er bedst, og denne er *langt* den bedste!" svarede Vinding. "Alt, hvad jeg ellers har, er indført; men denne har jeg købt af en gammel musikanter fra Salling; jeg har haft den fra hinanden og derefter sat den sammen igen og pudset den af – nej, jeg kan bestemt ikke lade den gå under otte daler! Men jeg ville gerne unde drengen den, da jeg hører, at han har så gode anlæg for musik," lagde han til.

Morbroder var i kamp med sig selv: han ville lige så nødigt lade den udmærkede violin gå som jeg.

"Spil os nok et stykke på den!" sagde han til mig.

Medens jeg spillede, lyttede morbroder til med den mest levende opmærksomhed, og jeg så på hans ansigt, at han ville give tabt. Da jeg holdt op, sagde han til mig:

"Tag den, Jacob, tag den! Du har jo selv de fem daler, og her har du de tre, du mangler," tilføjede han og stak dem til mig.

Jeg betalte altså instrumentmageren de otte rigsdaler og fik den udmærkede violin i min kalveskinds-pose, og glad var jeg.

"Skal vi nu snart hjem, morbro'er?" sagde jeg, så snart vi var kommet ud på gaden.

"Nej, bitte Jacob, det skal vi ikke," svarede han; "jeg har endnu en hel hoben ærinder at forrette, og når vi kan komme hjem til aften, så er det såmænd tidsnok. Nu vejgår vi lige om til farver *Møller* i "Dumpen" og lader ham prøve fjolen; *han* kan sige os, hvad den duer til, for han er en mester til at røre en fjol, må du tro, og vistnok den villeste spillemand, der findes mellem Salling og Randers."

Ja, det måtte han rigtignok sige, at farver Møller kunne spille. Mage til violinspil havde jeg endnu aldrig hørt, og jeg stod som himmelfalden og hørte på ham.

Da han havde spillet lidt på min violin, sagde han:

"Men hvor i al verden har du dog slumpet til at få fat i dette udmærkede instrument, min dreng?"

"Ja, det var det?" sagde morbroder og blinkede til mig. "Men sig os nu, hvad den duer til, Møller; det er derfor, vi er kommet."

"Duer!" gentog farveren; "ja, det tør jeg sige, at det er den første violin, jeg nogen sinde har haft i min hånd, og det er endda ikke så lidt sagt. Det skulle slet ikke undre mig, om det var en ægte cremoneser," tilføjede han og overkiggede den på alle leder og kanter.

Den gang vidste jeg endnu ikke, hvad ordet "cremoneser" betød; men jeg kunne jo nok tænke, at cremonesere måtte være en slags gode violiner.

"Vil du bytte med mig? Så får du endda en rigtig god violin, og jeg giver dig ti rigsdaler i bytte," sagde Møller.

"Ja, det er rigtignok et fristende tilbud, eftersom vi nyssen har købt den her omme hos Vinding for ikke mere end otte rigsdaler ..."

Længer kom morbroder ikke; thi Møller afbrød ham, råbende:

"Hos Vinding! Har I købt denne sjældne, kostelige skat hos det fæhoved Vinding?"

"Jeg ved ikke, om han er et fæhoved," svarede morbroder; "men at vi har købt fjolen hos ham og kun givet otte daler for den, det er både vist og sandt."

"Å, havde jeg bare vidst ...," sukkede farveren, "jeg ville med glæde have givet ham det tredobbelte for den! Men sådan er det med ham, den dumrian, han bryder sig kun om én ting: at lave violiner; den kunst forstår han, og i den fordyber han sig, så han glemmer hele den øvrige verden, der omgiver ham – at *handle* forstår han slet ikke. Har nu nogen hørt mage! Sælge sådan en violin for otte daler!"

"Han lod Jacob se og prøve fem andre fjoler, men dem havde han fået sendt udenlands fra, og han forlangte fem daler for stykket," sagde morbroder.

"Ja, så passer det vel nok, for den pris sælger han ikke sine egne violiner for," sagde møller; "men denne her ...! Nå, min dreng!" vedblev han indsmigrende og vendte sig til mig, "skal vi så bytte violin?"

Bare jeg vidste, hvad morbroder helst ville? Men det ansigt, han satte op, var som en lukket bog for mig. Jeg sagde så min hjertens mening og svarede:

"Nej, jeg skøtter ikke om at bytte min gode violin bort, jeg vil helst beholde den."

Nu klarede det op i morbroders ansigt.

"Rigtigt, Jacob, det er også det, du skal!" råbte han fornøjet, og til Møller sagde han: "tror han, jeg havde sagt ham, hvad vi gav for fjolen, hvis vi havde haft i sinde at bruge den som et stykke handelsgods? Nej, vi skal ikke!"

– Således gik det til, at jeg kom i besiddelse af en udmærket god violin, og jeg tog den faste beslutning aldrig at skille mig af med den.

Fra nu af var min lyst til at spille større end nogen sinde, jeg "spillede både nætter og dage," som moder udtrykte det, og jo flittigere jeg brugte min violin, des bedre blev den, en opdagelse, der glædede mig overordentligt og blev mig en spore mere til at blive ved og hænge i. I løbet af et årstid blev jeg så dygtig, at jeg godt turde have taget mig på at "knække" både Malte og alle de andre spillemænd, der fandtes på egnen. Men moder ville ikke tillade, at jeg tog ud og spillede til dans, så længe jeg var ukonfirmeret, og "min moders lov" bøjede jeg mig villig for og adlød, men forsømte ikke at øve mig med udholdende flid, så at jo ældre jeg blev, desto større færdighed opnåede jeg.

Desværre kom den tid kun alt for snart, da jeg begyndte at rokkes i min hidtil så stadige tro på, at moder nok skulle komme sig og blive rask igen. Hun blev stadig ringere, og om efteråret, som jeg skulle "gå til præst" om vinteren, måtte hun

tage min yngste søster hjem for altid at have en om sig, der kunne passe og pleje hende.

Ved juletid måtte hun lægge sig til sengs, og hun kom ikke op mere. Vi græd meget, min søster og jeg, da det endelig var gået op for os, at vor kære moder snart skulle tages fra os; men moder selv græd ikke. Hun så på os med sine klare, milde øjne og formanede os til ikke at sørge over hendes bortgang, men sætte vor lid til Gud og glæde os til, at vi skulle se hende igen i det evige liv. Næsten hver dag, og somme tider flere gange daglig, sagde hun til os: "Ja ja ja, bitte kære børn! Vi kan jo nok tykke, at det er sørgeligt, når døden kommer og skiller dem ad, som så gerne ville ha'e blevet sammen en stund endnu; men det er jo i grunden slet ikke så sørgeligt, fordi det varer kun en stakket stund, så skal de, der blev tilbage, samme vej, den ene efter den anden, og samles i Guds rige med dem, der gik forud, og så er der ingen skilsmisse mere, å, gud ske lov! Tror I måske ikke, jeg er glad ved, at jeg nu snart skal mødes med jer fader igen, og at vi skal være sammen evindelig? Jo, det kan I stole på, jeg er! Og når I, bitte børn, vil holde jer til Gud og vandre på hans veje hele jert liv igennem, så skal I også nok komme did, hvor jeg nu går hen, og det vil blive en fryd for os alle, når jer fa'er og jeg modtager vore børn, det ene efter det andet, i de evige boliger. Ja, det kan være trykkent nok at skilles; men det er saligt at mødes igen i Himmerig – å, jeg er så glad, så glad!"

Når vi så spurgte hende om fader, om hun ikke troede det muligt, at han levede endnu, svarede hun altid: "Ja, Gud kender det, børn! Men er han endnu blandt de levendes tal, så kan det vel ikke vare længe, inden han følger efter mig, og vi mødes hisset. Vi må vel ikke tro alt for fast på drømme, og det gør jeg

ikke heller; men der er dog noget, jeg ikke godt kan komme fra: at han har været soldat og er det endnu, hvis han lever; thi jeg ser ham aldrig i drømme, uden at han har soldatertøj på og musket på nakken. De sidste gange har han været ene; men det er han jo også, når jeg nu dør fra ham, så står han ene tilbage. Men i hvilket som: vi mødes snart – det *tror* jeg."

Selv kunne hun ikke holde ud at synge mere; men flere gange daglig måtte min søster og jeg synge en salme eller to for hende. Der var visse salmer, som hun ikke kunne blive træt af at høre, og blandt dem må jeg især nævne: "Hvo sig fortrøster alt på den Højestes magt", "Alene til dig, herre Jesu Krist", "Jeg råber fast, o herre", "Når vi i største nøden stå", "På Gud alene haver jeg sat min lid", "Af dybsens nød råber jeg til dig", "Hvad kan os komme til for nød", "Vor Gud er idel kærlighed", og så "de dejlige passionssalmer", som hun sagde; dem, tror jeg dog, hun holdt allermest af.

Hun ville helst, at vi sang begge to. "Jeg ved vel," sagde hun til min søster, "at du ikke synger nær så kønt som din broder Jacob, og det ved du vel selv; men syng alligevel med, min pige! Vorherre forlanger ikke, at vi skal synge yndeligen for ham med vor mund, for det kan ikke alle, men at vi skal synge yndeligen for ham i vore hjerter; hvordan røsten er, det gør mindre til sagen."

Medens vi sang, lå hun hele tiden med foldede hænder og nynnede ordene med, men så svagt, at vi næsten ikke kunne høre det. Hyppigt skete det, at der påkom hende et hosteanfald; vi holdt da op så længe, indtil hosten var forbi, så begyndte vi igen, hvor vi havde sluppet, og sang salmen til ende – hvis vi da kunne for sorg og gråd; thi det gik os nær at se, hvorledes den

slemme hoste var færdig at kvæle vor stakkels svage moder, og vi formåede ikke at hjælpe hende.

Hver gang vi var færdige med at synge, måtte jeg have violinen fat og spille en halv times tid for hende; for "fjolen" vedblev hun at holde af til sin dødsstund; men jeg måtte nu ikke spille andet for hende end salmetoner, den forandring var der sket med hende, siden hun blev kastet på sygelejet, og jeg forstod dette som et bevis på, at hun mere og mere døde af fra verden og dens ting og havde sind og tanke udelukkende henvendt på det hinsidige.

"Å, hvor det lyder godt, Jacob, og det er da også en dejlig fjol, du har, og du forstår at bruge den; men du skal ikke græde så meget, min dreng. Herre Gud, *den* vej skal vi jo alle, og vi skal ses igen i et bedre liv!"

Dette eller noget lignende sagde hun til mig i pauserne mellem de melodier, jeg spillede for hende.

Ja, jeg græd meget og kunne ikke lade det være. Min plads var på en stol uden for moders seng. Så snart jeg begyndte at spille, begyndte jeg også at græde. De hede tårer trillede ned ad mine kinder, ned over kanten af violinen og faldt dryp i dryp ned på gulvet. Jeg undrede mig over, hvor alt det "vand" kom fra.

Den sidste dag, hun levede – det var den 14. februar 1809 – vækkede hun mig om morgenen før dag og sendte mig hen at hente mine to ældste søstre og morbroder Tomas, hun ønskede, de skulle komme, at hun kunne sige dem farvel, inden hun døde. Jeg løb, alt hvad jeg kunne, først til Testum, hvor mine to søstre tjente, og så om ad Nørup til morbroder Tomas, og jeg var hjemme igen inden middag.

Ved totiden kom de alle tre, næsten på én gang, og de blev hos os hele dagen.

"Ja, jeg har ladet jer kalde," sagde moder med svag røst, "for i dag dør jeg."

Alle vi fire søskende brast i gråd og kunne ikke andet end hulke og klage os, og da moder forlangte, at vi skulle synge salmen nummer 172 i Kingos salmebog for hende, var det os ikke muligt at få hverken ord eller tone over vore læber; men så tog morbroder fat og sang, i begyndelsen lidt rystende, men ellers med køn og kraftig stemme hele den gamle kærnesalme "Når min tid og stund er forhånd" udenad fra ende til anden. Det var første gang, jeg hørte morbroder synge; han sang ualmindelig godt og med stor andagt, så jeg følte mig trøstet derved og gjorde i mit stille sind den bemærkning, at morbroder dog "lige godt" måtte være en gudfrygtig mand, siden han kunne salmerne udenad; thi det blev ikke ved denne ene salme, han sang den ene efter den anden, så mange moder forlangte, og dem alle udenad. Det havde jeg aldrig troet om morbroder, den formuende, måske rige mand, at han var, som man siger, "en levende salmebog". Men der ser vi, hvor let vi tager fejl af andre, når vi vil dømme dem. Det var en almindelig mening om morbroder, at han kun elskede én ting, nemlig penge, og moder havde hidtil været af samme mening. Nu gik der også en prås op for hende, hun sagde ham det ligefrem og bad ham om tilgivelse, og det var rørende for os søskende at være vidne til, hvor inderligt gode venner de blev, inden moder slap herfra.

Hen ad aften sagde moder, at nu var hun træt og ville hvile sig lidt, og hendes mæle var da også blevet så svagt, at vi måtte

anstrenge os for at høre, hvad hun sagde. Jeg tænkte, at hun ville have taget sig et lille styrkende blund; men hun sov ikke, kunne måske ikke sove, hendes øjne stod vidt åbne, hun bevægede læberne hele tiden i inderlig bøn til Gud om "en salig bortgang" og om, at han ville tage os, hendes børn, i sin beskyttende varetægt og føre os gennem livets trængsler og møje til sig i Himlen, så at hun engang måtte mødes med os i et andet og bedre liv.

Da hun således havde "hvilet sig" en stund, vendte hun sig atter om mod os og formanede os indtrængende til at føre vort liv i vor herres Jesu tro og altid vandre i hans fodspor. Det var ikke mange ord, hun brugte dertil; men de virkede mere end mange prædikener, og jeg for mit vedkommende må sige, at de prægede sig så fast i min erindring, at jeg umuligt kunne glemme dem.

"Og nu har jeg en bøn til dig, Tammes ... at du vil tage dig lidt af drengen der, når ... jeg er borte," sagde hun omsider, med stedse mattere røst.

"Ja, det skal jeg gøre, søster, det kan du stole på!" svarede han bevæget og gav hende sin hånd derpå.

"Tak skal du ha'e, Tammes!" vedblev hun med anstrengelse. "Ja, for tøsene ... de kan nok komme igennem ... de er ældre ... og har allerede prøvet verden og vist ... at de kan hytte sig selv ... med Guds hjælp mener jeg ... for uden den kan vi ingenting ... men min kære dreng ... ham er jeg mest ræd for ..."

"I skal ikke være ræd for mig, mo'er, jeg skal nok blive et skikkeligt menneske," hulkede jeg.

Hun rakte ud efter mig, og jeg tog hendes hånd og satte mig på sengestokken og græd.

"Ja ja ja, bitte Jacob!" sagde hun kærligt og trykkede svagt min hånd, "jeg tror dig nok, at ... du vil det gode og har de bedste forsætter: men *love* er ærlig, *holde* besværlig, og det er en farlig levevej, du skal ind på ... store fristelser ..."

"Jeg skal nok vogte mig for drammen, mo'er," afbrød jeg hende.

"Gud hør'et!" sagde hun. "Ja, vogt dig for drik ... og andet ondt ... Min søn, når syndere lokker dig ... da samtyk ikke. Og bed Gud om hjælp i striden ... af dig selv kan du intet ... råb ... skrig til ham ... når du er i fristelse og fare ... så hører han dig og ... sender hjælpen. Åk ja, du er en af dem, som alle ... synes om; men ... verden er fuld af falske venner, bitte Jacob ... vogt dig for dem! ... Og så ... er der en anden ting. Jeg er bange for, vi ... har rost dig vel meget ... og menneskers ros kan gøre os skade, så vi ... bilder os noget ind. Bliv ikke hovmodig, Jacob, gør dig ikke til af dine ... gode evner ... det er alt sammen nåde, men vær *ydmyg, ydmyg, ydmyg,* at ... Gud kan ophøje dig i sin tid. Å ja ... nu kan jeg næsten ikke mere ... men lad os nu bede ... en Herrens bøn sammen."

Så foldede hun sine hænder om mine og bad med påfaldende høj og kraftig røst hele fadervor'et uden at standse en eneste gang. Men så var hun også så træt og udmattet, at hun blev liggende længe uden at mæle et ord.

Men endelig slog hun øjnene op igen, så på os og sagde:

"Husk på denne stund, børn, hver gang ... verden vil friste jer ... tænk da på mig ... tænk på Gud, og tænk ... på ... mig ..."

Efter dette talte hun ikke mere, uden nu og da nogle usammenhængende ord, men lå ellers stille hen med lukkede øjne og trak vejret meget hurtigt. Således forløb der et par

timer. Så slog hun endnu en gang øjnene op og bredte armene ud som til et favntag, og idet der lagde sig et saligt smil over hele hendes ansigt, udbrød hun med kraftig røst: "Jens ... Jens ... kære Jens! Ja, nu kommer jeg! Herre Jesus, annam min ånd!"

Dermed faldt hendes arme slapt ned på dynen, og hun rørte sig ikke mere.

Moder var død.

Morbroder blev hos os et par timers tid endnu, sang for os, talte kærligt med os og gjorde sit yderste for at trøste os. Men vi kunne ikke lade os trøste, jeg i det mindste ikke; jeg syntes, at nu var jeg det ulykkeligste menneske på jorden, og at jeg aldrig kunne blive glad mere i denne verden.

Men jeg forvandt det jo efterhånden, og alt som jeg blev ældre, kom jeg til at se helt anderledes på Vorherres tilskikkelser. Jeg glemte visselig aldrig denne bitre modgangens og sorgens dag; men den nysbeskrevne dødsscene blev et af mine bedste, dyrebareste og mest velsignede ungdomsminder, og det fik en stor magt over mig gennem hele mit senere liv. Thi hver gang Fristeren kom til mig i en eller anden forførende skikkelse og ville lokke mig ind på syndens og forvildelsens vej, så sprang billedet af min døende moder frem i min erindring med levende tydelighed. Jeg så og hørte hende, hvordan hun i dødskampen stred for mig i bønnen, at Gud ville værge mig mod alt ondt og hjælpe mig til at blive på forsagelsens og troens vej, og så svarede jeg: "Nej, jeg *kan* ikke, jeg *vil* ikke!" Mindet om min moder havde frelst mig.

En stor trøst fik jeg på begravelsesdagen. Jeg var vokset op under indtrykket af, at ingen regnede os for noget; vi var jo blandt de små, de fattige, dem, som ingen brød sig om eller

engang lagde mærke til, og jeg havde ikke ventet, at der ville møde nogen og følge min moder hen, uden de få, som vi havde bedt om at komme og bære hende fra vognen og hen til graven. Og så mødte der endda så mange og sluttede sig til følget, at det blev den største ligskare, jeg endnu havde set, og præsten holdt, uopfordret, en smule tale over hende ved graven. Det var jeg alt sammen glad ved; thi jeg så deri et bevis på, at skønt moder havde levet et stille liv for sig selv uden synderlig omgang med andre, så havde hendes medmennesker dog fulgt hendes "skæbne", hendes ihærdige, gudhengivne kamp for tilværelsen, med opmærksom og stor deltagelse, og i høj grad måtte hun have vundet deres agtelse og hengivenhed.

Efter begravelsen drog mine søstre tilbage i deres tjenester igen, og mig tog morbroder med sig til Nørup, som han havde lovet moder, og gav mig et hjem hos sig, "så længe jeg selv ville blive hos ham," sagde han til mig. Ja, morbroder var god nok, og jeg havde det godt i de åringer, jeg var hos ham.

Det værste var, at jeg længtes så forfærdeligt efter moder, hvem jeg jo aldrig mere kunne få at se i dette liv, og efter mit barndomshjem, det jeg for stedse havde måttet forlade. Stedet kunne ingen af os søskende overtage i fæste. Jeg var for ung, og mine søstre var alle ugifte, jeg tror ikke engang, at nogen af dem var forlovet. Men herremanden var så god at udbetale en lille pengesum til lige deling imellem os. Hesten og køerne og den del af bohavet, som ingen af os havde brug for, blev solgt ved auktion, og da pengene var indkomne og lagt sammen med dem, herremanden havde givet os, blev der til min part 67 rigsdaler, et ikke ringe beløb for en husmandssøn i de tider. Jeg syntes da i alt fald, at jeg var "en rig karl".

Afstanden mellem Nørup og Sønderup var ikke større, end at jeg sagtens kunne gå det stykke vej to gange om ugen, og jeg vedblev derfor at "gå min præstegang" til Sønderup, og første søndag efter påske blev jeg konfirmeret i Sønderup kirke. Jeg stod øverst på kirkegulvet og blev ikke præsten noget svar skyldig. Men alligevel var mine tanker ikke så klare, som de under andre og lykkeligere omstændigheder måske ville have været. Jeg savnede et blegt og kærligt ansigt med et par milde, tindrende øjne nede i den femte kvindestol fra oven. På hende, der nu hvilede der ude på kirkegården under den lille gravhøj, tænkte jeg hele tiden, og mine tårer randt uden ophør under hele overhøringen.

Der var gået et par måneders tid efter konfirmationen, da morbroder en søndag eftermiddag sagde til mig:

"Nå, Jacob, tykkes du ikke snart, du kunne få sind til at røre fjolen lidt igen? Jeg længes ligefrem efter at høre den."

"Ja, det gør jeg også, morbroder; men det er vist meget for tidligt endnu."

"Hvad vil det sige, Jacob?"

"Jo, dagen efter, at mo'er var død, sagde Peter Naur til mig, at nu måtte jeg ikke spille et helt år, og hvis jeg spillede et eneste strøg, inden sørgeåret var ude, så begik jeg derved en stor synd."

"Peter Naur!" gentog morbroder foragteligt, "den sølle fordrukne Sønderup degn! Har han sagt *det*?"

"Ja, han har, og han lagde det meget vidtløftigt ud for mig."

"Nå, så Peter Naur vil også til at snakke med for ro's skyld," sagde morbroder. "Ja, han har jo slået sig til helligheden, hører jeg, og det er jo den gamle historie: når Fanden bliver gammel,

så vil han i kloster. Jeg troede såmænd, det var ene sørgmodighed, der var skyld i, at du lod fjolen hænge, og jeg var næsten bange for, at du skulle blive ked af den."

"Nej, det er jeg ikke, morbro'er, og det bliver jeg aldrig," råbte jeg glad.

"Nå ja, frem så med den og giv os et stykke med det samme."

"Og I tror ikke, der er synd ved det?"

"Nej, på ingen mulig måde, Jacob; bryd dig da aldrig om Peter Naurs præk. Han har måske også haft noget andet bag øret."

"Ja, han sagde også noget andet til mig," vedblev jeg; "han sagde, at han nødig ville af med mig, og når jeg til efteråret ville drage til ham igen og blive hos ham vinteren over og hjælpe ham at undervise "de kære små" – for siden han er blevet hellig, siger han ikke mere "de fordømte unger", men "de kære små" – så ville han give mig kosten og 10 rdl. i løn."

"Nå, slap det derud? Og hvad svarede du ham så?"

"At jeg først ville rådføre mig med jer, morbro'er; men det er ikke blevet til noget før i dag, fordi jeg næsten ikke har kunnet tænke på andet end min salig mo'er. Hvad råder I mig til?"

"Jeg synes ikke om Peter Naurs tilbud," svarede morbro'er uden betænkning; "du kan sagtens tjene lige så meget med fiolen, og hvad kosten angår, den laver han jo selv, den gris, og den skal nok være så elendig, at den er værre end hundeføde."

Jeg blev glad over at høre dette; thi nu vidste jeg, at morbroder ville råde mig til mit bedste, og at han ikke ville benytte den første den bedste anledning til at blive mig kvit.

"Ja, så siger jeg ham det, når jeg træffer ham igen, at jeg ikke vil have pladsen?" sagde jeg.

"Forstår sig, Jacob," svarede han glad; "sig ham det og bliv hos mig for det første, vi skal nok komme til rette, mig og dig. Men skynd dig nu at få fjolen stemt – jeg længes ligefrem efter at høre den."

Det var inde i dagligstuen, denne samtale fandt sted, og der var ikke andre til stede, foruden morbroder og mig, end hans kone – moster *Karen* var vi søskende vant til at kalde hende – og hun var lige så glad til fjolen som hendes mand, skønt der, som han påstod, "ikke var en ærlig tone skabt i hendes liv".

I den ene side af værelset var der to alkoversenge og mellem dem et grønmalet panel, og midt på dette hang min violin oven på kalveskindsposen.

Jeg tog den ned og stemte den og spillede så et par gange melodien til moders yndlingssalme, "Hvo sig fortrøster alt på den Højestes magt". Da jeg var færdig med den, begyndte jeg på en anden salmetone; men moster Karen råbte:

"Hvad er det for noget lirumlarum? Lad os få en skotsk!"

"Kan det gå an, morbro'er?" spurgte jeg og så til ham.

"Ja, det er der såmænd ingen synd ved, Jacob," svarede han; "jeg har jo sagt dig, at du aldrig skal bryde dig om Peter Naurs præk."

Jeg begyndte så på en skotsk, den kønneste, jeg kunne huske, og den kunne moster Karen forstå. "Nu har jeg aldrig kendt mage – kan den knæjt sådan spille!" råbte hun glad, "han spiller jo lige så godt som en rigtig spillemand!"

"Og *lidt* til, Karen, lidt til," sagde morbroder uden at tage sine øjne fra fjolen.

"Tammes, kom hit, min fa'er!" råbte hun pludselig, idet hun greb begge hans hænder og trak ham ud på gulvet, og enten han

ville eller ej, måtte han danse med hende.

De havde kun ét barn, en halvvoksen datter ved navn *Geske*. Som dansen var bedst i gang, kom hun og tjenestekarlen *Ejler* ind til mellemmad. Et øjeblik stod de som himmelfaldne; så tog de hinanden ved hånden og dansede med.

Kort efter gik døren atter op, og ind trådte – Peter Naur. Jeg holdt straks op med at spille, og som følge deraf standsede også de dansende med det samme.

Peter Naur satte et strengt ansigt op og udbrød, som i stor forfærdelse:

"Hvad ser jeg? Hvad hører jeg? Djævelens væsen og gerninger, ugudelig dans og spil her i huset, og det på en højhellig søndag! Forbandet være ...!"

"Hold hans mund, Peter Naur! Ingen forbandelser i mit hus, her er *jeg* manden!" afbrød morbroder ham. "Men det er just mellemmadstid, og vil han være manerlig, så kan han værs'god sætte sig hen til skiven og få en bid brød og en dram med."

Morbroder vidste nok, hvor han skulle tage ham, og indbydelsen virkede da også så svært på degnen, at han øjeblikkelig formildedes.

"Tak, som byder!" sagde han og satte sig hen for bordenden.

Morbroder skænkede ham tre smådramme til hans mellemmad, sig selv én, karlen én og mig ingen, for jeg ville ingen have, og så satte han tolden i flasken igen og lod moster Karen sætte den ind i spisekammeret. Peter Naur så så langelig efter den. Han var nu ellers ved et rigtig pænt sind, al hans dømmesyge var som blæst bort.

"Hvis jeg må tillade mig en bemærkning, Tomas," sagde han, idet han mod bordskiven sad og småskar ringen af sin

mellemmad med sin egen lommekniv, "så var det vist lovlig tidligt, du lod madammen putte flasken for os. Sæt, at vi smider en bitte handel, Tomas, så skulle vi da have lidkøb – ikke sandt?"

"Er han ude på handelens vegne, Peter Naur? Husk på, det er en højhellig søndag."

"Det er så, det er så, Tomas, og det må vi sandelig ikke glemme. Men strengt taget er det da heller ingen ren verdslig handel, jeg er kommet for at gøre; det er ham, min kære, flinke, dygtige discipel *der*, din søstersøn, Jacob Jensen, det er ham, jeg er kommet for ... ikke at købe, men fæste som min hjælpelærer for den kommende vinter. Jeg har talt med Jacob om sagen; men du, Tomas, er jo hans formynder og værge, og uden dit samtykke kan det vel ikke lade sig gøre?"

"Den handel vanker der ikke lidkøb på, for Jacob skal ikke have pladsen," svarede morbroder.

"Ih, hvad hører jeg! Siger du det samme, Jacob Jensen?"

Det gjorde mig rigtignok ondt at se, hvor skuffet den gamle mand blev; men der var ikke andet for: jeg måtte svare, at jeg var enig med morbroder, og at jeg ville slå mig til ro hos ham for det første og se, hvad jeg kunne bringe ud af musikken.

Efter dette vekslede vi ikke mange ord med Peter Naur. Han blev vist meget ked af, at han ikke kunne få mig mere til sin medhjælper i skolen. Spise ville han ikke mere – måske fordi der ikke vankede mere brændevin – og da han havde siddet lidt med hånden under øret og stirret ned i bordskiven, så godt som uden at mæle et ord, stod han pludselig op og bød farvel og gik sin vej.

"Nu er du færdig med Peter," sagde morbroder med et veltilfreds nik til mig, da degnen var gået, "og giv os nu et andet bitte stykke på fjolen."

Ja, det kunne han let få mig til; men medens jeg spillede, sendte jeg en vemodig tanke efter min gamle lærer, der dog havde lært mig *noget* godt. Havde han været en anderledes mand, en mand med kundskaber og dygtighed, så jeg kunne have lært noget mere hos ham, så havde jeg uden betænkning modtaget hans tilbud og ladet mig fæste; thi *skolen* havde dog den stærkest dragende magt over mig, det følte jeg mere og mere; men det skulle jo være en bedre skole end den i Sønderup.

Jeg blev ved at spille uafbrudt i flere timer og morbroder og moster, Geske og Ejler holdt standhaftigt ud og hørte opmærksomt på mig hele tiden, indtil min arm blev træt, så jeg måtte hænge violinen hen. Men der blev ikke danset mere *den* dag.

Ingen af os følte sig tynget af Peter Naurs "forbandelse"; vi var alle enige om, at musik og dans i og for sig var en uskyldig fornøjelse.

Ved nadverbordet "læste" morbroder med stor andagt både til og fra bords, hvilket han gjorde hver dag ved vore måltider middag og aften, og han var da også den, der førte forsangen, når vi om aftenen efter endt dagværk samledes i dagligstuen og sang en salme, inden vi gik til ro.

Nogle dage efter Peter Naurs besøg hos os sagde morbroder til mig:

"Jeg er gået og kommet i tanker om, Jacob, at vi endnu ikke har fået afsnakket, hvad du skal have i løn?"

"Det har jeg aldrig tænkt på," svarede jeg, og det havde jeg heller ikke. "Den gode violin, I gav mig, kan da være løn nok for det første år," føjede jeg til.

"Nej, Jacob, *det* smør kommer ikke *det* fedt ved: hvad der er givet, det er givet, og det holder vi uden for sagen," svarede han. "Du holder mig jo en andenkarl ude, og du skal ikke gå og slide for mig for ingenting – nå, forlang så?"

"Nej, det gør jeg ikke, morbro'er! Jeg vil være fornøjet med, hvad I vil give mig."

Det huede han, og han sagde oprømt: "Ja, mig og dig, Jacob, vi to kan sagtens komme til rette. Lad mig så da gøre et bud. Du kunne have fået 10 daler hos Peter Naur for vinteren, derunder kan jeg ikke byde dig; men når jeg så giver dig 10 rdl. og alt det tøj, du slider, for hele året, så måske det kan skralle a'?"

"Ja, det er en god løn, den er jeg godt tilfreds med," svarede jeg glad.

"Ja, så er det en akkord, Jacob, og gid du så ikke for snart bliver ked af at være hos mig," sagde morbroder og så på mig med et kærligt blik.

Det var ude i marken, vi førte denne samtale. Vi gik og ruskede hør og bandt den i store knipper. Karlen var gået hjem efter vognen til at hente den på, da vi næsten var færdige med ruskningen. Morbroder og jeg var ene.

"Men så er der en anden ting, morbro'er," begyndte jeg igen efter et lille ophold. "Nu til vinteren kan jeg måske begynde at komme ud med fjolen en gang imellem, hvem skal så have de penge, jeg tjener med den?"

"Hvem andre skulle vel have dem end du, der fortjener dem?" svarede han.

"Jeg troede, om de skulle trækkes fra de 10 daler?"

"Nej, de skal såmænd ikke, Jacob," svarede han; "men lad mig give dig et godt råd: får du flere penge, end du har brug for, pas så godt på dem og gem dem; den tid kommer nok, da de kan bruges."

Det var svært, så højt jeg stod for morbroder; jeg ved ingen, han var så rund imod som mig.

Jeg kan just ikke sige, at bondearbejdet smagte mig; dertil var mit liv for indadvendt. Jeg læste alle de bøger, jeg kunne få fat på, og tilegnede mig med lethed deres indhold. Det stod for mig, at jeg ikke alle mine dage skulle tærske korn og røgte kvæg om vinteren og pløje, harve, så og høste om sommeren, men at Vorherre havde tiltænkt mig en anden og mere ansvarsfuld livsgerning, som alle og enhver ikke kunne magte at udføre; men hvori den bestod, det vidste jeg endnu ikke.

Måske jeg endda kunne have fundet mig i arbejdet hjemme; men der kom hyppigt bud fra herregården, at vi skulle "til hove". Jeg var jævnligt med som hovkarl: kørte eller spredte gødning, pløjede, harvede, slog eller rev hø, mejede, rev stubbe, kørte hø eller korn hjem osv. I hvad vi end blev satte til, var vi mange om det, og der var en snakken og råben og skogren og grinen på hovengen, på hovmarken, i hovladen, eller hvor det nu var, vi havde fat, så larmen og støjen imellem stunder blev helt øredøvende. Og "tonen" blandt hovfolkene, ja, den var forfærdelig rå og usømmelig, og de første gange, jeg var med, blev jeg så ræd over, hvad jeg hørte, at jeg følte mig helt ulykkelig. Den værste og råeste i hele flokken var vor tilsynsmand og nærmeste overhoved, ridefogden, han gav "tonen" an og beflittede sig idelig på at sætte "humør" i flokken

for at få arbejdet til at gå med "sjov". Jo højere karle og piger kunne grine og skogre af hans gyselige "vittigheder", des mere fornøjet var han.

Men det gik såmænd trevent med arbejdet alligevel; thi hovfolkene narrede både ham og herremanden op i deres åbne øjne, idet de alle havde et eget fiffigt greb på at lade, som de sled og asede i det af alle livsens kræfter, medens de dog i virkeligheden "drev den a'" og gik og dovnede i en grad, så jeg syntes, de burde skamme sig. Men at give efter for denne harmfølelse ved at hænge i og være flittig, gik aldrig an: jeg var nødt til at lægge mig efter den samme slendrian og bære mig ad som de andre, ellers udsatte jeg mig for at få alle mine kammerater på halsen.

Men det gik ikke alene løs på at skulke fra arbejdet og gøre det så dårligt som muligt, også på andre måder gjaldt det om at snyde herremanden og volde ham tab. Herpå skal jeg fortælle et enkelt eksempel.

En dag var vi på hovengen for at køre hø hjem. Der var ordret så mange hovvogne, at engen kunne "ryddes" ved, at hver vogn kørte ét læs. Vi havde rigtignok en hel mil til herregården, og først skulle stakkene splittes, "for at høet kunne komme op og få solen at se," så skulle det samles igen og læsses, og når vi så passede på ikke at forhaste os, så kunne det nok tage det meste af dagen med at køre ét læs hø hver fra engen og hjem til gården. Med hver vogn var der en karl og én pige, han forkede op, og hun "læssede" eller lagde høet til rette på vognen, og det gik alt sammen langsomt og sindigt, det gjaldt jo om at få has på dagen. Alle spændte for på én gang, begyndte at læsse på én gang, blev så vidt mulig færdige på én gang og forlod hovengen

på én gang. Den ene vogn kørte tæt bag efter den anden, og det blev en anselig række hølæs, der sneglede sig i land af engen, ind ad vasen over kæret og vandt op på den sandede ensporvej, der et langt stykke løb hen under en række lyngklædte bakkeknuder, inden den drejede op gennem en dal mellem et par af disse.

Karlen gik ved siden af vognen – thi dengang var man så nænsom mod "de sølle bæster", at man ikke agede på læs – pigen gik på vejen tæt bag efter vognen, og med begge hænder plukkede hun hø løs og lod falde på jorden, alt hvad hun orkede. Således blev der hele rækken igennem "toldet" af hvert hølæs til de fem eller seks fattige husmænd, der boede langs det omtalte vejstykke under bakkerne, så at de bageste vogne kørte i et lag hø så tykt, at det nåede midt op på hjulegene. Kom ridefogden forbi, gav karlen i tide sin pige et vink, så hun holdt op med plukningen så længe, og spurgte fogden, hvad det var for en masse hø, der lå, så svaredes der med en latter sådan noget som: – "Det er én mager steg, hvoraf intet drypper," eller: "Hvor der avles meget på vang, går der noget i svang," eller: "Det er ikke ethvert høstrå, der vil hænge på hele den lange vej."

Med slige svar måtte fogden lade sig nøje, og han sagde så ikke mere, men red videre.

Men så snart det lange vogntog var drejet op mellem bakkerne, og ridefogden ude af syne, kom husmændene og deres kvinder frem med river og store kvistkurve og "bjergede det spildte hø".

Ved dette høspild opnåedes to ting: læssene blev lettere for "de sølle bæster" at trække, og de fattige husmænd fik sig hver et

godt læs hø. "Og de kom så uskyldigt til det," sagde hovfolkene med et svedent grin til hinanden.

Jeg var så inderlig led og ked af det rå hoveri-leben, at jeg somme tider ønskede mig langt bort, og uafladeligt pønsede jeg på, hvorledes jeg skulle blive fri derfor. Blev jeg ved at være bonde, så blev jeg ikke fri, det var der da i alt fald ingen udsigt til *der* på godset. Jeg fattede så tid efter anden den beslutning, at jeg ikke ville være bonde, jeg ville ind på en anden levevej, så jeg kunne blive fri for at komme med "til hove".

Men hvad skulle jeg slå ind på? Der stod jeg endnu famlende og usikker. Men jeg bad hver dag mange bønner og opsendte utallige suk til Gud om, at han ville hjælpe mig og føre mig således, at jeg nåede det livsmål, som han havde sat mig.

Jeg vidste nok, hvad jeg helst ville være, hvis det stod til mig at vælge. Så var der intet, jeg inderligere ønskede end at blive lærer. At sidde i en skole med en flok børn omkring mig og undervise dem, vejlede dem og fortælle for dem, så deres øren lyttede, og deres øjne lyste, det havde jeg lyst til, og det var en gerning, som jeg med glæde kunne sætte mit liv ind på.

Men hvorledes skulle jeg fattige, forældreløse karl nå dette kære livsmål, at blive lærer? Det stod for mig som en ren umulighed. Vel var jeg i besiddelse af en del kundskaber, dem jeg mestendels selv havde sprængt mig til, og jeg så at sige hungrede efter at erhverve mig flere; men det var ikke sådan med mig nu, som da jeg gik i skole: da var jeg ikke langt fra at bilde mig ind, at jeg havde kundskaber nok, at jeg vidste og kendte alt; men nu, som årene randt, gik det mere og mere op for mig, at jeg så godt som ingenting vidste, at jeg manglede uendelig meget i kundskaber og uddannelse for at kunne

overtage en skole og i den gøre fyldest som en *dygtig* lærer, der fuldt ud var sin plads voksen. Hvem skulle hjælpe mig? Hvem skulle jeg henvende mig til? Jeg vidste ingen, og mine grublerier endte altid med, at jeg sagde til mig selv: *det* mål når du aldrig, det kommer du til at slå af hovedet.

Men havde jeg ikke morbroder? Jo, vist havde jeg så, og engang tog jeg også mod til mig og betroede ham, hvad jeg så gerne ville, hvad der var målet for mine ønsker og mine længsler, men jeg gjorde det kun denne ene gang, da det straks blev mig klart, at her var han ikke med, men så afgjort imod mig, at jeg umuligt kunne gøre mig noget håb om bistand fra *hans* side, hvis jeg agtede at slå ind på lærervejen.

"Nå, så du har fortrudt, at du ikke lod dig fæste til at holde halen op på Peter Naur?" sagde han i en uvillig og spydig tone, der krænkede mig.

"Nej, morbroder, det har jeg ikke fortrudt," svarede jeg; "men mit ønske er at lade mig oplære og uddanne til at blive en anderledes dygtig og estimeret lærer, end Peter Naur nogen sinde har været. Men jeg har kun ringe udsigt til at komme frem ad den vej og nå mit mål?" føjede jeg til og så ham bønligt spørgende ind i ansigtet.

"Det vil jeg ikke høre noget om, Jacob, og den fugl kommer du til at lade flyve," sagde han næsten vredt og i en så bestemt misbilligende og afvisende tone, at jeg straks forstod, at jeg var gået forkert i by ved at henvende mig til *ham*. "Disse hersens degne," vedblev han hånligt, "de er da også det løjerligste, det særeste, det grinagtigste og mindst estimerede folkefærd, jeg kender ..."

"Ja, hvorfor, morbroder?" råbte jeg afbrydende; "fordi det er ene lakajer og kuske og afdankede korporaler og underofficerer, der har ladet sig beskikke som lærere, uagtet de hverken har kundskaber eller begreb om at omgås og undervise børn. Men jeg vil ikke lade mig nøje med at blive som en af dem, min agt er at blive en *rigtig* lærer, en afholdt og dygtig lærer, *det* har jeg lyst til som til intet andet, og jeg tror, at Gud har givet mig anlæg og evner til at blive det."

"Ja, det kan jeg nu slet ikke forstå, at nogen kan have lyst til at sidde og "herske" over en flok uvorne unger," sagde morbroder i en noget mildere tone. "Nej, Jacob, slå skolemesteren af hovedet og bliv hos mig," vedblev han; "du har et par gode, stærke arme og et par hænder, der vender godt til arbejdet, og der kan blive en dygtig bonde af dig – det er bedre end at blive skolemester. Og så musikken, Jacob! Den giver dig allerede en god skillings indtægt, og det ene med det andet – nej, du skal ikke være skolemester, nej, pinedød om du skal, det er bandt! Og nu kan den snak vel være lang nok."

Denne afgjorte modstand fra morbroders side virkede meget nedslående på mig, og jeg tænkte alvorligt på at opgive mine drømme om at blive lærer. Men derfor ville jeg ligefuldt ikke være bonde, jeg ville ud af hoveriet, denne tanke var allerede modnet til fast beslutning.

Jeg var sytten år dengang, og skulle jeg selv bryde mig en bane, var det ikke for tidligt at få begyndt. Men hvilken levevej jeg end slog ind på, måtte jeg skilles fra morbroder, og det var slet ikke så let for mig at komme over, da han havde været så god imod mig, og vi holdt grumme meget af hinanden. Men det var nødvendigt, jeg kunne ikke se ligere.

Hvad skulle jeg slå ind på? Det var det store spørgsmål. Ja, der var jo musikken. Den kunne nok føde sin mand. Jeg kunne jo leje mig ind ensteds og leve for musikken alene. En klarinet havde jeg anskaffet mig og lært at bruge den. Der begyndte allerede at gå ry af mig som spillemand. Jeg fik alle de legestuer og bryllupper, der holdtes i Nørup-Sønderup og nærmeste omegn, og når jeg ved ihærdig og stadig øvelse passede på at vedligeholde og øge færdigheden, var der ingen tvivl om, at jeg kunne drive det vidt og vinde søgning i en større og større kreds.

Ja, godt nok. Jeg elskede også musikken, den var så at sige mit halve liv, og jeg kunne næsten ikke blive træt af at spille, navnlig violin, som jeg holdt mest af. Men spillemandslivet holdt jeg ikke af, det havde sine mange og store skyggesider – for *mig* i det mindste.

Når jeg siger, at jeg næsten ikke kunne blive træt af at spille violin, så bør jeg tilføje: hjemme i stuen for at fryde mit eget øre; men jeg fandt det meget trættende og opslidende at spille til dans, at sidde og trælspille en hel lang vinternat igennem i en lille lav stue, hvor luften var svanger med støv, øl- og brændevinsdunster og tobakskvalme. Og så at skulle undvære sin gode søvn. Jeg blev somme tider så søvnig hen over midnat, at jeg næsten ikke kunne holde øjnene åbne, og når jeg så vædede dem med brændevin for at "klare" dem, råbte karlene til mig: "Det er fejl, du bruger Guds gaver, Jacob! Drik drammen, det hjælper meget bedre!" Ja, der havde jeg "Fristeren", som moder så indtrængende havde advaret mig mod; han var dog ikke farlig; thi jeg var ingen elsker af stærke drikke, og man har let ved at lade *det* være, som man ingen lyst har til.

Jeg befandt mig også ilde ved, at den herskende "tone" i legestuerne som oftest var meget rå, især ud på natten, når karlene havde fået noget i hovedet og begyndte at slå gækken løs; da udartede "fornøjelsen" gerne til ordstrid og skænderi og endte sædvanlig med slagsmål, og det skete mange gange, at jeg var i fare for at få violinen gruttet, så jeg for at frelse den måtte holde den op over de kæmpendes hoveder og skyndsomst retirere ud af stuen.

De andre spillemænd der på egnen var mig idelig på nakken, fordi jeg var dygtigere end de og kunne "spille dem sønder og sammen", og de gjorde deres yderste for at drille og fortrædige mig på alle optænkelige måder. Ved legestuerne havde jeg intet at frygte af dem; thi der var jeg ene om musikken; men ved de store bryllupper var vi altid to eller flere musikanter til at spille, og da skulle jeg tage mig vel i agt, om ikke mine kolleger spillede mig et eller andet ærgerligt puds.

Vi sad ved siden af hinanden i et hjørne af stuen og spillede "udenad". Engang ved et bryllup, hvor vi var tre om det, stjal en af de andre to sig til hurtigt at bore en knappenål dybt ind i en vis kødrig del af mit legeme, så jeg udstødte et smerteligt "Av!" og holdt op med at spille. "Du falder ud af "taksten", Jacob!" grinede han og tog fat, hvor jeg havde sluppet.

Ved midnatstid skiftedes vi til, én ad gangen, at gå ind i dagligstuen og spise. Engang ved en sådan lejlighed, da jeg havde været inde og var kommet tilbage igen, havde de haft fat på min violin og presset en stor, våd tobaksskrå op mellem strengene og gribebrættet, og en anden gang ved en lignende lejlighed havde de skåret hårene af min bue, så jeg var fri for at spille mere den aften.

Slig medfart fortjente jeg ikke; thi jeg fornærmede ingen. Der var heller ikke andet i vejen, end at de var misundelige på mig, *den unge*, der var deres mester, og vrede over, at jeg gik dem mere i næringen, end de syntes om, idet jeg navnlig tog alle legestuerne fra dem.

Jeg tog mig det meget nær, at de kunne være så onde imod mig, det sved mig dybt i sjælen og bidrog måske mere end noget andet til at gøre mig ked af musikanterlivet og til lidt efter lidt at modne den beslutning hos mig, at jeg ganske ville opgive bestillingen – bare jeg vidste en anden og bedre levevej at slå ind på.

Ingen dag forsømte jeg at bede og sukke til Gud om hjælp, og stadig håbede jeg på, at han ville bønhøre mig og føre mig ind på den vej, som det var hans vilje, at jeg skulle følge for at nå mit livsmål.

Jeg skal nu fortælle, hvorledes han lod mig finde vejen ad en omvej.

De to af mine søstre var blevet gifte i Testum, den ældste med en smed og den næstældste med en hjulmand, og de havde det begge godt. Den yngste, *Lise* – den af dem alle tre, som jeg altid havde holdt mest af – var endnu ugift. Hun tjente endnu hos den samme gårdmand i Testum, hos hvem hun havde fået plads, da hun, efter moders død, anden gang drog ud fra barndomshjemmet.

En søndag eftermiddag kort tid efter, at jeg havde haft den sidst anførte samtale med morbroder, kom søster Lise over til Nørup og besøgte mig, og i følge med sig havde hun en god veninde, snedker *Anders Brinks* syttenårige datter *Sara* fra Testum. Jeg var ingen pigernes Jens og havde hidtil ikke brudt

mig om de unge piger; men fra første øjeblik jeg så den smukke, slanke Sara med det noget blege, men fine, friske ansigt og de store, drømmende, alvorlige øjne, var jeg forelsket i hende til op over ørene – og hun lige så i mig, sagde hun mig siden. Jeg kunne næsten ikke holde mine øjne fra hende. Hun drog mig til sig som med en uimodståelig kraft. Jeg skulle samtale med min søster; men jeg svarede hen i vejret; mine tanker var stadig hos Sara.

Henad aften, da de skulle gå, foreslog min søster, at jeg skulle følge dem et stykke på vej, og det gjorde jeg hellere end gerne, jeg fulgte dem næsten helt til Testum, hvortil der var en lille halv mil.

Hvor ensporvejen, som vi havde at følge, gik over grønne agre, så der var rigelig plads, fulgtes vi ad side om side alle tre, og Sara gik mellemst; men kom vi igennem et fald korn, så kneb det med pladsen, min søster skyndte sig da at gå foran alene, som om hun ikke nænnede at skille Sara og mig ad. Jo, Lise var god nok, jeg havde luret hende den af.

Jeg tror nok, det var mig, der begyndte samtalen.

"Hvordan mon det kan være gået til, Sara? Jeg har været i Testum og spillet til legestue flere gange; men jeg er vis på, at jeg ikke har set dig en eneste gang før nu i dag – holder du måske ikke af dans? Går du aldrig til dans?" spurgte jeg.

"Jo, jeg går da en gang imellem, men ikke ret tit; for jeg kan ikke godt tåle det for mit bryst," svarede hun med en let hoste, som jeg dog ikke agtede videre på. "Men at du ikke har set mig i Testum, er let at forklare, da jeg de to sidste år har opholdt mig i Viborg hos min tante *Rikke*, som er gift med en rebslager der."

"Måtte jeg ikke nok tro det, der er jo noget ualmindelig pænt og dannet i hendes væsen og noget købstadagtigt i hendes sprog!" tænkte jeg og sendte hende stjålent et langt beundrende blik. Højt sagde jeg: "Skal du så tilbage til Viborg igen?"

Til min store glæde svarede hun: "Nej, nu bliver jeg hjemme for bestandig; mo'er kan ikke godt undvære mig."

"Nå, bro'er Jacob, der blev du *så* klog," sagde min søster; "men lad os nu få noget andet på snak og få vort ærinde forrettet – for vi har et ærinde til dig – men inde, hvor morbro'er og de andre var til stede, kunne vi ikke godt komme frem med det. Nu kan du gå videre, Sara."

"Ja," sagde den unge pige rødmende, "fa'er er jo snedker, som du måske ved ..."

"Ja, det ved jeg," afbrød jeg hende ivrigt; der begyndte allerede at gå en pràs op for mig.

"Fa'er har meget at bestille, langt mere end han kan regere ene," vedblev Sara; "han trænger så hårdt til en lærling, og så var det ... nu dig igen, Lise."

"Ja, så var det, jeg kom i tanker om dig, bro'er Jacob," sagde søster Lise; "jeg tænkte, om du måske kunne have lyst til at komme i snedkerlære hos Saras fader – du kan tro, han er dygtig, hos ham kunne du lære noget!"

"Ja, det kunne jeg netop have lyst til," svarede jeg uden et øjebliks betænkning. "Ved Anders Brink af, at I er gået her over i det ærinde?"

"Ja, jeg sagde det til ham, at han kunne måske få dig, han blev straks opsat på at få fat på dig, og han bad mig om at gå over og få at vide, hvorledes du var til sinds," sagde Lise.

"Jeg kommer der over på søndag. Og fæster mig' til din fa'er!" sagde jeg til Sara, da jeg havde ledsaget hende og min søster så langt, at jeg måtte sige dem farvel og vende om.

Jeg vendte tilbage i den lykkeligste stemning. Så glad og tilfreds, som jeg nu var, havde jeg ikke været i flere år. Nu havde jeg fået "vinket", jeg så længe havde bedt Vorherre om. Det *troede* jeg i det mindste, og jeg er nærved at tro det samme endnu.

Den følgende søndag var jeg ovre hos Anders Brink for at gøre aftale med ham om sagen, og vi blev let enige. Den første november skulle jeg tiltræde pladsen og stå i lære i to år. Efter den tid skulle jeg have løn, hvis jeg blev hos ham længere.

"Da gør jeg vel nok det," svarede jeg glad og så hen til Sara.

Jeg tror, snedkeren fangede mit blik og namsede, hvad det udtrykte; thi han sagde med et svedent smil:

"Ja, sågu', det kunne måske hænde sig."

Men jeg fik en hård tørn at bestå med morbroder, da jeg sagde ham, hvilken beslutning jeg havde taget, og hvad jeg havde bundet mig til. Han blev vred og fo'r op og tog på veje og gjorde en farlig tid. Ja, han truede endog med at gøre brug af sin myndighed som min formynder og rent ud forbyde mig at tage fra ham. Men det hjalp ikke, hvor meget han end truede og støjede, jeg var standhaftig og firede ham ikke en tomme, og da han mærkede, at jeg holdt urokkelig fast ved mit forsæt, gav han endelig efter og prøvede ikke mere på at få mig overtalt. Men de to-tre måneder, der var til første november, var ikke nogen behagelig tid for mig. Morbroder syntes ikke at bryde sig mere om mig, hans velvilje havde jeg forspildt, og han værdigede mig næsten ikke et ord mere, undtagen at sige mig,

hvad jeg skulle bestille, og så en gang imellem, når han var i "de luner", at overdænge mig med skoser og skamflækker.

Den første november kom jo da endelig, og da jeg var blevet færdig med min morgendont, vaskede jeg mig, tog mit søndagstøj på og sagde til morbroder, at nu havde jeg vel udtjent og kunne rejse.

"Nå, så det *skal* være, Jacob? Du *vil* rejse fra os?" sagde han.

"Ja, det kan ikke være anderledes, eftersom jeg har fæstet mig bort til en anden," svarede jeg, og med det samme rakte jeg ham og moster Karen hånden og bød dem farvel. "Jeg har haft det godt hos jer, og jeg takker jer begge så mange gange," tilføjede jeg.

"Og endda vil du forlade os, Jacob?" begyndte morbroder endnu en gang.

"Ja, for jeg ville gerne skabe mig en stilling, hvor jeg kunne blive fri for at gå "til hove" og fri for at spille til dans," svarede jeg.

"Sæt ikke næsen så højt, Jacob; du er kommet af bønder og er ikke en snus for god til at være bonde!" råbte morbroder i en streng, irettesættende tone.

Jeg ville ikke fortsætte denne samtale længere; jeg afbrød den derfor ved at spørge: "Hvor er Geske? Hende skulle jeg da også sige farvel til?"

"Hun står såmænd nede i bryggerset og vil ikke gå ind, skønt jeg har bedt hende om det mange gange," svarede moster.

"Gå ned og sig farvel til hende, Jacob, måske kan hun omstemme dig," sagde morbroder.

Jeg gik, morbroder og moster fulgte efter.

På en hørbryde sad Geske med forklædet for øjnene og hulkgræd.

"Jeg kommer for at sige dig farvel, Geske, jeg flytter i dag," sagde jeg og rakte hende hånden.

"Du må ikke flytte, Jacob, du skal blive hos os!" sagde hun, idet hun tog forklædet fra ansigtet og så på mig med sine forgrædte øjne.

"Ja, der ser du, hvordan *hun* har det, Jacob; kan *det* ikke bevæge dig?" sagde morbroder.

Jeg stod som himmelfalden og så forlegen fra den ene til den anden. At Geske godt kunne lide mig, havde jeg nok mærket; men at hun havde det så hedt, som hun nu lagde for dagen, havde jeg ikke haft anelse om.

"Jeg kan ikke blive, Geske," svarede jeg; "hvis jeg gjorde det, så brød jeg mit ord til en anden."

"Hvad er det for en anden?" råbte hun opfarende; "er det den blegnæbbede Sara Snedkers fra Testum?"

"Nej, det vil jeg just ikke sige," svarede jeg tøvende, skønt det unægtelig var hende, jeg havde tænkt på; "men jeg har fæstet mig til hendes fa'er og givet ham mit ord på at tiltræde pladsen hos ham i dag, og det ord bryder jeg ikke – du må have farvel. Geske!" Dermed rakte jeg hende anden gang hånden, hvorpå jeg vendte mig fra hende og gik.

Morbroder fulgte mig uden for døren og sagde:

"Vi holder alle af dig her, Jacob, og jeg for min part har holdt af dig, som var du min egen søn. Jeg troede bestemt, at vi aldrig skulle skilles; du kunne blevet hos os alle dine dage og været os ... en støtte i vor gamle alder. Alt var dig tiltænkt, alt, hvad jeg

ejer og har slidt for i alle de mange år. Og hvad fæstet angår, da er der vel ingen nærmere til det end ... min svigersøn."

Dette var jo et formeligt frieri, og nu var det mig klart, hvad morbroder havde tiltænkt mig fra første færd af.

Der var denne gang hverken vrede eller spydighed, men sorg i hans stemme, og jeg fornam, hvor hårdt jeg gjorde ham imod ved at forlade ham. Det er derfor ikke godt at vide, hvor standhaftig jeg kunne have været uden Sara, skønt jeg ikke kan tænke mig den mulighed, at jeg ville have giftet mig med Geske. Men for Saras skyld stod jeg fast, og efter at have forsikret morbroder, hvor ondt det gjorde mig, at jeg ikke kunne føje mig efter ham, sled jeg mig endelig løs og kom af sted.

"Ja, skulle du betænke dig og få lyst til at vende tilbage, så står huset dig åbent!" råbte morbroder efter mig, da Ejler og jeg, siddende sammen på agefjælen, kørte ud ad gårdsleddet med al min ejendom, nedpakket i en stor jernbunden standkiste, der stod bag ved os på langs i vognen. Jeg svarede ved at vende mig om og svinge med hatten.

Glad trådte jeg over tærskelen til mit nye hjem, jeg skulle jo nu daglig være sammen med min kære Sara; thi endskønt hun vel endnu ikke med rette kunne kaldes min, da vi ikke endnu havde åbnet vore hjerter for hinanden, så tvivlede jeg dog ikke et øjeblik om, at hun var mig god, og jeg elskede hende så højt, at fra den dag af, da jeg havde fæstet mig til hendes fader, havde jeg talt både dage og timer til den første november.

Anders Brink og hans kone, *Kirsten Snedkers*, gav mig begge et hjerteligt velkommen, men så dog samtidig så alvorlige ud, at jeg ikke kunne andet end lægge mærke dertil og spørge mig selv, hvad der var i vejen. Datteren så jeg ikke noget til, og da

der var gået et par timer, uden at hun endnu havde ladet sig se, grebes jeg af en lønlig uro.

"Hvor er Sara?" spurgte jeg omsider; "hende ville jeg også gerne sige god dag til."

Snedkeren, hans kone og jeg sad inde i deres pæne hyggelige dagligstue og drak kaffe – på den tid endnu ingen gængs drik hos bønderfolk.

Mand og kone så på hinanden.

"Ja, vi kan vel gerne lade ham gå ind og sige god dag til hende?" sagde hun.

"Ja, det er der såmænd ikke noget i vejen for," svarede han.

"Jeg skal sige dig, Jacob," vedblev Kirsten, henvendt til mig, "vi har haft modgang i de sidste dage, idet vor pige er blevet taget ned igen af den slemme brystsyge, og vi er så bekymrede for hende, vort eneste barn. Hun ligger såmænd inde i sin seng og er syg, det kære barn."

Og hun tørrede sine øjne med forklædet.

Det var rigtignok en bitter malurtdråbe, der så hurtig efter min indtrædelse blev iblandet mit glædesbæger. Det er et spørgsmål, hvem af os tre der nu var mest bedrøvet og bekymret.

"Taget ned igen? Så har hun altså været syg før?" sagde jeg.

"Åk ja, desværre," svarede Kirsten; "hun har tit ligget syg i Viborg, og så mente doktoren, hun havde måske gavn af at komme på landet igen; derfor tog vi hende hjem i foråret, skønt it aljennest for *det*, vi længtes også efter hende, og jeg kunne ikke så godt undvære hende heller."

"Kirsten mener, at havde der ikke været andet i vejen end hosten, så kunne hun godt ha'e blevet i Viborg, ringere var hun

da ikke," faldt snedkeren ind.

"Nå, det var hun dog ikke?" udbrød jeg glad.

"Såmænd var hun ej," tilføjede han; "men vi kunne ikke undvære hende, mig og Kirsten, det var sagen."

"Nu har hun da også været gæv og ikke haft en sygdomsstund hele sommeren, så vi tænkte, at landluften *havde* kureret hende, og to, den tid, der går vel, kommer aldrig ilde, som di plejer at sige; men lige godt måtte hun nu heran igen for nogle dage siden, det kære barn," sagde Kirsten.

"Hun var så ked af, at hun ikke kunne være oppe i dag, da du skulle komme," sagde Anders Brink til mig.

"Var hun virkelig – nå, så det var hun?" råbte jeg.

"Ja, det har hun klaget sig vel over," sagde Kirsten; "men," føjede hun til, "Sara kommer sig nok igen – det var ikke godt andet."

Vi var nu færdige med kaffen og fulgtes ad alle tre ind i sovekammeret. Der lå Sara i en himmelseng med pænt sengetøj og hvide, frynsede omhæng. Vore øjne mødtes, straks vi åbnede døren. Hendes strålede af glæde – det gjorde mine vel også – og der gød sig en svag rødme over hendes blege ansigt. Hun rakte mig sin hvide hånd, og jeg tog den og trykkede den svagt, idet jeg bød hende god dag og deltagende spurgte, hvorledes hun havde det.

"Å, mange tak!" svarede hun livligt, idet hun satte sig over ende i sengen; "jeg har det slet ikke så dårligt, og jeg kunne sagtens være oppe, når fa'er og mo'er ikke gennede mig i seng og pålagde mig at blive der!"

Min stakkels blege pige! Der var glæden over at se mig, der narrede hende, så hun for øjeblikket følte sig stærkere, end hun

virkelig var. Men straks, hun havde udtalt, påkom der hende et stærkt hosteanfald, der varede længe og gennemrystede hendes legeme i en grad, så det gik mig dybt til hjerte.

Moderen var trådt til og støttede hende, mens hun hostede og brugte spyttebakken, der stod på gulvet uden for sengen.

"Nå, fik du nu lindring, bitte Sara?" sagde Kirsten kærligt, idet hun lagde hende til rette på puden igen, da anfaldet var forbi.

"Ja, mo'er, nu har jeg det bedre," svarede datteren gispende; "men det var også en streng tur."

"Ja, der ser du, Jacob, hvor dygtige vi er," sagde Kirsten med et vemodigt smil til mig. "Nej, du må tro mig, min pige," vedblev hun, henvendt til datteren, "du kan ikke komme op hverken i dag eller i morgen."

"Nej, det kan jeg måske ikke," sagde hun stille og modfalden, "men bliv nu alle hos mig ... lidt længere, hvad?" vedblev hun med øjnene fæstede på mig; "tiden falder mig så lang, når jeg ligger her ganske alene, og ... å, Jacob! dersom du ville hente din violin og spille lidt for mig, vil du?"

"Ja, det vil jeg gerne," svarede jeg med et spørgende blik på mester.

"Ja, hent du kun fjolen, Jacob," sagde han.

Jeg hentede altså instrumentet og spillede for hende, det ene stykke efter det andet og de allerkønneste, jeg kunne komme i tanker om, en hel time vedblev jeg at spille for den syge pige; så mindede moderen om, at nu kunne det måske være nok.

Sara var måske af en anden mening; hun forlangte dog ikke mere, men takkede mig for den store glæde, jeg havde gjort hende. "Nu skal jeg snart komme mig – Jacob kan spille mig

rask," sagde hun med et lykkeligt smil til mig, idet mester og jeg forlod hende og moderen.

Jeg var et bytte for de mest forskelligartede følelser: kærlighed, bekymring, fryd, uro, frygt og håb stredes om herredømmet i min sjæl, og jeg tænkte med ængstelse på, hvad der skulle blive af mig, hvis pigen gik hen og døde fra mig; men jeg skulle visselig ikke nogen dag forsømme at anråbe Gud om at helbrede hende. Det styrker altid at lægge hele sin sag i Guds hånd, og efter i løn at have sendt ham mit første hjertesuk for hende følte jeg mig roligere.

Resten af eftermiddagen tilbragte jeg på værkstedet sammen med mester, hvem jeg hjalp med at gennemskære nogle planker med klovsaven. Han roste mit håndelav og sagde, at af en begynder var det bedre kommet fra, end han havde ventet. "Du har et godt øje og kan følge ridsen," sagde han nikkende, "og du har en let hånd og tynger ikke på saven – jeg skal gøre en flink snedker af dig!"

Ja, det var jo så meget godt, og det var jeg også glad ved at høre – bare den kære pige ikke havde været syg!

Men det var dog godt, at jeg havde fået et godt fast stykke arbejde at tage mine hænder til og samle mine tanker om. Det bidrog til at forhindre tankerne i at blive alt for mørke og sørgmodige.

Sara bestemte, hvor jeg skulle have min violin og min klarinet. Violinen skulle hænge på panelet i dagligstuen, og klarinetten stå på hendes dragkiste i samme værelse. "Så kan vi så rart sidde og se dem, når vi opholder os i stuen," sagde hun.

Min standkiste fik plads i en krog ude i værkstedet, og i en anden krog stod min seng.

Hvad man drømmer første nat, man sover på ét nyt sted, skal man lægge mærke til, for "det har noget at betyde". Sådan sagde man dengang, og sådan siger man endnu – det er jo kun sådan en talemåde.

Men jeg skal aldrig nægte, at da jeg første, anden og tredje nat, jeg sov i min nye seng på værkstedet, havde nøjagtig den samme livagtige, i begyndelsen skønne og lykkelige, men i slutningen yderst sørgelige og uhyggelige drøm, så kunne jeg ikke frigøre mig for den tanke, at den skulle gå i opfyldelse.

Jeg drømte, at Sara og jeg gik og spadserede sammen. Det var dejligt sommervejr. Solen skinnede varmt, fuglene sang og kvidrede, marken var smykket med korn, græs og blomster, og langt ude gik hovfolkene og asede med herremandens hø; det kunne være morsomt nok at se på, men kom ellers ikke hverken Sara eller mig ved; for vi var "hovfri". Vi gik og fulgtes ad hen ad en eng, over hvilken våren havde vævet et dejligt grønt, blødt græstæppe, isprængt med en utallighed af røde, gule og violette blomster. Det var så rent og friskt, som om det nylig var vasket. Storken gik og spankede derude og sankede frøer, myggene sværmede, og bierne summede. Og fremfor alt: Sara var så smuk og henrivende dejlig, at jeg ikke kunne blive træt af at se på hende.

Til venstre for os rislede en lille munter bæk, der havde så umådelig travlt med at komme af sted, at det var, som om den hele tiden hviskede: "Stands mig ikke! Der er lang vej frem, jeg må videre, videre!" Vi havde hinanden ved hånden og fulgte bækkens løb, vi skulle samme vej som den, men syntes slet ikke, det hastede.

Da vi havde gået et langt stykke, var der også en bæk til højre for os. De to bække nærmede sig hinanden mere og mere, og jo længere vi kom frem, des smallere blev engen, og samtidig skjulte solen sig bag tykke skyer, der trak et uvejr op, det tordnede og lynede, regnen strømmede ned, og stormen ruskede i os, så vi næppe kunne holde os på benene. Fuglesangen var for længst forstummet, og vi hørte ikke anden fuglelyd end mågernes skrig.

Engen var nu ikke bredere end en almindelig ensporvej, vi kunne lige få plads at gå ved siden af hinanden mellem bækkene, men heller ikke mere. Underligt nok tænkte ingen af os på at vende tilbage; det var, som om det fulgte af sig selv, at vi skulle blive ved at gå fremad.

Til sidst kom vi til det punkt, hvor bækkene bød sammen, og nu kunne vi ikke komme længer. Vi stod på den yderste spids af den grønne eng, og ved vore fødder begyndte det store, uoverskuelige verdenshav.

"Å, hvor jeg nu er træt, Jacob! Jeg kommer til at hvile mig lidt," sagde Sara.

Men idet hun ville sætte sig, kom hun for nær til vandet, hun sank i dybet, og i et nu var hun forsvundet for mine øjne.

"Hjælp! hun drukner!" råbte jeg i min unævnelige rædsel og styrtede mig i havet for at redde hende; men idet jeg følte de kolde bølger slå sammen om mig, vågnede jeg, foldede mine hænder og udbrød: "Å, Gud være lovet! Det var kun en drøm!"

Således drømte jeg, som sagt, tre nætter i træk og vågnede hver gang nøjagtig på det samme punkt. Jeg takkede også hver gang Gud, at det *kun* var en drøm; men den tredje morgen følte jeg mig dog yderlig nedtrykt og bedrøvet, fordi jeg havde drømt

det samme tre gange, og jeg tænkte: Vorherre råder jo for alt, også for drømmene, og måske har han ved et af sine usynlige sendebud villet forberede dig på, at du og din ven snart skal skilles.

Men håbet er sejlivet, jeg kunne ikke slippe det endnu, og da jeg den tredje morgen horn ind til davre, var Sara til min store glæde kommet op og satte sig til bords med os andre. Hun så vel noget medtaget ud, men dog ikke meget, og jeg syntes, at hun i hvert fald var lige så smuk som før.

Dagene svandt nu for mig som timer, fordi jeg daglig kunne se og tale med Sara. Hun blev ved at være oven senge, syntes at bedre sig i dagetal, tog del med sin moder i den huslige dont og var altid munter og glad. Vel hostede hun endnu af og til, men aldrig så voldsomt, som da hun lå til sengs, og hun kunne heller ikke tåle efterårs- og vinterluften, så hun stadig måtte holde sig inden døre. Men jeg var godt tilfreds med den fremgang, hun gjorde i helbredelse, og jeg tænkte snart ikke mere på den uhyggelige drøm, jeg havde haft; hun kom sig nok fuldstændigt, håbede jeg. Ungdomstiden er jo håbets tid.

En søndag eftermiddag kort efter nytår var snedkeren og hans kone til begravelsesgilde, og Sara og jeg var ene hjemme. Vi sad hos hinanden i dagligstuen, stundom spillede jeg, og til en afveksling talede vi sammen. Det sidste ville vi helst, så jeg hængte violinen hen, det blev til lutter samtale hele resten af dagen, og jo længere vi samtalede, des nærmere flyttede vore stole sig sammen, så at vi til sidst sad tæt ved hinanden. Jeg spurgte hende, om hun ville være min i liv og død, og hun gav mig villig og med glæde sit ja-ord, og vi var trolovede.

"Ja, kære Sara," sagde jeg, idet jeg lagde min arm om hendes liv, og hun trykkede det første kys på mine læber, "du kan tro, jeg er glad nu! Thi dig kan jeg elske, og dig kan jeg holde af og vente på, om det så skal vare nok så længe, inden vi får hinanden – jeg har holdt af dig fra det første øjeblik, da vore øjne mødtes!"

"Og jeg lige så af dig, kære Jacob!" svarede hun og kyssede mig atter. "Ja," vedblev hun, "vi er unge endnu, og der vil hengå nogle år, inden vi kan gifte os – du må jo først have ende på kongens tjeneste – men fra mine forældres side bliver der ikke noget i vejen."

"Tror du?" spurgte jeg.

"Ja, det er jeg vis på," svarede hun, "de kan svært godt lide dig, og jeg har tit hørt fa'er rose dig, fordi du er så lærenem, så høflig imod ham og så villig. Det er længe siden, han har haft så flink en lærling, siger han."

"Gud ske lov!" udbrød jeg.

"Og så skal jeg sige dig, min ven, hvad der er mine forældres højeste ønske her på jorden," vedblev hun. "Det er, at de kunne få en svigersøn, som kunne overtage og fortsætte forretningen efter fa'er, når han ikke selv kan mere – og ham har de jo nu fundet!" tilføjede hun jublende, idet hun slyngede sine arme om min hals og kyssede mig.

"Det vil vare noget, inden jeg kan fortsætte sådan en forretning," sagde jeg.

"Ja, men det skal du lære, vennen min, du har jo tiden for dig," svarede hun.

Således blev vi ved med vor kærlige passiaren, indtil mester og hans kone kom hjem, og idet de trådte ind ad døren, ilede

min kæreste hen og faldt sin moder om halsen og kyssede hende, flere gange.

"Kære barn, hvad går der ad dig, siden du er så altereret?" sagde Kirsten og sendte mig et forskende blik.

Datteren svarede ikke, men skyndte sig, rød som et dryppende blod, ud af værelset.

Kirsten havde spurgt mig, ikke med ord, men med blikke, og min samvittighed bød mig at svare hende. Så snart derfor, at Sara var vendt tilbage, gik jeg hen og hviskede hende nogle ord i øret, hun svarede "ja!" og vi tog hinanden ved hånden og trådte frem for hendes forældre.

"Ja, Sara og jeg har noget at bekende for jer," begyndte jeg; "vi har foretaget os et skridt ..."

Længere kom jeg ikke; thi Kirsten afbrød mig.

"Har I kanske trolovet jer med hveranner?" sagde hun, og til min glæde sagde hun det med det mest strålende ansigt.

"Ja, det er just det, vi har tilladt os," svarede jeg og skottede til mester, også han så glad og tilfreds ud, så jeg havde let ved at gå videre. "Vi kunne ikke lade det være, for vi holder så meget af hinanden," vedblev jeg, "og nu ville vi gerne bede om jert samtykke – må vi få hinanden om nogle år mod?"

"Ja, det ved Gud, I må! Til lykke, børn!" råbte Kirsten og trykkede vore hænder.

Anders fulgte hendes eksempel og sagde: "Ja, det er også mine ord, til lykke, Jacob! Til lykke, Sara! Der har I min hånd på'et, begge to!"

"Ja, for vi syntes, det var bedst at sige jer det straks. Ærlighed varer længst," sagde jeg.

"Du er en brav knøs, Jacob, det turde jeg sværge på, om det behøvedes, og jeg kender ingen, som jeg hellere undte hende end dig," sagde snedkeren og klappede mig på akselen.

"Å, hvor jeg nu er glad!" sagde Kirsten, kun satte sig på en stol foran os, foldede hænderne i skødet og så skiftevis på Sara og mig; "er du ikke også glad, Anders, hvad? Sæt dig ned, Anders, og se på dem."

Han satte sig på en anden stol ved siden af hende. Min kæreste og jeg blev stående foran dem, arm i arm. Sara var af et let og muntert sind og havde et godt blik for det komiske, hun fandt "stillingen" så morsom, at hun med ét stak i at le; hendes friske, glade latter virkede smittende på os andre; først stemte jeg i med, derefter Kirsten og endelig mester, hvis hule, afbrudte "Hå-hå-hå!" lød som dybe bastoner i dette firstemmige latterkor for blandede stemmer.

Jeg tvang mig hurtigt til at være alvorlig; og så holdt også de andre op.

"Skal vi ikke have næste vers med!" råbte mester overgivent.

"Ja, hvad ler du egentlig af, gamle nar?" råbte Kirsten med nogle sidste dæmpede efterkluk af latter og puffede ham i siden med albuen.

"Jeg ler, fordi I andre lo," svarede han.

"Og Sara og jeg ler, fordi vi er glade," sagde jeg.

"Ja, folk skulle næsten tro, vi med ét var blevet småtossede, sådan som vi skaber os – af lutter fryd og glæde," sagde Kirsten og tørrede sit varme, svedige ansigt med forklædet. "Tag nu fjolen, Jacob, og spil os et bitte stykk', mens jeg laver lidt nadver til dig og din kæreste; mig og Anders har jo været til gilde og trænger ikke til noget."

Dermed stod hun op og gik ud i køkkenet.

Medens min kæreste og jeg spiste vort smørrebrød og drak vort varme øl, satte mine svigerforældre sig hos os og passiarede livligt med os.

"Jeg tror, Jacob er den bedste doktor til dig, barn," sagde Kirsten gang efter gang til datteren; "du ser jo så rød og frisk og sund ud, så det er en lyst – tykkes du ikke også, Anders?"

"Jo, vel gør jeg det, Kirsten", svarede han liver gang.

"Å ja, Gud ske lov, at vi har fået vort store ønske opfyldt," vedblev hun og så på Sara og mig; "det har været en lykkelig dag for os! Jeg er så glad i aften, som jeg ikke har været i lange tider!"

"Hvorfor er I det?" spurgte jeg skælmsk.

"Fordi vi alle hover dig så godt, søn!" svarede hun oprigtigt, "og jeg var bange for, du ikke ville have hende."

Jeg sluttede med at gøre opmærksom på, at det var mig, der havde skudt papegøjen, og at jeg havde grund til at være lykkeligst af os alle.

Ja, jeg følte mig i sandhed glad og lykkelig nu, og da jeg var kommet i seng, foldede jeg mine hænder og takkede Gud for denne velsignede, lykkelige dag. Her havde han ladet mig finde mit livsmål, mit hjem, min fremtidige hustru og en fa'er og en mo'er igen i steden for dem, jeg havde mistet. Ja, det var rigtignok nemt, jeg var sluppet i havn, så jeg kunne sige, at nu var jeg forsørget og det for livstid. Huset, haven, toften, jordlodden, alt var selvejendom, min svigerfa'er havde tilmed måske ikke så lidt endda i baghånden – og det skulle være mit alt sammen! Å, hvor jeg skulle stræbe og blive dygtig og gøre mig værdig til al denne lykke, al den store, ufortjente nåde, som

Vorherre havde udøst over mig fattige, forældreløse karl. Og hvor god jeg skulle blive mod Sara og hendes forældre og lønne dem, så godt jeg evnede!

Jeg kom ofte ud og tjente en skilling med violinen, og mit flyt fra Nørup til Testum gjorde forsåvidt intet skår i min indtægt. Hver gang jeg drog af sted med "kalven" under armen, sagde Kirsten til mig: "Vi kommer ságu' til at gøre en bitte legestue her hjemme, for at også Sara kan få sig en svingom efter din fjol, Jacob Jensen!"

Hidtil var det ikke blevet til noget; men nu, da Sara og jeg var blevet forlovede, ville de gamle endelig, at der skulle gøres et lille "knald" i den anledning, og at det skulle finde sted den følgende søndag. Altså blev det store, rummelige værksted fuldstændig ryddet, idet høvlebænke og andre arbejdsredskaber samt alt det deri værende materiale enten blev båret på loftet eller sat udenfor, gulvet blev fejet osv.; thi i værkstedet, husets største lokale, skulle festen holdes. Om eftermiddagen var der så forlovelsesgilde, og i dette deltog, ifølge indbydelse, rebslager *Ziegler* fra Viborg med kone (tante Rikke) og datter, den sidste en lille vilter tøs på en halv snes år, endvidere mine søstre og mine tvende svogre samt en lille udvalgt kreds af naboer, slægtninge og venner. Også morbroder Tomas og moster Karen var blandt de indbudne, men de kom ikke.

Det var ellers et pænt forlovelsesgilde, Anders og Kirsten gjorde for deres datter og mig. Sara og jeg havde selvfølgelig hæderspladsen, og gæsterne var så mange, at de optog alle siddepladserne på begge sider af de lange, dækkede borde, der var anbragt langs de tre af værkstedets vægge. Gildet varede til aften, og dermed var "den alvorlige del" af festen forbi.

Så blev bordene taget ud, og om aftenen og til langt ud på natten var der "legestue" eller dans for landsbyens ungdom, så mange, som ville komme.

Jeg var eneste spillemand, og jeg sad og frydede mig ved at se på min kæreste, hvor godt hun dansede, og hvor smukt det klædte hende; men mere end dette glædede det mig dog at se hendes friske, røde kinder, hun strålede af sundhed og livskraft, syntes jeg, og hun dansede uden at trættes. En gang imellem løste mine søstre mig af, jeg lagde violinen, og de sang, mens jeg gav min kæreste en dans.

Søster Lise sagde til mig en skønne hoben gange den aften:

"Du har rigtignok gjort det godt, bro'r Jacob, og jeg er så glad, så glad, fordi at alle vi fire søskende kommer til at bo så nær sammen her i Testum."

"Du *bor* da ikke endnu, søster Lise!" sagde jeg skælmsk; thi jeg vidste, at hun havde en kæreste.

"Nej, men det byder sig nok en gang," svarede hun leende og vendte sig fra mig.

Således forløb timerne på den fornøjeligste måde, og da sent på natten legestuen var forbi og enhver gået til sit, lagde jeg mig til hvile med tak til Gud for denne skønne, lykkelige dag.

Men om morgenen kom Sara ikke ind til davre, og forældrene meddelte mig den bedrøvelige, nedslående efterretning, at "hosten var kommet efter hende igen", så hun kunne ikke stå op, før hun blev bedre.

"Nej, hun er nok ikke stærk af sig, er Sara Brink ikke," sagde svoger Ziegler, mens vi sad og spiste.

"Nej, så er vor bitte Sara rigtignok langt æfor, hun har såmænd aldrig kendt en sygdomsstund endnu, det Guds lam!"

istemte tante Rikke selvtilfreds og hjalp sin lille vildkat af datter, der også hed Sara, til nok en tallerken øllebrød med fløde i.

"Å, jeg ved, en kan da sagtens hoste og skræppe lidt en gang imellem og så endda være lige stærk," sagde mester, "vor Sara kommer sig nok, hun er bare lidt snavs efter dansen."

Jeg tog ingen del i denne samtale, men sad og havde mine egne triste tanker. I grunden havde jeg haft imod denne legestue for Saras skyld; thi vel havde hun fulgt min indstændige anmodning og ikke været uden for en dør; men der var jo træk og støv i danselokalet, og det var ikke godt for et svagt bryst.

Så snart vi havde spist, gik jeg ind og så til hende, og til min skræk så hun både bleg og lidende ud, og der var nu ikke anden rødme i hendes blege ansigt end en rød, feberhed plet på hver af hendes kinder. Hun var vist mere syg, end hun ville tilstå for mig.

Jeg ved ikke, om den ene nats dans fuldstændig havde nedbrudt hos min kæreste, hvad flere måneders forsigtighed havde opbygget, eller der var andre medvirkende årsager, som jeg ikke kendte; men jeg var dog nærved at tro, det var tilfældet. I hvert fald var hun fra nu af aldrig rigtig rask mere. Hun kom vel op igen efter at have ligget til sengs i nogle dage; men hosten ville ikke helt forlade hende, og hun så stadig træt og lidende ud og kunne ikke tåle at bestille noget. Vi håbede jo, hun skulle forvinde det alt sammen, når først vi havde vinteren overstået og nåede ind i den milde, varme vårtid.

Men desværre, det blev ikke vår mere for min kære, elskede Sara, eller hun kom da ikke til at nyde den. De sidste

vintermåneder igennem lå hun mere, end hun var oppe, og midt i det kolde forår lagde hun sig til sengs igen og kom ikke op mere. Det var galoperende tæring, hun led af; næsten daglig kunne vi se, hvorledes hun táredes hen, idet alt huldet pilledes af hende, samtidig med, at hendes åndedræt blev hurtigere, besværligere. Et gode var det, at hun ingen synderlig smerte havde, og hun troede stadig, at hun kom sig nok. Jeg var hos hende næsten hele tiden, og de sidste uger, hun levede, fik jeg så godt som aldrig søvn i mine øjne. Jeg *kunne* ikke sove for at tænke på hende, og det var det eneste, hun ønskede og altid bad om, at hendes Jacob ikke ville forlade hende, men altid blive hos hende, altid sidde på stolen uden for hendes seng, så hun til enhver tid kunne se mit ansigt, høre min stemme og lægge sin hånd i min. "Thi," sagde hun gang efter gang til sine forældre og mig, "når Jacob er hos mig, så bliver jeg altid bedre, så kommer jeg mig nok igen; men når han er borte, så længes jeg så forfærdeligt efter ham, og det bliver jeg syg af."

Jeg vidste jo nu, at hun aldrig blev rask mere; men jeg nænnede ikke at sige hende, at hun ikke kunne leve, skønt det på den anden side var mig en pinlig tanke, at hun til sit sidste åndedrag skulle leve i den vildfarelse, at hun kom sig, og ganske uforberedt gå ind i evigheden.

Jeg talte med hendes forældre derom og spurgte, om jeg skulle sige hende det, eller om de ville.

Men de slog begge hænderne sammen og udbrød som i stor forfærdelse:

"Nej, for Gud i Himlens skyld, Jacob, gør da endelig ikke det! Og vi gør det såmænd heller ikke, det ville være synd! Lad hende leve i håbet, så længe hun kan."

Det eneste, jeg så tillod mig, var, at jeg blandt de salmer, jeg sang for hende, også valgte en og anden, der handlede om døden og det evige liv.

Men den slags ville hun ikke have.

"Syng ikke om døden, Jacob, men syng hellere om at leve," sagde hun; "jeg er såmænd langt dygtigere, end du måske tror – du tror da vel ikke, at jeg dør?" tilføjede hun smilende.

"Jeg tror, at du skal leve, så længe Gud vil," svarede jeg.

Det eneste, jeg kunne, var ganske at overgive sagen i Guds hånd og bede ham om, at han, når hans belejlige tid kom, selv ville åbne hendes øjne for, hvad der forestod hende.

Og det gjorde han.

En morgenstund, da hun lige var vågnet efter et kort blund, sagde hun til mig:

"Nu dør jeg snart, Jacob, jeg har ikke mange dage tilbage at leve i."

"Tror du?" sagde jeg.

"Ja," svarede hun, "jeg ikke alene tror det, men jeg er vis på det. Englen med de store, hvide vinger har besøgt mig og sagt mig det. Men det skal du ikke sørge over – jeg tror ... jeg er vis på, at jeg får det godt! Syng den salme for mig, du begyndte på forleden, men som jeg afbrød dig i."

Det var salmen "Når jeg betænker den tid og stund". Det var den eneste salme, hun fra nu af ville høre, og den måtte jeg synge for hende flere gange dagligt, så længe hun levede.

Hun forlangte selv en dag at få bud efter præsten. Han kom og tog os alle fire til alters, og det gjorde et forunderligt kvægende indtryk på mig at se, med hvilken inderlig andagt hun nød sakramentet. Da den hellige handling var endt, og vi

havde sunget endnu en salme efter præstens valg, lå hun nogle øjeblikke stille hen, med halvt tillukkede øjne og de magre, hvide hænder foldede på overdynen, og mumlede flere gange dæmpet for sig: "Det er Jesu sande legeme, det er Jesu sande blod – ja, det tror jeg!"

Så lukkede hun øjnene helt i og lå et par minutter stille og ubevægelig, som om hun sov. Pludselig slog hun øjnene op og kaldte: "Jacob, kære Jacob! Er du her?"

"Ja, Sara, her er jeg," svarede jeg grædende. Også hendes forældre græd, og præsten, der var dybt grebet, rejste sig og gik med foldede hænder lydløst frem og tilbage på gulvet.

"Nu, så var det min salme, Jacob, skal vi slutte med den?"

Det var "Når jeg betænker den tid og stund", hun mente, og den kunne vi alle udenad. Jeg begyndte, de andre stemte i med, og medens vi sang hele den tretten vers lange, dejlige salme fra ende til anden, holdt hun ufravendt sine store, klare øjne fæstede på mine læber og mumlede dæmpet ordene med.

Da salmen var sunget til ende, sagde hun:

"Tak, nu er jeg beredt, nu er jeg rejsefærdig, og nu vil jeg sove lidt."

Præsten og hendes forældre fjernede sig, og kun jeg blev tilbage hos hende.

Kun tre dage levede hun efter denne sin sidste altergang. I de to første af disse dage led hun meget af åndenød og anden smerte; men hele den tredje dag lå hun stille og rolig hen med et forklaret smil udbredt over hele sit udtærede, men endnu smukke, ligblege ansigt, som det syntes uden at lide det mindste; det var, som om alle smertens og lidelsens bånd allerede var løsnede, som om hun allerede var halvt ovre i den

anden verden. Flere gange rakte hun os, sine forældre og mig, hånden og bød os farvel. Hendes sidste ord var: "Nu er det snart forbi ... jeg skal til Himlen og stå brud ... jeg ser stjernen åbne sig ... og der står brudgommen ... med udbredte arme ... for at tage imod mig ... Forbarmende Gud og fader ... hvilken glans ... hvilket lys ...! Jeg ser, o, jeg ser ...!"

Jeg stod bøjet over sengen og holdt hende omslynget med mine arme, og hun lænede sit hoved mod min ene skulder.

"Hvad ser du?" spurgte jeg.

Men hun svarede mig ikke. Hendes hoved faldt træt tilbage, der gik en sagte skælven gennem hele hendes legeme, og da jeg varsomt havde lagt hende ned på puden, så jeg, at hendes øjne allerede var brustne, og der gød sig en gusten bleghed over hendes ansigt.

Min Sara var død.

Jeg vil ikke forsøge på at beskrive, hvad jeg led og gennemgik ved dette for mig så store, smertelige tab. Jeg havde elsket Sara så højt, jeg havde bundet mig så fast til hende med kærlighedens, den ægte, stærke, livsalige kærligheds aldrig bristende bånd, at nu, da hun var død, var også al min glæde død, og livet syntes mig tomt og øde for stedse. Jeg følte, at båndet, der havde knyttet os sammen, holdt endnu, og at det aldrig ville briste. Uden Sara satte jeg ingen pris på at leve, og jeg ønskede, håbede, at hun havde smittet mig med sin sygdom, så at jeg snart kunne følge efter og komme did, hvor hun nu var. Ja, havde jeg ikke været et kristent menneske og daglig søgt tilflugt hos Gud i bønnen, så havde jeg måske grebet til den udvej, for at komme ud af min elendighed, at berøve mig selv livet.

Men Gud havde ikke glemt mig. Han holdt mig fast med sin stærke hånd og slap mig ikke, da jeg var nær ved at fortvivle, han så mine tårer og hørte mine suk og mine bønner. Nu havde han bøjet mig dybt ned – ja, så dybt, så dybt – og han ville visselig også løfte mig op og styrke mig til at leve mit liv ud og gøre min livsgerning, blot jeg ved hans bistand kunne finde den; thi at jeg ikke havde fundet den endnu, og at mit blivende sted ikke var i Testum, det var noget af det første, jeg blev klar over efter det hårde stød, der havde ramt mig.

Morbroder kom ikke til vort forlovelsesgilde. På Saras begravelsesdag kom han derimod selvbuden og fulgte hende til hendes sidste hvile eller vel egentlig for at få lejlighed til at tale med mig. Han ville endelig have mig overtalt til at vende tilbage til Nørup og genindtage min plads hos ham – "og så lader vi sket være glemt, Jacob, og det bliver, som jeg fra først af havde bestemt, at det skulle være mellem mig og dig," sluttede han ethvert af sine forsøg på at overtale mig.

Men han talede for døve øren; intet i verden kunne have bevæget mig til at modtage hans tilbud og vende tilbage til Nørup. Det var mig også en ren lidelse at høre på hans overtalelser og hans vink om, at "der var en, der længtes efter mig". Jeg længtes efter min kæriste og tænkte kun på hende.

Mit forhold til mester og hans kone blev vel et andet nu, da min kæreste var død; men de vedblev dog at holde meget af mig for hendes skyld og ville haft mig til at love at blive hos dem, i det mindste til jeg skulle i kongens tjeneste. Jeg svarede, at det hverken kunne eller ville jeg love, Vorherre havde måske bestemt mig til noget andet end at være snedker, og blot han ville åbne mine øjne for, hvad det var, så var jeg til enhver tid

rede til at følge hans vink. Helst ville jeg være lærer, tilføjede jeg, men øjnede ingen udvej til at kunne blive det.

Jeg håbede, at mester skulle have tilbudt at hjælpe mig frem; men så ofte jeg slog på den streng, blev samtalen ikke længer; mit store, inderlige ønske, *engang at kunne blive lærer* – mere alvorligt og inderligt nu, end det nogen sinde havde været – det var Anders Brink lige så døv for, som morbroder havde været. Lærerstillingen "regnede de ikke for noget".

En dag i løbet af sommeren lejede mester en befordring, og han og Kirsten kørte til Viborg. Da de om aftenen vendte tilbage, havde de Kirstens søsterdatter, den lille viltre Sara Ziegler med sig, hun skulle være deres plejedatter og arving og fra nu af være hos dem bestandig.

Det sagde mester mig allerede den følgende morgen, og samtidig gav han mig "et fint vink" om, hvad de havde tiltænkt mig. Idet han nemlig satte barnet op på sit knæ, strøg og klappede det, sagde han:

"Ja, nu har vi fået os en lille Sara igen i stedet for hende, som Vorherre tog fra os, vi har en Sara, og vi har en Jacob, ligesom før, og vi fire vil aldrig skilles."

Jeg lod, som jeg ikke forstod vinket; men ved mig selv tænkte jeg: Nej, min gode mester, *den* "spekulation" går jeg for mit vedkommende ikke med på! Og i samme nu var det besluttet, at jeg ville bort derfra, så snart en passende lejlighed dertil ville tilbyde sig.

Den tilbød sig allerede dagen efter, og deri så jeg et bevis på, at det måtte være et vink fra Himlen, så jeg trøstigt kunne følge det.

Som mester og jeg står og arbejder på værkstedet, går døren op, og en mand, som ingen af os kendte, træder ind til os. Han navngav sig som fæstegårdmand *Terkel Knudsen* fra Fjeldby, en landsby, hvor jeg flere gange havde været at spille, og som lå en god mils vej længere syd på, og han sagde, at hans ærinde var at akkordere med mig om at flytte til Fjeldby og tage fast ophold hos ham i nogle måneder og lære hans søn *Niels Terkelsen* at spille. Derfor ville han give mig 20 rigsdaler foruden kost og bopæl.

Jeg sagde straks ja og lovede at komme til den første november; "før kan jeg ikke," tilføjede jeg; "thi så længe er jeg fæstet til at blive her."

Det var så en aftale, og manden forlod os.

"Der skrev du mig rigtignok en slem streg i regningen, Jacob Jensen," sagde mester, så snart manden var borte; "jeg troede, du ville være blevet hos mig – og hvor vil du vel heller fare bedre?"

Jeg svarede, at jeg ville bort fra et sted, hvor jeg var blevet ramt af så stor en sorg, og ud at prøve lykken blandt andre folk i andre egne.

"Du vil ikke være snedker?" sagde han studsende.

"Nej, det har jeg ingen lyst til mere," svarede jeg.

"Ja, det er en anden sag, så vil jeg heller ikke holde på dig," sagde han, og samtalen blev ikke længere.

Den første november, som jeg først på eftermiddagen gik og pakkede mine sager sammen, kom der en befordring og gjorde holdt uden for døren. Det var ikke i akkorden, at Terkel Knudsen skulle hente mig, men det var alligevel ham, der sad på vognen, og da jeg kom ud til ham, sagde han: "Ja, der var

hverken rist eller ro for Niels, før jeg kom af sted efter dig; han var ellers bange for, at du ikke skulle komme."

"Jo, jeg var kommet alligevel," svarede jeg.

Terkel hjalp mig min kiste på vognen, jeg sagde farvel til mester og hans kone og deres plejedatter, og så kørte vi, Terkel og jeg. Han fik hverken vådt eller tørt, lige så lidt denne som forrige gang; for Anders og Kirsten var alligevel lidt vrede på ham, fordi han, som de udtrykte det, "kom og tog deres søn fra dem".

Mine søstre og mine svogre havde jeg været omme hos og taget afsked med. Men da vi var kommet ud af byen, stod min søster Lise på vejen og ventede på os. Hun så forknyt og modfalden ud, og det havde hun gjort i den sidste tid.

"Stå af vognen, Jacob, og lad os følges ad et bitte stykke," sagde hun.

Jeg sprang ned fra sædefjælen, og vi fulgtes ad bag efter vognen.

"Hvad vil du mig, søster?" sagde jeg – "du ser mig ikke det mindste glad ud mere?"

"Å, jeg ved aldrig, hvad det er, jeg vil dig," svarede hun; "jeg er så forfærdelig ked af, at du flytter fra mig; du er det menneske i verden, jeg holder mest af."

"Mest af!" gentog jeg; "du må da holde mere af ham, du ved nok?"

"Ja, men det nytter ikke, Jacob, *han har slået mig fejl!*" Og hun gav sig til at hulkgræde.

Det gjorde mig inderlig ondt, og i øjeblikket glemte jeg min egen sorg over hendes.

"Stakkels, kære søster, skulle det også blive *din* skæbne!" sagde jeg bevæget; "ja, det er tungt at miste den, man har kær, det har jeg selv prøvet."

"Ja, det er tungt," gentog hun, "skønt jeg tykkes endda, havde Vorherre taget ham, som han tog din Sara; men dette her … å Gud, å Gud!" Hun kunne ikke sige mere for at græde.

"Sæt din lid til Gud," sagde jeg.

"Jeg syntes, jeg skulle sige dig det, Jacob," hulkede hun.

"Sæt din lid til Gud," gentog jeg.

"Ja, det har jeg gjort," sagde hun og tørrede sine øjne. "Vi to, Jacob, vi har prøvet noget i verden, og vi er endda så unge. Vi vil altid holde sammen, vi vil tit besøge hinanden."

"Ja, det vil vi; jeg kommer et bitte vend på søndag," svarede jeg i skyndingen og stak i rend bag efter vognen, der allerede var langt forude. Men hvor stærkt jeg end skyndte mig, kunne jeg dog ikke lade være en gang imellem at vende mig om og se efter min kære søster, så længe jeg kunne øjne hende.

Hos Terkel Knudsen skulle jeg ikke bestille andet end undervise min elev Niels Terkelsen i musik og spille med ham. Han havde et godt øre, jævnt gode fatteevner og var, drevet af lysten, utrættelig i at øve sig og hænge i både tidlig og sent, så han gjorde god fremgang. Vi spillede fra morgen til aften og om aftenen med, lige til sengetid, når jeg ikke var ude at spille til dans, thi det havde jeg besluttet at blive ved med, for indtægtens skyld, indtil jeg var kommet ind i en fast livsstilling, hvori denne biindtægt kunne undværes.

Jeg gik i kirke hver søndag og hørte med stor opbyggelse den Fjeldby præst *Tønne Friis*, som var den bedste prædikant, jeg endnu havde hørt, og tilmed sang han så smukt, at jeg følte mig

næsten lige så opbygget af hans messe som af hans prædiken. Menigheden holdt meget af ham, og kirken var hver søndag fuld af andægtigt lyttende tilhørere.

En eftermiddag henad jul stod min elev og jeg og spillede nogle lette duetter inde i Terkel Knudsens dagligstue, da pastor Friis just kom gående ad vejen forbi vore vinduer. Han standsede og blev stående nogle minutter og hørte på os. Så gik han om i gården, og et øjeblik efter trådte han ind i stuen til Niels og mig.

Vi holdt straks op med at spille. "Bliv kun ved!" sagde han og satte sig på en stol, hvorpå vi begyndte forfra og spillede duetten et par gange igennem.

"Meget godt!" sagde han og forlangte, at vi skulle spille et par andre stykker, og da vi havde gjort det, gentog han sit "Meget godt!" med et bifaldende smil.

"Nå, så hr. pastor tykkes, det er godt?" sagde Terkel Knudsen, der også var til stede.

"Ja, det synes jeg virkelig, og jeg synes, det er meget, at Niels er kommet så vidt i så kort en tid," svarede præsten. "Men det er også en dygtig lærer, han har – det er altså det unge menneske, du har taget i huset til at undervise din søn?" tilføjede han.

"Ja, vel så, hr. pastor, det er musikanter Jacob Jensen fra Sønderup," svarede Terkel.

"Du spiller godt, Jacob Jensen, rent, blødt, udtryksfuldt," sagde præsten og betragtede mig med øjensynlig velvilje.

"Vil hr. pastoren ikke spille et lille stykke for os?" sagde jeg og rakte violinen frem; thi jeg havde siden min ankomst til Fjeldby oftere hørt ham omtale som en dygtig violinspiller – "men han

spiller altid noget, som ingen kan forstå," havde mine hjemmelsmænd gerne føjet til.

Han tog violinen af mig og spillede et kort stykke – en "fantasi" kaldte han det – så smeltende, så henrivende dejligt, at jeg stod som fortryllet og lyttede til. At der kunne lokkes sådanne toner ud af en violin havde jeg aldrig troet muligt. Nej, det måtte jeg tro, at bønderfolk ikke kunne forstå den slags violinspil. Jeg forstod det heller ikke, men følte mig dog i højeste grad tiltalt deraf, og jeg troede også, jeg kunne lære at forstå det.

"Svar I nu dertil!" sagde Terkel til Niels og mig, da præsten holdt op at spille og lagde violinen fra sig.

"Det lader vi nok være med!" svarede vi begge på én gang.

"Å, det når sig nok ved flittig øvelse og en god vilje," sagde pastor Friis med et opmuntrende blik til mig. Han blev siddende lidt og talede med Terkel og hans kone, så tog han hat og stok og ville gå; men idet han gik forbi Niels og mig, fik han øje på min nodebog, som lå på bordet. Han tog den, bladede lidt i den og sagde så til mig:

"Hvem har skrevet disse noder med overskrifter?"

"Jeg har selv skrevet det alt sammen," svarede jeg.

"Det var meget!" sagde han og bladede atter lidt i bogen; "du spiller godt, Jacob Jensen, men du skriver endnu bedre. Se over til mig en dag med det første; jeg tror, at vi to bør lære hinanden lidt bedre at kende."

Det lovede jeg hellere end gerne, og dermed gik han, idet han tilføjede, at jeg skulle tage violinen med.

Et par dage derefter sad jeg hos pastor Friis i dennes studereværelse. Han spillede, og jeg spillede, og vi prøvede på at

spille sammen, hvilket dog ikke ret ville gå, da de ting, han lagde for mig, var mig vel svære, og jeg havde for lidt nodefærdighed.

"Men jeg skal nok få det lært!" sagde jeg begejstret.

"Ja, det tvivler jeg ingenlunde om, Jacob Jensen," sagde han venligt; "men lad det nu være nok med musikken i dag. Jeg må sige, at din skrift interesserer mig mere end din musik. Sig mig engang: hvor længe bliver du her hos Terkel Knudsen?"

"Ikke længer end til nytår," svarede jeg; "vi er blevet enige om, at så skal Niels kaldes udlært, og han kan da også allerede begynde at spille til dans."

"Det kan han jo sagtens, men hvor skal du så hen?" spurgte han.

"Det ved jeg ikke," svarede jeg.

"Er det din agt at blive ved at spille til dans, at gøre dansemusikken til din levevej?" spurgte han. "Egentlig synes jeg, du er for god dertil – kunne du ikke have lyst til at slå ind på en anden og bedre vej?" tilføjede han.

"Jo, der er intet, jeg hellere ville, end at blive lærer, det har jeg altid haft lyst til; men jeg er forældreløs og fattig og kan ikke øjne nogen udsigt til at komme ind på den vej," svarede jeg.

"Å, det lod sig vel gøre," sagde han, "de kommer også frem, der ager med stude, og det er slet ikke nødvendigt, at du kommer på seminariet og tager eksamen, når du ikke har råd til det. Læs hjemme, alt hvad du kan, og så snart du har opnået den fornødne dygtighed, så bliver der nok en plads til dig."

Jeg kan ikke beskrive, hvor glad jeg blev ved disse opmuntrende ord fra præstens side; hvad han havde sagt, stemmede så ganske med mine egne tanker og anskuelser med

hensyn til sagen; men hidtil havde jeg manglet, at "det forløsende ord" skulle udtales af en, der forstod sig på tingene, og til hvis mening jeg trygt turde støtte mig. Et sådant ord havde nu præsten udtalt, det havde tændt et lysende håb i min sjæl, og jeg gik hjem i en lykkelig stemning.

Jeg vedblev at gå over til pastor Friis et par aftener eller tre om ugen, vi spillede sammen, og jeg lærte meget af ham, både hvad færdighed og foredrag angår. Men jeg havde nu mere lærergerningen end musikken i hovedet, og det var mig en skuffelse, at han ganske syntes at have glemt, hvad han havde opfordret mig til den første aften, jeg var hos ham, siden den ene aften gik efter den anden, uden at han med et ord kom tilbage dertil.

Jeg plejede at gå lige ind til ham i hans værelse uden først at melde mig, og det gjorde jeg også en aften i ugen før jul. Imod sædvane var han ikke til stede, men lampen stod tændt på hans skrivebord. Straks efter min indtrædelse kom præstefruen (eller madammen, som vi dengang sagde,) fulgt af deres tre børn, en pige og to drenge på henholdsvis tolv, ti og ni år, ind til mig. Hun bad mig tage plads. Hendes mand var blevet kaldt til en syg, men ville snart være tilbage igen. Dermed gik hun. Børnene blev.

Den mindste dreng havde et billede i hånden. Det lagde han på skrivebordet foran lampen og sagde til mig:

"Se engang, Jacob, det er Tordenskjold, der med kården i munden svømmer ud til sit skib, og her på strandbredden holder de svenske dragoner – ved du noget om Tordenskjold?"

"Ja, det ved jeg rigtignok," svarede jeg og begyndte uden videre at fortælle Tordenskjolds historie så udførligt, som jeg

kendte den.

Børnene, med hvem jeg i forvejen var godt kendt, lyttede til med stor opmærksomhed. Pigebarnet stod lænet op til skrivebordet med hånd under kind og så ufravendt på mig, og drengene kravlede op og satte sig på mine knæ.

Som jeg var allerbedst i gang med fortællingen, trådte pastor Friis ind.

"Bliv ved!" sagde han og satte sig på en stol.

Og jeg blev ved at fortælle for mine lyttende tilhørere, til historien var ude.

"Meget godt, Jacob Jensen!" sagde præsten; "du fortæller godt og forstår at fængsle børns opmærksomhed. Giv mig endnu en prøve på din evne til at fortælle – kan du huske en eller anden bibelsk historie?"

"Ja, den bibelske historie er jeg temmelig godt hjemme i," svarede jeg, hvorpå jeg straks tog fat og fortalte Josefs historie, som jeg i min drengetid havde læst den i bibelen og mange gange fortalt den for mine kammerater i Sønderup skole.

Da jeg var færdig, sagde pastor Friis:

"Jeg er nær ved at tro, at der kan blive en flink lærer af dig, og nu vil jeg gøre dig et tilbud: Så snart du til nytår er færdig hos Terkel Knudsen, så vil jeg tage dig her i huset hos mig og læse med dig, imod at du hjælper mig med at undervise mine børn i skrivning, og hvad du ellers kan – hvad siger du til *det*?"

Jeg blev så rørt over dette ædelmodige tilbud, at tårerne kom mig i øjnene, og det var knap, jeg kunne sanse at sige ham tak derfor.

"Må Jacob så fortælle historier for os," sagde den mindste af drengene.

"Ja, det må han rigtignok, og kan I nu sige ham tak for i aften, børn, og så gå ind til mo'er og komme i seng!" svarede faderen.

"God nat, Jacob Jensen, og tak for i aften!" sagde de flinke, velopdragne børn og gav mig hånd, den ene efter den anden, og dermed gik de.

Den aften fik pastor Friis og jeg ikke tid til at spille; vi havde nok at samtale om til høj sengetid, og vort samtaleemne var: min uddannelse til lærer under præstens vejledning.

Å, hvor jeg følte mig tilfreds og lykkelig, og da jeg var kommet i min seng, foldede jeg mine hænder og opsendte en inderlig takkebøn til gud, fordi han havde ladet mig øjne det livsmål, der var mig det kæreste af alle, og ført mig ind på en vej, ad hvilken jeg nu var vis på ved hans bistand at kunne nå det.

Den anden januar flyttede jeg over i præstegården, hvor jeg fik mit eget kammer at bo i. Præsten lånte mig bøger, jeg læste, regnede, skrev stil, alt med liv og lyst, og præsten underviste mig. Ja, det var undervisning og noget ganske andet end Peter Naurs døde pløren på lektier, som der hverken var saft eller kraft i. Pastor Friis og jeg voksede os nøjere og nøjere sammen, jeg fik ham gennem undervisningen og hele vor daglige omgang så inderlig kær som en søn sin fader, og jeg skønnede også, at han kom til at holde mere og mere af mig.

Om formiddagen underviste jeg præstens børn i skrivning samt fortalte bibel- og fædrelandshistorie for dem og øvede dem i regning. Om eftermiddagen tog fa'er selv fat og underviste dem i andre fag, medens jeg læste over på mine egne ting, dem præsten så gennemgik med mig om aftenen. Det var

en levende "indbyrdes undervisning" efter en metode, som den udmærkede præstemand selv havde opfundet, og fremgangen var god hele den lille skole igennem, for mit vedkommende vist endog adskilligt større, end pastor Friis fra først af havde ventet sig. Han roste mig aldrig ligefrem i mit påhør for min fremgang; men det var let at mærke på ham, at han var veltilfreds dermed, og en dag blev jeg ufrivillig ørevidne til en samtale mellem ham og madammen, og i hvilken han sagde om mig: "Jeg siger dig, mo'er, at han er ligefrem skabt til at være lærer. Det er en ren fornøjelse at høre ham samtale med børnene og fortælle for dem, og se, med hvilken spændt opmærksomhed de hænger ved hans læber for ikke at gå glip af et eneste ord, han siger. Og lige så dygtig han er til at lære fra sig, lige så dygtig er han til selv at lære – han har udmærkede evner ..."

Samtalen fortsattes; men jeg ville ikke høre mere; lydløst fjernede jeg mig og søgte ud i gården, om i haven, hvor jeg foldede mine hænder og takkede i ydmyghed Gud for det gode vidnesbyrd, jeg havde fået just af den mand, jeg satte så højt og stolede så trygt på. Jeg følte mig ikke stolt; nej, det kunne aldrig falde mig ind at hovmode mig af de evner, Gud havde givet mig i vuggegave; men jeg tænkte med glæde på det gamle ord: "Tit sidder rigt barn på fattig kones skød." Jeg, det fattige barn, var måske dog rigere, end jeg hidtil vidste af. Gud ske lov!

Tiden faldt mig aldrig lang, jeg brugte den flittigt, den gik for mig på den fornøjeligste måde, og jeg følte med glæde og tak, hvorledes jeg stadig voksede i kundskab, og mit syn udvidedes. Thi vel havde jeg langtfra forvundet den store, knugende sorg, der ramte mig, da min elskede Sara døde fra mig, følte

tværtimod, at helt kunne jeg aldrig forvinde den; men overbevisningen om, at det var Gud selv, der havde sendt mig den for at ydmyge mig og knytte mig inderligere, fastere til sig og styrke mig i min tro på hans forsorg og faderlige styrelse, den tog brodden af sorgen og dulmede smerten, så jeg alligevel følte mig lykkelig. Men alvorlig var jeg og gik af vejen for alt, hvad der hedder fjas og lystighed, og det stod stadig for mig, at jeg burde samle al min kraft og alle mine evner om at løse den opgave, som jeg nu var overbevist om, at Vorherre ville forelægge mig ved at gøre mig til lærer.

Vinteren var forbi, og våren kommet; men "den indbyrdes undervisning" led intet afbræk derved; den vedblev at gå sin jævne, rolige gang, og for mit vedkommende skete der ikke anden forandring, end at jeg nu måtte anvende et par timer daglig til at hjælpe præsten med at holde hans have i orden. Det havde jeg megen lyst til. Og de timer, vi arbejdede i haven, var heller ingenlunde spildte for undervisningen; thi medens *hånden* arbejdede, var *ånden* ikke ledig, og munden stod aldrig på os. At gartnerere og botanisere kunne godt forenes, og pastor Friis var en ivrig dyrker af botanikken, den han i havetimerne til en begyndelse satte mig så meget ind i og navnlig gav mig så megen lyst til, at jeg selv kunne gå videre på egen hånd.

Således gik sommeren, og da efteråret begyndte at nærme sig, sagde pastor Friis en dag til mig:

"Ja, nu er du så godt udrustet, at du for kundskabers og modenheds skyld kan overtage en børneskole, når det skal være, og hvis du selv synes om det, skal jeg fra november af skaffe dig ansættelse som lærer ved biskolen i Engdrup."

"Ja, det synes jeg netop om, jeg længes efter at komme til at prøve mine kræfter i en større skole," svarede jeg glad.

"Det kan jeg så godt forstå, Jacob Jensen," sagde præsten, tilfreds med mit svar; "men nu skal du heller ikke være alt for rask til at gå ind på mit forslag. Vilkårene er langt fra gode. For det første er der nu intet skolehus. Du skal gå på omgang hos bønderne og holde skole i gårdene; for hver tønde hartkorn, en mand har, skal han have dig og børnene en dag. Kosten giver manden dig gratis, så længe du er hos ham, og en seng til at sove i om natten, og din løn bliver for hele året 1 rdl. for hvert barn, du underviser. Der er for tiden 30 skolepligtige børn i Engdrup, du får altså det første år 30 rdl. i penge foruden kost og logis – det er det hele."

"Det er en god løn, den er jeg veltilfreds med," svarede jeg. "Det værste er, at det er en omgangsskole; men sådan er det jo så mange steder – jeg kommer nok ud af det med beboerne," lagde jeg til.

"Ja, beboerne er meget omgængelige folk, og det er flinke, velbegavede børn, de har, og derfor ville jeg også gerne unde dem en flink lærer," sagde præsten.

Jeg tog altså mod pladsen, og den første november flyttede jeg ned under bakkerne til Engdrup og begyndte min undervisning på omgang hos gårdmændene; thi husmændene var fritaget for at yde kost og logis til læreren.

Præsten havde ikke overdrevet, de engdrupper var virkelig sjældent flinke folk, og deres børn, på få undtagelser nær, velbegavede og lærvillige, og for så vidt var det altså en heldig plads, jeg kom til at begynde min lærervirksomhed på.

Det uheldigste var skolens gåen på omgang hos beboerne, fra en gårdmandsdagligstue til en anden. Somme steder sad konen og pigerne nede ved kakkelovnen i den samme stue og spandt, medens undervisningen gik for sig, og det kunne jo ikke undgås, at både den ene og den anden af gårdens personale gik igennem stuen. Men jeg må give dem det lov, at de gjorde sig flid for at forstyrre os så lidt som muligt, og det undgik ikke min opmærksomhed, at medens konen og pigerne passede deres håndarbejde, lyttede de gerne til, hvad jeg fortalte børnene.

Ja, havde jeg været så uheldig at mishage folkene, så er det ikke godt at vide, hvordan det ville gået, så kunne de have drillet og fortrædiget mig på mange måder. Men så uheldig var jeg ikke, tværtimod: børnene kom snart til at holde af mig, det skønnede forældre og voksne søskende på, at jeg således forstod at vinde mine elevers hengivenhed, så de adlød mig villigt og gerne. Alle så på mig med velvilje og agtelse, og jeg vænnede mig hurtig til de med omgangsskolen forbundne ulemper, så de generede mig slet ikke.

Nu var jeg altså i mit rette element, og jeg var glad ved og tilfreds med min stilling. De fleste synes, det må være tvungent og kedeligt "at sidde og herske over en flok unger". For mig har det altid været den fornøjeligste gerning, jeg kender, dag efter dag at sidde i skolen og undervise en flok vakre, lyttende børn, og det kunne jeg aldrig blive træt af. Vel ved jeg, at ikke alle børn er vakre; men så skal læreren gøre dem dertil, han skal vinde dem ved sin kærlighed, og så snart det går op for dem, at deres lærer elsker dem og vil deres vel, så er de "færdige", så overgiver de sig på nåde og unåde.

Jeg ved ikke, hvordan andre lærere har det; men jeg for mit vedkommende havde det mon, at lysten drev værket, og jeg behøvede blot at sætte mig ind i skolen til børnene: så snart jeg så de friske, glade børneansigter med de klare, tindrende øjne, så var jeg på min plads, så befandt jeg mig vel og behøvede blot at lukke munden op og begynde undervisningen, så skulle børnene nok lade være med at foretage sig andet end at se på mig og opmærksomt høre på mig hele timen igennem. Jeg behøvede aldrig at bede dem om det, de gjorde det frivilligt og af sig selv, og da jeg havde det således, kan det vel ikke undre nogen, at jeg så gerne ville være lærer og befandt mig så vel ved at være det.

Pastor Friis kom jævnligt på skolebesøg hos mig og hastede aldrig med at komme af sted igen, men blev altid hos mig en times tid eller to og hørte opmærksomt på undervisningen. Folk kom snart efter, at præsten satte pris på mig som lærer, og at der bestod et godt forhold imellem os, og det bidrog vel også til, at beboerne agtede mig og skænkede mig deres tillid og hengivenhed. Jeg befandt mig vel iblandt dem og var tilfreds med min stilling og mine kår.

Om kårene må jeg her bemærke, at dem fik jeg betydeligt forbedret, straks efter at jeg havde tiltrådt pladsen. Ved sit første besøg i min skole fortalte præsten, at hans børn længtes så stærkt efter mig og spurgte hver dag, om jeg ikke snart kom igen osv., og han foreslog derfor, at jeg beholdt mit forrige standkvarter i præstegården og opholdt mig der i min fritid. "Så har du dog et værelse, du kan kalde dit eget," vedblev han, "og når du vil læse med mine børn et par timer hver aften og hjælpe

mig lidt i haven om sommeren, så vil jeg give dig 20 rdl. om året."

Dette forslag gik jeg med glæde ind på. Nu havde jeg altså dog et fast hjem at ty til efter endt skoletid i Engdrup, en god seng at ligge i om natten og 50 rdl. i fast årlig løn; det var særdeles gode vilkår, syntes jeg. Og med denne ordning var jo så også forbundet den fordel, at jeg i al min fritid kunne være sammen med den elskelige præstefamilie, som jeg havde lært at elske så højt, og at jeg endnu kunne profitere meget af den daglige omgang med pastor Friis, der altid var rede til at yde mig vink og vejledning.

Før havde de Engdrup børn aldrig gået i skole om sommeren, men været fri helt fra maj til november. Men ved min ansættelse fik pastor Friis sat igennem, at der fra nu af også skulle være sommerskolegang. Beboerne knurrede vel lidt derover, og i førstningen skete der mange forsømmelser; men jeg havde nogle dygtige forbundsfæller i mine elever, der helst ville i skole, og for deres bønner og overtalelser gav forældrene lidt efter lidt tabt, så forsømmelserne efterhånden faldt bort, og sommerskolegangen blev ordentlig og regelmæssig.

Violinen og jeg vedblev at være gode venner. Jeg spillede lidt hver dag for at vedligeholde øvelsen; men skolen havde min hovedinteresse, og musikken var kun en biting for mig. Efter at: jeg var blevet lærer, spillede jeg ikke mere til dans, til stor misfornøjelse for den danselystne ungdom, men til lige så stor husvalelse for omegnens spillemænd.

Jeg havde været lærer i næsten to år, så kom provsten i slutningen af september på. Visitats. Han var meget vel tilfreds med min skole og roste den i præstens og skolepatronens og

børnenes påhør, og han skrev i journalen, at i biskolen var børnene bedre underviste end i hovedskolen, samt tilføjede nogle pæne anbefalende ord om mig og ønskede, at Gud ville være med mig og give "velsignelse og lyst til min så vel begyndte stræben".

Det var en stor opmuntring for mig, og jeg takkede Gud for denne lykkelige dag.

Samme efterår blev jeg på sessionen udskrevet som soldat til København, at møde den 4. juli 1817. Det var et slemt afbræk i min lærergerning; men jeg kunne da fortsætte den endnu en vinter og to sommermåneder, og det gjorde jeg, da han, der var beskikket som min eftermand, ikke kunne tiltræde pladsen før efter endt høst.

Den sidste dag, jeg holdt skole i Engdrup, var den 28. juni. Det var en streng dag for børnene og mig; de græd, så det skyllede, da de rakte mig hånden til farvel, og jeg var da også helt bevæget. Jeg ville gerne have blevet hos dem; men det kunne jo umuligt lade sig gøre, vi *skulle* skilles.

Så begyndte jeg at gå omkring i skolekredsen og sige farvel til alle beboerne. Det var en drøj tur; thi da de aldrig vidste det gode, de ville gøre mig, havde de nær forgivet mig med mad og kaffe; thi jeg *skulle* spise lidt og drikke en kop kaffe hvert sted, derom var ingen snak.

Jeg var da også ovre i Testum at hilse af med mine søstre og svogre og snedkerens. Lise havde vel så nogenlunde forvundet sin modgang, men så endnu helt alvorlig og indadvendt ud; det var, som om al verdens glæde var død for hende.

Fra Testum gik jeg til Hørup og sagde farvel til morbroder, moster og Geske; men på det sted blev jeg snart færdig, *der* var jeg for stedse faldet i unåde, og moster tilbød ikke engang at give mig lidt til min tværsæk.

Endelig var jeg ovre og så min moders grav på Sønderup kirkegård, jeg så også stedet, hvor jeg var født, men gik ikke

derind, og til sidst bankede jeg på skolens dør og gik ind for at sige farvel til min gamle lærer; men det fik jeg ingen fornøjelse af; thi Peter Naur lå i sengen og var så fuld, at jeg næsten tvivler om, at han kunne kende mig.

De sidste dage tilbragte jeg hjemme, og pastor Friis og hans familie var de sidste mennesker i Fjeldby-Engdrup, jeg sagde farvel til.

Dog nej, det var det dog ikke; thi da jeg om morgenen på afrejsens dag havde fået min af de Engdrup gårdkoner med smør og ost og røgede fårelår så vel fyldte tværsæk hængt over akselen og var kommet ud på gaden, i følge med to andre unge karle, der skulle samme vej som jeg, stod der de fleste af mine skolebørn fra Engdrup i deres søndagstøj og ventede på mig.

"Go' daw, Jacob Jensen! Må vi følles mæ dæ et bitte stykk' uden for bøjen?" sagde de til mig.

Det måtte de selvfølgelig hellere end gerne. De ledsagede os så længe, til de mindste begyndte at blive trætte, og en halv mils vej uden for byen tog mine elever og jeg så en sidste rørende afsked med hinanden.

Dette træk fra børnenes side gjorde et dybt, men velgørende indtryk på mig.

Der var ved en lejlighed som denne på landet aldrig tale om nogen anden rejsemåde end at gå, og dengang *kunne* man gå, det kan man jo nu næsten ikke mere.

Mine to kammerater og jeg gik, hver med en tung tværsæk over akselen, hele vejen fra Fjeldby til Aarhus. Derfra tog vi med smakken over vandet og landede den 3. juli om aftenen i København, og dagen efter, altså den 4. juli 1817, mødte vi, overensstemmende med vore pas, på eksercerskolen.

Om min soldatertid er der ikke meget at fortælle, den ene dag var næsten som den anden, og dette afsnit af mit liv vil jeg gå så let hen over som mulig for snarest at komme tilbage til mit egentlige kald: lærergerningen.

Jeg gennemgik og lærte med lethed de befalede våbenøvelser uden at få "hesselkæppen" at smage en eneste gang. Thi jeg havde et kraftigt, sundt og smidigt legeme samt en redelig vilje til at gøre min pligt, og jeg kom hele tiden godt ud af det med de officerer og befalingsmænd, der havde over mig at sige.

Sommeren og den påfølgende vinter var gået, og i den tid var der ikke hændet mig noget mærkværdigt.

Hen ad foråret det næste år blev der taget to mand af hvert kompagni til at gøre håndlangerarbejde på batteriet Trekroner, og det faldt i min lod at komme med blandt dette hold.

En måneds tid derefter kom der en dag en af regimentets sergenter ud på batteriet, lod os menige soldater sammenkalde og opstille, trådte frem foran os og sagde:

"Hvem der har lyst, kan komme til Vestindien som soldat og forblive der i tre år. Efter hjemkomsten får han sin afsked af tjenesten samt 50 rdlr. i lønningspenge. Én mand af hvert kompagni *skal* afsted, frivillig eller tvungent, og skibet ligger færdigt til at afgå om et par dage," føjede han til.

Hurtigt fo'r det gennem mit hoved: De skal nok have mange penge derovre. I tre år må du med dit gode hoved kunne lære engelsk til fuldkommenhed. Efter afskedigelsen opretter du en skole derovre og tjener dig i løbet af nogle år en formue, hvormed du så kan vende tilbage til Jylland.

Jeg trådte frem og meldte mig som frivillig, og sergenten noterede mit kendingsnavn, kompagni og nummer i sin

lommebog.

Men Herrens veje er ikke vore veje; han ville ikke have mig til Vestindien.

Dagen efter, at jeg havde ladet mig indtegne blandt de frivillige, var jeg så uheldig, som jeg stod ved mit arbejde, at tabe ligevægten og fra en forholdsvis betydelig højde falde ned i en tæt ved siden af batteriet liggende pram. Jeg faldt med min fulde vægt på min venstre underarm, som hånden ved at tørne mod prammens bund havde bøjet sig op under, og trykket var så voldsomt, at blodet sprang ud af mit håndled. Så meget fik jeg at se; men i det samme besvimede jeg. Da jeg kom til mig selv igen, sad jeg på en stol i en pæn stue, som man havde båret mig ind i, og doktoren og to andre mænd stod hos mig. Idet jeg var ved at vågne op af min besvimelse, hørte jeg den ene af mændene sige:

"Skade for den unge, smukke karl, at han skulle komme således af sted – bliver han vanfør for livtid?"

"Jeg tror nej," svarede doktoren, "hånden har vist ikke taget større skade, end at vi kan kurere den."

Det blev jeg selvfølgelig glad ved at høre.

I stedet for at rejse til Vestindien kom jeg nu på Kvæsthuset, og regimentskirurgen og to andre læger kom hver dag til mig og efterså min dårlige hånd. De var alle tre meget venlige imod mig, og jeg er vis på, at de gjorde deres bedste for at få hånden helbredet.

Men det gik ikke i en fart, jeg måtte blive der i tre fjerdingår, og så var min hånd endda ikke fuldstændig kureret.

Tiden var forfærdelig lang for mig; thi vel måtte jeg læse så meget, jeg ville; men jeg længtes dog stærkt efter at komme

uden for Kvæsthusets mure, hvorfor jeg bad overlægen om at blive udskrevet.

"Ja, min søn," svarede han venligt, "du kan jo godt gå ud på prøve, og kan du så ikke forrette din tjeneste, så er ulykken ikke større, end at du kan komme igen!"

Jeg slap altså ud; men jeg kom ikke tilbage igen.

Mønstringen var allerede begyndt, og jeg måtte jo følge trop med mine kammerater på Nørre Fælled; men min hånd var endnu alt for svag, jeg kunne navnlig ikke udføre geværgrebene præcist nok, hvorfor det blev mig befalet at træde ud af geleddet, og da obersten havde fået at vide, hvad der var i vejen med mig, gav han ordre til, at jeg skulle være ordonnans, så længe mønstringen varede. Da den var endt, måtte jeg gøre vagt, ligesom mine kammerater. Officererne havde medlidenhed med mig, og så længe min hånd var svag, og jeg som følge deraf ikke endnu kunne håndtere geværet med den tilbørlige raskhed, bar de alle over med mig, og i stedet for irettesættelser gav de mig venlige smil og stundom opmuntrende ord.

Hånden blev stedse bedre, og den tid kom snart, da jeg kunne forrette min tjeneste igen således, at der intet kunne være at udsætte derpå. Kun den fulde finfølelse i fingerspidserne syntes aldrig at ville vende tilbage, og hver gang jeg i fritiden tog violinen og prøvede på at spille, kunne jeg ikke, så det duede noget; det var, som om venstre hånd altid "sov", og det var jeg meget bedrøvet over. Jeg spurgte regimentskirurgen, om han troede, det altid ville blive ved at være således.

"Nej, min søn," svarede han, "du forvinder det nok med tiden; men brug violinen flittigt, øv dig på den, så tit du har en stund tilovers, det hjælper!"

Dette råd fulgte jeg, og det hjalp også, men langsomt; der gik flere år hen, inden skavanken var helt forvundet.

Inden jeg blev færdig med tjenesten, blev vort regiment overflyttet fra København til Ålborg, hvorfra jeg så endelig i efteråret 1820 blev hjempermitteret.

Men hvad nu? Jeg vidste, at pastor Friis imidlertid var blevet forflyttet til et embede på Lolland. Det var for langt borte, syntes jeg, og ham faldt det mig nu ikke ind at henvende mig til. Jeg var bedst kendt med jyderne i min fødeegn, i den ville jeg helst slå mig ned, om det kunne lykkes mig at finde en virkekreds der.

Foreløbig rejste jeg hjem, det vil sige til Testum, og blev nogle dage og hvilede mig ud hos mine svogre.

Min søster Lise tjente endnu i samme gård, hvor hun havde haft tjeneste siden vor moders død.

Hun begyndte at se lidt gammelagtig ud; men hvad hendes sindelag angik, da skønnede jeg snart, at hun var blid og from og gudhengiven.

Jeg spurgte hende, om hun havde forvundet sin hjertesorg.

Hun så på mig med sine alvorlige, milde øjne og svarede med et suk:

"Ja, det har jeg nok – men jeg gifter mig aldrig!" føjede hun til.

"Så er vi ligedan sindede," sagde jeg.

Og dermed forstod vi hinanden på dette punkt.

En dag tog jeg stokken i hånd og vandrede til den by, hvor amtsprovsten boede, for at rådføre mig med ham, var også så heldig at træffe ham hjemme og få en samtale med ham. Det var en fornem og myndig mand og langtfra af den slags gejstlige som min kære Tønne Friis.

Jeg spurgte ham, om han ikke kunne forhjælpe mig til at blive ansat som lærer ved en landsbyskole.

"Af den slags supplikanter har jeg mere end fuldt op," svarede han kort, hvorpå han forlod mig og gik ind i et tilstødende værelse.

Kort efter kommer han tilbage og spørger mig: "Er du militær?" hvilket han formodentlig sluttede sig til af min holdning.

"Ja, Deres Højærværdighed," svarede jeg, "det vil da sige, jeg er nylig blevet hjempermitteret fra Ålborg efter at have aftjent min værnepligt."

"Har du været skolelærer før?"

"Ja, Deres Højærværdighed; før jeg blev soldat, var jeg et par år lærer i Engdrup, Fjeldby sogn."

"Altså i mit provsti. Hvem var præst i Fjeldby, da du blev ansat?"

"Det var pastor Friis, og det var ham, der skaffede mig pladsen."

"Aha! Værs'god, sid ned!" sagde han og satte en stol frem til mig.

Det undgik ikke min opmærksomhed, at jo længere han underholdt sig med mig, des mere velvillig blev han stemt for mig.

Han går nu atter fra mig, men vender straks efter tilbage med en protokol, slår op i den og siger:

"Jo, her har vi det: Engdrup biskole. Børnene i denne bedre underviste end børnene i hovedskolen." Han læste noget mere for sig selv og vedblev derpå: "Nå, det var jo bravt, og du skal ikke forgæves have henvendt dig til mig, Jacob Jensen. Jeg har fire skoler i din hjemegn, Fårup, Baldrup, Folbæk og Sørup, som alle trænger til bedre lærerkræfter. Vælg hvilken af dem, du vil, så skriver jeg med dig og anbefaler dig til stedets præst."

Da jeg ingen bekendte havde noget af stederne, valgte jeg i flæng Sørup.

Provsten satte sig straks til at skrive brevet, og med det i lommen vandrede jeg til Sørup og bankede på hos præsten der. Det var en ældre, svær, tyk mand, der sad i en magelig lænestol og røg tobak. Da han havde læst provstens brev, så han nogle øjeblikke vist på mig og sagde så: "Ja, min gode Jacob Jensen, det kan nu alt sammen være meget godt, hvis ... hem, hem! Provsten anbefaler dig til at være hjælpelærer hos degnen her, og det har jeg sågu' ikke noget imod. Men du må helst gå om og snakke med degnen selv, det er ham, du skal akkordere med om løn og det hele."

Lidt modfalden forlod jeg ham og henvendte mig til degnen. Han lugtede af brændevin, og jeg fik i det hele et meget dårligt indtryk af ham.

Da jeg havde sagt ham mit ærinde, og at jeg havde været hos præsten med en anbefaling fra amtsprovsten, råbte han:

"Nå, det er så'n, vi sidder i'et! Ja, så har beboerne ... brække mig, også klaget over mig til provsten, gid F... havde dem! Men vi kan jo snakkes ved om'et, mæ og dæ."

Han hentede et krus øl, en flaske brændevin og et snapseglas, skænkede sig selv en snaps, sagde "Skål!" og drak den ud, tog sig en slurk øl af kruset og ville så også skænke en snaps i det samme glas til mig "Tak, skænk ikke mere op, jeg drikker ikke brændevin," sagde jeg.

"Hov, hov, er du så'n et kywlingnæb; så ved a pinde it, om a vil ha' dæ te hjælpelærer!" sagde han med et stygt grin.

Alligevel begyndte han straks efter at ville akkordere med mig; men den løn, han bød mig, var alt for ringe, og jeg skønnede snart, at vi ikke kunne tale os til rette, hvorfor jeg sagde ham farvel og gik min vej. Det lod dog til, at han fortrød at have ladet mig slippe; thi han fulgte mig ikke blot til dørs, men helt ud igennem byen, og han snakkede uden ophør om sine knappe indtægter og de dårlige tider. Jeg svarede ham ikke et ord, men ønskede kun at blive ham kvit.

"Hvor agter du dig nu hen?" spurgte han pludselig.

"Nu går jeg til Gisling; der har jeg et søskendebarn, som er gårdkone, og hende har jeg ikke set i mange år," svarede jeg.

"Hille dø' og pin! Der er over en mil til Gisling, den ligger næsten helt ude ved æ fywr *(fjorden)*, så må vi helst sætt' tværs æpå," sagde degnen.

Han ville skrå ud fra vejen til højre og stikke tværs over agrene, men faldt i det samme, så lang han var, hen ad jorden.

Det så så pudsigt ud, at jeg næsten ikke kunne bare mig for at le over, så avet han kom fra at "sætte tværs på". Jeg blev ved at gå og lod ham blive liggende.

Mit søskendebarn *Malene* og hendes mand *Kristen Borkis* blev glade ved at se mig. De gav mig en hjertelig modtagelse og lyttede gerne til, hvad jeg fortalte dem af mine oplevelser og

mine anstrengelser for at komme frem som lærer. Jeg blev hos dem i flere dage og stiftede bekendtskab bl.a. med den Gisling degn *Bering*. Det var en brav mand, og han begyndte straks at lægge sit hoved i blød for at hjælpe mig.

"Ja, a mærker nok, Jacob Jensen," sagde han en dag til mig, "a mærker nok, du er et minnesk', der er aller *(alvor)* i, og derfor må vi se at gi'e dig en bitte håndsrækning for at få dig på gled. Der er nu anneks-sognet Falbæk, der trænger de forskrækkelig hårdt til en lærer. Børnene skulle søge deres skolegang hos mig, men møder næsten aldrig, der er alt for langt at gå, og vi kan ikke tvinge dem. A vil da også sige, at mødte de stadig og alle syvsammen, så blev min skole alt for overfyldt. Men nu skal du høre, hvad a har i sinde – a *har* snakket med præsten, og han billiger ganske min plan. A rejser en af dagene hen og snakker med amtsprovsten – a har ærinde til ham også fra mig selv – og så foreslår a dig som lærer i Falbæk og fortæller provsten, at du ikke fik pladsen i Sørup. Hvad tykkes du om det, Jacob Jensen?"

Ja, det syntes jeg meget godt om, og som sagt så gjort: Bering rejste til provsten, der medgav ham et brev til den Gisling præst, og det gik ud på, at skolekommissionen skulle akkordere med mig om lønnen, og blev vi enige, da skulle præsten snarest give skoledirektionen meddelelse derom, og provsten ville da sende min konstitution.

Det faldt alt sammen i tråd for os: jeg blev konstitueret som lærer i Falbæk og begyndte i Jesu navn min gerning der den 1. november 1820.

Men jeg mærkede snart, at de folbække ikke var nær så imødekommende som de engdrupper. Det var et egenrådigt og stridbart folkefærd, og børnene var over en bank heller ikke så

begavede og lærelystne, som mine elever i Engdrup havde været. Dertil kom, at jeg savnede pastor Friis eller da rettere en præst, mage til ham. Præsten i Gisling brød sig ikke om skolen, og af ham havde jeg ingen støtte – jeg måtte selv om det hele. Jeg må derfor bekende, at jeg led en stor skuffelse; men jeg besluttede dog at blive på min post og holde ud, idet jeg håbede at kunne overvinde det onde med det gode.

Jeg begyndte min skolegerning hos en af sognets flinkeste mænd, sognefoged *Rasmus Jensen*, i hvis dagligstue jeg holdt skole i to år, og hos ham fik jeg i samme tidsrum kost og logis. Men det gik ikke så stilfærdigt her som i Engdrup. Ingen her gjorde sig flid for at forstyrre så lidt som muligt, jeg syntes tværtimod, at alle bestræbte sig for at gøre den størst mulige støj ved at træde hårdt i gulvet og hugge dørene i efter sig. Der kom hyppigt mænd og ville snakke med sognefogden, og skulle de til bords og have "en bid brød og en dram", så var det umuligt at holde skole så længe, jeg var nødt til at lade børnene gå ud og lege, indtil de fremmede gik deres vej igen.

Sagen var jo den, at beboerne fra først af havde et horn i siden på mig. De havde hidtil været så godt som helt fri for at lade deres børn gå i skole, denne frihed satte de pris på, men havde jo nu mistet den ved et magtsprog fra myndighedernes side, og mig betragtede de som et unødvendigt "påhæng", som provsten og præsten havde "prakket dem på", og kort sagt, jeg befandt mig i førstningen ikke stort bedre end som "en hund i et spil kegler".

Da der var gået to år på den måde, ville sognefogden hverken have mig eller børnene længere; han foregav, det var alt for lidt,

han fik for kost og logis til mig og for ildebrændsel i vintermånederne, og beboerne ville ikke give ham mere.

Der blev så af skolekommissionen skrevet til amtsskoledirektionen, og dennes svar gik ud på, at sognet *skulle* yde læreren kost og logis og skaffe ham et passende lokale til at holde skole i, og det gik skolekommissionen også ind på, men mødte en så enig og kraftig modstand fra beboernes side, at den ikke kunne sætte det igennem. Efter mange møder og ørkesløse forhandlinger og skriverier frem og tilbage mellem skolekommission og skoledirektion endte det med, at myndighederne gav efter, og jeg måtte til at holde skole på omgang hos beboerne, ligesom jeg havde gjort i Engdrup. Men der var en slemme forskel på disse to "omgange": der holdt folkene af mig og var færdige at bære mig på hænderne, medens de her, trods alle mine bestræbelser for at vinde dem, blev ved at drille og fortrædige mig på alle optænkelige måder og ønskede mig derhen, hvor peberet gror.

Jeg skal fortælle et enkelt eksempel på, hvad de kunne få i sinde at byde mig.

En vintermorgen kommer jeg, i spidsen for min børneflok, vandrende ind i gårdmand Rasmus Nonbos gård, da det efter tur faldt ham til at huse os den dag og de nærmest påfølgende fire dage (han havde fem tønder hartkorn). Manden stod i døren og mødte for os.

"Jeg har hverken haft bud efter dig eller dine unger, Jacob Jensen!" råbte han vredt, "og se nu til, du pakker dig ud af min gård og tager din lange hale med dig, ellers skal jeg" – så bandte han – "flytte dig!"

Efter en sådan modtagelse var der selvfølgelig ikke andet for mig at gøre end at lade børnene gå hjem. Selv gik jeg til Gisling og fortalte præsten, hvorledes jeg var blevet behandlet.

"Det er for galt, det kan vi ikke lade sidde på os, Jacob Jensen!" sagde den godmodige præstemand. Han tog med det samme over til Falbæk og fik den genstridige talt til fornuft, og den følgende dag kunne jeg og "min lange hale" så møde hos Rasmus Nonbo, og nu åbnede han villigt nok sine døre for os. Præsten havde han dog respekt for; men det var i høj grad ydmygende for mig, at jeg skulle have præsten til at tage mig under armene.

Slige fortrædeligheder og ydmygelser havde jeg mange af. Jeg blev altid forknyt derover og var ofte nær ved at opgive ævred. Men jeg vedblev dog med urokkelig standhaftighed at virke i mit lovlige kald og udføre min gerning så godt og så trofast, som det efter omstændighederne var mig muligt, stadig håbende, at modstanden vel med tiden lod sig overvinde, så at jeg til sidst måtte nyde lønnen for al min møje.

Da jeg på den måde møjsommeligt havde slidt nogle år igennem, begyndte jeg så småt at lirke ved beboerne og tale med dem om at bygge et skolehus, altså en bolig både med passende skolelokale og privat lejlighed for mig. Men straks var hundrede og ét ude, det ville de aldeles ikke høre tale om, og skønt jeg forsikrede dem, at jeg ikke havde i sinde at gifte mig, men at min ugifte søster havde lovet, så snart jeg kunne få mig et fast hjem, at drage til mig og holde hus for mig, så troede de mig ikke, og i stedet for at lytte til og imødekomme mit ønske, rottede de sig sammen og prøvede på at fordrive mig fra sognet.

Det var dog mere, end de mægtede. Jeg mødte deres anstrengelser med passiv modstand, hvoraf de vel skønnede, at jeg var i min gode ret, når jeg blev og fortsatte min gerning, og da jeg ikke talede et ord mere med dem om skolebygningen, så drev den storm over, og der kom ro i sindene.

Imidlertid henvendte jeg mig til amtsprovsten om at få sagen fremmet, og han skrev ufortøvet til præsten og pålagde ham at forskaffe mig bopæl i min skolekreds. Ja, præsten var jo en godmodig mand af den slags, der vil have fred med alle. Han fik det "ordnet" således, at jeg skulle blive ved som hidtil at holde omgangsskole, og at jeg blev lejet ind hos en mand i nabosognet, så at jeg fik over en halv mil at gå hen og hjem, om vinteren ofte i sne til knæerne.

Efter at jeg på den måde havde holdt det "gående" et års tid, henvendte jeg mig til amtsskoledirektionen, og ved at lade sagen gå til kancelliet satte den igennem, at jeg blev lovlig kaldet som skolelærer og kirkesanger i Falbæk, og at det pålagdes beboerne samme år (1827) at bygge et skolehus til mig.

Kancelliets afgørelse turde beboerne ikke modsætte sig; men forbitrede var de på mig, som ganske vist også var den, der havde drevet sagen igennem, men først efter at jeg forgæves havde gjort mit yderste for at komme til rette med dem om tingene med det gode. Min samvittighed frikendte mig, og ethvert rettænkende menneske måtte da også indrømme, at jeg ikke stillede ubillige fordringer; men vrede var de godtfolk, og jeg fik det at mærke på den føleligste måde.

De byggede et skolehus til mig for 94 rdlr., og i det flyttede min søster og jeg ind den 5. november 1827; men vi var næsten grædefærdige over det elendige hjem, vi havde fået. Det var

bygget på den bare agerjord, som endnu ses; thi huset står endnu og bruges nu som lade. Væggene var klinede op af ler, og flere af dem faldt ned den første nat, vi sov i dette vort nye hjem, så vi foreløbig måtte stoppe halmbundter i åbningerne, for at det ikke skulle blæse og fyge ind til os. I privatlejligheden var gulvene af stampet ler. Det kunne endda gå an; men værre var det i skolestuen, hvor gulvet var, som man ser det i staldene, "pikket" eller brolagt med små og store kampesten imellem hinanden. Der var ingen stenbro rundt om huset, og i gangen var der hverken gulv eller brolægning, men kun den bare jord.

Det var nærmest præstens skyld, at jeg i 20 år måtte nøjes med denne dårlige skolebygning. Thi han ville leve i fred og magelighed og aldrig låne øre til mine klager eller hjælpe mig til at få manglerne afhjulpet, alt skulle gå sin vante skæve gang.

Omsider døde han. Hans eftermand, pastor B..., var en ualmindelig dygtig og energisk mand, der både ville og kunne udrette noget, og i ham fik jeg fra nu af den støtte, jeg hidtil havde savnet så hårdt. Pastor B... kom hyppigt på skolebesøg hos mig, blev længe hos mig og hørte opmærksomt på undervisningen. Den første gang, han var i skolen, sagde han til mig i børnenes påhør, idet han ville gå:

"Tak, Jensen! Det er en god skole, De har, børnene *kan* noget og er godt underviste. Men det er et skrækkeligt lokale, De må sidde i med dem, og jeg må undre mig over, at De og børnene ikke kvæles i sådan et hul. Jeg vil da håbe, at Deres private lejlighed er bedre. Må jeg gå ind og se den?"

Ja, det måtte han selvfølgelig hellere end gerne, og da han havde set de fugtige lergulve og de fugtige lervægge, som det var umuligt at få kalken til at sidde fast på, sagde han:

"Det er jo i højeste grad usømmeligt og uforsvarligt! Vi må se at skaffe Dem en bedre skolebygning, Jensen!"

Det var unægtelig vand på min mølle. Men for også denne gang først at prøve, hvor vidt vi kunne komme med det gode, inden vi skred til at anvende tvang, sammenkaldte jeg beboerne til et møde og gjorde dem det forslag, at når de ville give den gamle skolebygning en grundig udbedring og tilbygge to nye fag, så ville jeg være tilfreds, og jeg tilbød dem derhos, at så længe byggeriet stod på, ville jeg give håndværkerne deres fulde kost.

Men de svarede med et bestemt og enigt *Nej*, de ville hverken det ene eller det andet. Skolebygningen var god nok, som den var.

"Nej, den er ikke god nok, som den er," sagde jeg; "ikke en husmand i sognet bor så usselt som jeg, og I tvinger mig ligefrem til at indgå til amtet med klage over den elendige bygning."

Ja, det kunne jeg jo, om jeg havde lyst, det brød de sig ikke det mindste om.

Jeg skrev så til amtet, gjorde rede for, hvor dårlig lærerboligen var, og udbad mig, at manglerne måtte blive afhjulpne, overensstemmende med mit forslag til beboerne, og pastor B... anbefalede andragendet.

En dag kom der et elegant køretøj og gjorde holdt uden for skolen, og folk i nabolaget kom frem i døre og porte og undrede sig formodentlig over, hvad det var for en fin herre, der stod af vognen og gik ind hos mig.

Det var den daværende stiftamtmand *Tillisch*, der tog sig så alvorligt af sagen, at han gjorde den fem mil lange rejse ud til

Folbæk for personlig at undersøge forholdene.

Først efterså han på det nøjeste boligen med alle dens lokaliteter. Hvad han syntes om den, sagde han ikke et ord om; men han rystede gentagende på hovedet, hvoraf jeg skønnede, at den var langt fra at vinde hans udelte bifald.

Så forlangte han at få skoleplanen at se, og da han opmærksomt havde gennemgået den, spurgte han mig:

"Får De nu også punktlig alt, hvad der står her på planen?"

Og dertil svarede jeg, overensstemmende med sandheden, ja!

"Når De nu dertil får den anordningsmæssige jordlod, dobbelt så meget ildebrændsel som hidtil og en ny skolebygning, vil De så være fornøjet?" spurgte han videre.

"En helt ny skolebygning?" gentog jeg forbavset.

"Ja, den gamle skal kasseres, det er den ikke en smule for god til," sagde han.

Jeg svarede, at dermed ville jeg være mere end vel fornøjet.

Så trykkede han min hånd til farvel, satte sig så atter til vogns og kørte bort.

Nogle uger derefter indløb svaret på mit andragende: jeg skulle have alt det, som stiftamtmanden havde lovet mig, og jeg fik det også.

Nu kom der skub i tingene: jordlodden blev købt, og, takket være pastor B...s energiske optræden, blev der hurtigst muligt taget fat på at opføre en ny og bedre skolebygning.

Men hvad bygningen angår, gjorde beboerne modstand. Kun få var villige til at møde på byggepladsen med det antal mursten, som det var blevet skoledistriktets beboere pålignet at levere, enhver især efter sit hartkorn.

En gårdmand ved navn *Anders Bjerregård* underkøbte murmesteren til at kassere de allerede leverede sten, og dermed var arbejdet standset. De genstridige blev så indkaldt til at møde for retten, fem rejser måtte de alle gøre til Hobro. Sagen gik dem fuldstændig imod, de måtte oven i købet betale omkostningerne, der beløb sig til 20 rdlr., og ophavsmanden Anders Bjerregård måtte alene for sin part betale 4 rdlr. og deraf lære at vogte sig en anden gang.

Men følgen af denne retstrætte blev, at der ikke blev noget af byggeriet den sommer. Vinduer og døre, der var blevet lavet i Løgstør og leverede på pladsen i rette tid, blev indlagte på våbenhusloftet og henlå der et helt år, medens rejserne til og fra tinge gik for sig.

Det følgende forår (1847) blev der så taget fat på opførelsen af den nye skolebygning, og arbejdet fremmedes så hurtigt, at den blev færdig før høst, og min søster og jeg flyttede ind i den nye, solide, lyse, rummelige bolig den 5. august.

Mange af beboerne, især de ældre, misundte mig, at jeg nu boede så godt, "det var ingen nytte til", mente de, og ved alle mulige lejligheder lod de mig føle deres vrede over de forøgede udgifter til skolevæsenet, jeg havde pådraget dem. Anders Bjerregård lod en søndag eftermiddag de fleste af gårdmændene sammenkalde til et møde hos sig, og der traf de mødte den aftale med hinanden, at den af dem, der gjorde mig en tjeneste, skulle bøde 5 rdlr.

Men det var ikke alle, der var mine uvenner. De yngre mænd, der havde gået i skole hos mig, var alle uden undtagelse på min side, og ingen af dem havde villet være med til mødet hos Anders Bjerregård.

Jeg henvendte mig til en af disse mænd og bad ham om at lægge vejen om ad skolen og tage nogle skæpper møllekorn med for mig, når han kørte til mølle for sig selv.

Jo, det skulle han gerne.

En anden af mine gamle elever talte jeg med om at dyrke min jordlod for mig for betaling.

Han kløede sig først bag øret og sagde:

"Ja, det ville jeg gerne, Jensen; men min gamle fa'er, som nyder aftægt hos mig, var med til mødet hos Anders Bjerregård, og Anders narrede ham nok til at skrive mit navn under. Går jeg nu hen og tager mig på at pløje og harve for Dem, så må jeg enten betale 5 rdlr. i bøde eller også skyde mig ind under, at min gamle fa'er havde ingen ret til at skrive under på mine vegne, og det ville han vel blive ked af."

Jeg forstod straks, hvad det var, at manden selv ville være ked af, og sagde derfor:

"Du råder jo selv for dine heste, din plov og din harve, og gøres der fordring på, at du skal betale bøden, så skal jeg nok betale den for dig."

Ja, så var der ikke det mindste i vejen.

Jeg hørte for øvrigt aldrig til, at nogen kom af med den omtalte bøde for min skyld.

Der begyndte efterhånden at komme mere ro i sindene, de yngre mænd fik mere og mere indflydelse i sognet, og jeg glædede mig ved udsigten til, at der ville blive fred og god forståelse mellem beboerne og mig, inden jeg blev færdig med min skolegerning, så jeg kunne få en blid og fredelig alderdom iblandt dem.

Men enkelte af de gamle stivnakker, der havde været imod mig fra først af, kunne endnu ikke dy sig for at lade mig føle, at de fremdeles bar nag til mig: de undlod at ofre til mig på højtiderne.

Jeg talte med præsten om sagen, og han rådte mig bestemt til ikke at lade min ret gå fra mig.

Altså måtte jeg endnu en gang til at indgå med klage til stiftamtet, og det blev af dette fastsat, hvad enhver af de pågældende skulle yde mig i offer på hver af de tre årlige højtider.

Alligevel var der enkelte af dem, der efter eget tykke ofrede mindre, og én var der, som lod det rent være.

Jeg skrev så og indsendte en liste over de modvillige, og den blev approberet, således at det manglende kunne inddrives ved udpantning.

Nu kom de til mig og ville erlægge deres resterende højtidsoffer. Men jeg gav dem til svar:

"Sognefogden er det allerede pålagt at foretage udpantningen, og betalte I nu hos mig, så kunne han imidlertid være udgået for at gøre udlæg hos jer. Nej, på den måde tager jeg ikke imod mit offer. I har været mig på nakken og drillet mig på alle optænkelige måder i alle de år, jeg har været her, skønt jeg hele tiden har bestræbt mig for at leve i fred og god forståelse med jer. Lad kun nu retten have sin gænge!"

Det smagte de lidt på. Lidt slukørede stak de pengene i lommen igen, og uden at modsige mig bød de mig farvel og gik deres vej.

Nogen tid efter fik jeg mit tilgodehavende udbetalt ved sognefogden.

Det var den sidste strid, jeg havde med beboerne, og efter den tid var der aldrig noget i vejen hverken med ofringen eller andet.

Modstanden var brudt, og det på den bedste og heldigste måde: uden at give min ret hen og lade mig behandle som en skovisk, havde jeg overvundet det onde med det gode. De, der så længe havde været imod mig, blev mere og mere fordragelige og velvilligt stemte over for mig. Gud forandrede og mildnede deres sindelag og forvandlede fjendskab til venskab.

Men her må jeg dog bemærke, at da jeg nåede *så* vidt, var de gamle ikke længer i flertallet. Nogle af dem var døde og andre gået på aftægt. Yngre folk, der i deres barndom var blevet undervist og opdraget af mig, og som i skolen havde lært at elske mig, kom i de gamles plads; de få gamle, der endnu var tilbage, gav efter for de yngre, ved hvem en bedre ånd og tone blev rådende i sognet.

Jeg tør vel nok i al ydmyghed tage dette som et bevis på, at mit arbejde i skolens tjeneste ikke har været forgæves. Men Gud alene æren!

I elleve år boede jeg i den nye skolebygning og fortsatte min gerning. Disse elleve år var, når offerstriden undtages, både fredelige og lykkelige, de bedste, jeg havde haft, siden jeg begyndte min lærervirksomhed i Falbæk.

Men nu var jeg træt og trængende til hvile. Jeg ansøgte om og fik min afsked med pension. Det var år 1858.

For mine sparepenge havde jeg købt en byggegrund med haveplads i Falbæk by og derpå ladet opføre et lille pænt og hyggeligt hus samt indhegnet og tilplantet haven med læ- og frugttræer. Her kom det mig ret til gode, hvad jeg af havevæsen

havde lært af præsten i Fjeldby, den mig så uforglemmelige Tønne Friis, jorden var i forvejen kulegravet, træerne groede godt til og havde allerede nået en ikke så ringe højde, inden jeg fratrådte embedet og flyttede ind i "*Aldershvile*". Dette navn havde jeg givet huset.

Haven, mine bøger, violinen og spadsereture med min søster blev fra nu af min væsentligste tidkort. Om sommeren i godt vejr spillede jeg gerne for åbne vinduer, for at også folk uden for kunne lytte til mine toner. Men det var ikke mange, der havde øre for dem. "Vi forstår ikke, hvad De spiller, Jensen," sagde bønderne til mig; "det er ikke, som musikanterne spiller."

Jeg savnede børnene mere, end jeg havde ventet, og nogle gange om ugen gik jeg med min eftermand lærer Møllers samtykke over i skolen og tog en time eller to med mine unge venner, helst i de mundtlige fag. Det var vi vel fornøjede med på begge sider.

Lærer Møller var en flink mand, som jeg snart blev gode venner med. Vi omgikkes hinanden dagligt. – Den første aften, min søster og jeg tilbragte i "Aldershvile", sagde vi for spøg til hinanden:

"Lad os nu lægge mærke til, hvad vi drømmer i nat, da vi første gang sover i vort nye hjem; for det "betyder" jo, siger man."

Som sagt, det var kun spøg, og vi troede just ikke på drømme.

Men mærkeligt nok drømte vi begge noget nær et og det samme; vi drømte om vor fader, hvem vi endnu ikke havde hørt det mindste fra.

Og endnu mærkeligere var det, at drømmen gik i opfyldelse, og det allerede den følgende dag.

Ved middagstid kom begge vore svogre fra Testum og deres koner kørende og overraskede os med et besøg, og de havde med sig en gammel, hvidhåret, men endnu rask og rørig mand, der navngav sig som snedkersvend *Thaaning*. Og Thaaning bragte efterretning om fader!

Han begyndte med at fremtage et stort sølv-lommeur og spørge søster Lise og mig:

"Kender I dette? Kan I huske dette?"

Men så tog *Hanne*, min ældste søster, ordet og sagde:

"Nej, det kan Jacob umuligt huske og Lise måske heller ikke, for de var begge små, da fader rømmede!"

Både Lise og jeg erklærede, at ingen af os kunne mindes at have set uret før.

"Ja, men jeg og Hanne kan huske det, og vi kendte det straks igen, så snart Thaaning havde vist os det!" råbte *Grete*, min næstældste søster.

"Ja, det er rele nok," istemte Hanne.

"Herregud, I vil da ikke dermed sige ...?" begyndte jeg.

"At det er Deres faders ur?" afbrød Thaaning mig, "jo, det er netop det, det er, og han har selv flyet mig det."

Han lukkede uret op og fremtog af kapslen en rund seddel, hvorpå der stod skrevet "*Jens Jacobsen*", min faders navn.

"Ja, og han har selv skrevet det, jeg har set det før, det husker jeg bestemt," sagde Hanne.

"Jeg kan også godt huske, at jeg har set både uret og sedlen før," istemte Grete; "jeg var otte år, da fader rømmede, og Hanne ti."

"Ja, vi vil så betragte det som hævet over al tvivl, at det virkelig er faders ur, og at De har modtaget det af ham, formodentlig i udlandet," sagde jeg til Thaaning. "De har altså kendt ham; men at han selv endnu er i live, kan der selvfølgelig ikke være tale om, han måtte i så fald være over hundrede år?"

"Nej, Deres fader er død for mange år siden," svarede Thaaning og lod uret blive liggende på bordet; "han døde 1814 i Sibirien, og der ligger han begravet. Dødsdagen kan jeg ikke gøre rede for; men det var da om sommeren, i juli måned."

"Herregud!" udbrød søster Lise og jeg på én gang, dybt grebne, og så spørgende på Thaaning.

Og Thaaning fortalte:

"Jeg traf Deres fader i Tyskland, og som landsmænd sluttede vi os til hinanden og rejste sammen, han som gartner og jeg som snedkersvend. Der var stor forskel på vor alder; thi jeg var ikke mere end en snes år, og han allerede en mand, der begyndte at få grå hår. Men det var landsmandsskabet, der knyttede os sammen, for det har meget at sige, når man sådan træffer sammen i fremmed land.

Vi fulgtes ad og gik på må og få uden andet mål for vor vandring end at komme til et land, hvor der ikke var krig. Men vi havde ikke gået mange dage, før vi havde det uheld at falde i kløerne på franske hververe, og efter at vi, sammen med nogle flere hvervede folk, i huj og hast havde gennemgået en rekrutskole, fik vi mundering og våben og blev puttet ind i et kompagni af den uovervindelige Napoleons hær. Ja, det var ikke morsomt sådan at blive tvunget til at kæmpe under et andet flag end sit lands eget. Den eneste trøst, vi havde, var, at vi fik lov til at blive sammen og følges ad side om side, hvilket lod sig

gøre, da vi var lige høje. Men kede var vi af det, og vi spekulerede immer på og talte sammen om, hvorledes vi skulle bære os ad med at desertere og komme bort og i sikkerhed. Det kom dog aldrig dertil, at vi prøvede på det, en lejlighed ville aldrig tilbyde sig. Vi måtte følge trop med vore kammerater og var med i flere slag og skærmydsler og var for så vidt heldige, som vi aldrig fik så meget som en skramme.

Ja, derom kunne jeg fortælle meget, men gemmer det til en anden gang og går lige til det store krigstog, som Napoleon gjorde ind i hjertet af Rusland, og hvor Jacobsen og jeg også var med. Hvorledes det gik de franske på dette tog, at russerne røgede os ud af Moskva, at Napoleon på tilbagetoget fik sin hær oprevet og næsten tilintetgjort, det er noget, som vel nu er bekendt over al verden, så derom vil jeg intet fortælle. Jacobsen og jeg var da så heldige at slippe derfra med livet, hvilket hele tiden siden har stået for mig som et rent Guds under; thi franskmændene blev nedsablede og nedskudte i massevis af den forfølgende fjende og faldt som fluer omkring os. Deres fader og jeg var blandt dem, der toges til fange.

For at forhindre, at vi nogen sinde mere kom til at tjene under *Varulven fra Korsika*, som russerne kaldte Napoleon, sendte de os fanger til Sibirien og lod os gå på jagt efter pelsdyr i en kulde, som vi ikke har noget begreb om i Danmark.

Jeg har altid haft et jernhelbred, og kulden og strabadserne bed ikke på mig. Deres fader var heller ikke mælk-og-brød, som man siger; men han var jo så meget ældre, vel tre gange så gammel som jeg, og han kunne ikke holde det ud.

Inden vi nåede vort bestemmelsessted, var han allerede i høj grad svækket, og det blev stadig ringere med ham. Vi havde

ikke levet to år i Sibirien, så pådrog han sig en lungebetændelse, og deraf døde han. Jeg var hos ham i hans sidste strid og lukkede hans øjne, og jeg sørgede da også for, at han blev anstændig begravet. Inden han døde, gav han mig uret der, og så sagde han:

"Hvis du nogen sinde kommer til Danmark mere, gå så til Sønderup ... Sønderup ... landsbyen Sønderup ... kan du huske det? Der bor min familie ..."

"Hvor ligger Sønderup?" spurgte jeg.

Men der kom intet svar. Han havde allerede udstridt."

Her tav fortælleren. Vi var alle dybt grebet og mine søstre græd, så det skyllede.

"Ja, I kan tro, det var også tungt for mig at miste min kære landsmand, ven og våbenfælle," tog Thaaning atter fat, "jeg var nu ene dansker mellem lutter fremmede, og tiden faldt mig lang.

Omsider fik vi at vide, hvorledes det var gået med Napoleon, og at freden var sluttet. Vi håbede jo så, at vi skulle blive satte i frihed og få lov at rejse hjem; men det blev der endnu intet af, og det var vistnok guvernørens skyld, der formodentlig så sin fordel ved at beholde os så længe som muligt.

Fulde tyve år måtte jeg tilbringe i Sibirien, så fik jeg endelig lov at slippe.

Jeg gik på min fod de mange hundrede mil og fægtede mig gennem landene til Paris, og ved hjælp af mine papirer, som jeg havde passet godt på, legitimerede jeg mig for regeringen som forhenværende fransk soldat og fik mine soldpenge udbetalte.

Jeg tog arbejde i Paris og forblev der i en årrække. Derefter forlod jeg Frankrigs hovedstad, tog arbejde nogle måneder i en

by, nogle måneder i en anden, og således gik der flere år. Stadig trak jeg mod nord, og for hvert flyt, jeg gjorde, kom jeg mit fædreland nærmere; for det var det, der trak. Jeg havde fået nok af de fremmede lande og ville tilbringe mine sidste leveår i Danmark.

Deres faders ur passede jeg på som en skat, jeg havde gennem de mange forløbne år ikke glemt, hvad han sagde til mig i sin dødsstund, og jeg huskede godt stednavnet Sønderup.

Så snart jeg derfor var kommet inden for mit fædrelands grænser, begyndte jeg straks at søge efter Deres faders hjemsted, om hvilket jeg desværre ikke havde fået andet at vide, end at det var en landsby i Danmark.

Jeg er selv en sjællænder, og derfor begyndte jeg min søgen på Sjælland, idet jeg rejste på håndværket fra den ene købstad til den anden, men blev aldrig længer på sted, end til jeg havde fået at vide, om der i omegnen fandtes nogen landsby, der hed Sønderup, og således gennemrejste jeg først alle øerne og derefter Jylland. Ja, der var landsbyer nok, som hed Sønderup, men kun én kunne være den rette, og den fandt jeg endelig for nogle dage siden og fik af gamle folk spørring på, hvor den for mange år siden *bortrømte Jens Gartners* børn boede. De to, som sidder der, fandt jeg jo i Testum, og nu sidder jeg her og gentager min historie for Dem, Jensen, og Deres søster Lise, og da jeg nu er færdig med historien, har jeg dermed opfyldt Deres faders ønske, som han lagde mig på sinde i sin dødsstund."

Dermed tav fortælleren, han havde jo fuldført sit hverv og var færdig.

Historien om fader var jo lige så eventyrlig, som den endte sørgeligt, og jeg skal aldrig nægte, at der af og til opsteg en tvivl

hos mig om, hvor vidt det nu også var sandt, hvad Thaaning havde fortalt os. Uret var jo da ikke noget afgørende bevis for hans beretnings troværdighed; det kunne han være kommet i besiddelse af på en helt anden måde end den, han havde omtalt for os. Det lød også noget mistænkeligt, at han ikke vidste, i hvilken landsdel af Danmark faders hjemby lå; det skulle være mærkeligt, om fader aldrig havde sagt ham dette, eftersom de jo havde været så gode venner, og endelig fandt jeg det også påfaldende, at Thaaning, efter at være sluppet bort fra Sibirien, lod så mange år gå hen, inden han gav sig til at søge efter Sønderup og faders efterladte, når det dog, som det jo lod, hele tiden havde været hans agt at gøre det engang alligevel. Alt dette løb mig gennem tankerne, medens jeg sad og hørte på den gamle snedkers fortælling. Jeg tav imidlertid med, hvad jeg tænkte, og det ville jo da også have været urigtigt, om jeg havde givet mig til at krydsforhøre ham og derved kaste tvivl på hans fortællings pålidelighed, og det så meget mere, som hans beretning om faders skæbne var den eneste, vi hidtil havde modtaget, og den mulighed var jo da heller ikke udelukket, at det *kunne* være sandt hvert ord, han havde sagt. Der var da også noget i den gamle mands hele væsen og optræden, der indgød tillid, og han gjorde i det hele et ret tiltalende og vederhæftigt indtryk.

Jeg kom under mine overvejelser til det resultat, at det ville være synd at mistro ham, så længe jeg ikke vidste hvorfor. Dog ønskede jeg nok at føle ham lidt på tænderne for at komme til en overbevisning; men dertil var det nødvendigt at lære ham noget nøjere at kende ved i nogen tid at omgås ham daglig og have flere samtaler med ham. Jeg sagde derfor til manden, om

han ikke kunne have lyst til at blive hos mig i nogle dage og hvile ud efter det omflakkende liv, han så længe havde ført.

Dette tilbud blev han øjensynlig meget glad ved, og han modtog det med stor taknemlighed.

"Men hvem af os skal så have uret?" sagde den ene af mine svogre, inden de og deres koner rejste hjem igen. Det var hele tiden blevet liggende på bordet.

"Det skal vel Thaaning, ham har fa'er jo givet det," svarede jeg.

"Nej, det tør jeg dog egentlig ikke påstå," indvendte snedkeren, "han sagde det i alt fald ikke udtrykkelig, at uret skulle være mit, og jeg forstod ham da også således, at jeg skulle bringe hans efterladte det som en erindring om ham."

Med disse ord havde manden bortblæst det meste af min tvivl, det var jo nu klart, at han ikke holdt uret fast "som et rov", han var vist pålidelig nok, tænkte jeg og så mildere på ham end hidtil.

"Så kan I jo "drage stak" om det, I fire søskende," foreslog den anden svoger.

"Ja, men så skal Thaaning drage med," sagde jeg.

"Nej, nej, nej, på ingen mulig måde!" råbte den gamle mand, idet han hurtigt rejste sig og trak sig tilbage fra os. "Jeg har ingen part i uret; men det er mig kært, at jeg har bragt hans børn det som en erindring om deres fader."

"Thaaning er sandelig en ærlig mand!" tænkte jeg ved mig selv, idet jeg gik ud og hentede fire stykker halmstrå, tre korte og ét langt, dem jeg satte således til rette i min hånd, at der sad lige meget op af hvert.

"Altså, den, der trækker det længste strå, skal have uret, og så trækker vi efter alder," sagde jeg og holdt hånden frem.

Mine søstre trak hver et kort stykke strå, og jeg beholdt det lange. Uret var mit.

Begge mine svogre blev lidt lange i ansigtet over dette udfald af lodtrækningen, hvorfor jeg ved afskeden gav dem til deling så mange penge, som uret efter mit skøn kunne være værd; dermed forsvandt rynkerne af deres pande, og de drog velfornøjede bort.

For mig var uret uendelig mere værd end de penge, jeg kom af med for det. Det skal blive i mit eje, så længe jeg lever, og efter min død skal min søster Hannes søn Jacob have det.

Den gamle snedker blev hos mig en fjorten dages tid, og han fortalte mig alt, hvad han og fader havde oplevet sammen, fra de traf hinanden i Quidlinburg, og til faders død i Sibirien. Vi talte så godt som ikke om andet, så længe han var hos mig; for hver samtale, jeg havde med ham, svandt min tvivl mere og mere, og jeg nåede til sidst til den overbevisning, at det var alt sammen virkeligt og påligeligt, hvad gamle snedker Thaaning havde fortalt mig.

Da et par uger var gået, begyndte han at få bisselæder i skoene, og en dag sagde han til mig:

"Ja, De ved jo, Jensen, at jeg er en farende svend og har været det, siden jeg kom af lære. Der er den særhed ved mig, at jeg ikke kan være længe på sted ..."

"De er da ikke allerede ked af at være her?" afbrød jeg ham. Sandt at sige var jeg kommet til at holde meget af ham, og jeg ville gerne beholde ham lidt længere.

"Nej, det må De endelig ikke tro, Jensen, at jeg er ked af at være her," svarede han; "jeg er tværtimod meget glad og taknemmelig for al den venlighed, De og Deres søster har vist

mig under mit ophold hos Dem; men når rejselysten kommer over mig, så kan jeg ikke stå imod, så må jeg af sted. Og nu vil jeg sige Dem farvel og tak for disse dage!"

Dermed rakte han min søster og mig hånden, og med ranslen på nakken og knortekæppen i hånden forlod han os.

Inden han fik lukket døren efter sig, sagde jeg til ham:

"Skulle De blive syg og trængende til pleje, så ved De, hvor vi bor – kom da til os!"

"Tusind tak, Jensen, det var et godt tilbud!" svarede han bevæget; "men jeg tænker ikke, jeg får brug for det; jeg har aldrig været syg, og den slags plejer at vælte om og dø lige med ét!"

Og så gik han.

Jeg længtes efter ham, da han var borte. Jeg fremtog det gamle sølvur, og søster Lise og jeg blev siddende længe og så på det og talede med vemod om vor fader, der lå jordfæstet i Sibirien, så mange hundrede mile borte fra os og sit fædreland.

Det gik anderledes med Thaaning, end han havde tænkt. Han "væltede" ikke og døde i et nu. Da han havde været borte i to år, kom de kørende med ham til os. Han var meget syg, og vi løftede ham af vognen og bar ham ind og lagde ham i gæstekammersengen, som søster hurtigst muligt havde gjort i stand til ham.

"Å, Gud ske lov og tak, nu hviler jeg godt!" sagde han og foldede sine hænder. "Jeg skal ikke nægte, at jeg tit og ofte har tænkt med bekymring på, hvorledes det skulle gå mig, hvis jeg kom til at ligge et sygeleje til slut … for det *kunne* jo ske … det ville være hårdt at ligge og dø i en vejgrøft; men Vorherre har tænkt i nåde på mig … og ført mig hid … til Dem, Jensen, og

Deres gode søster ... her har jeg fundet både husrum og hjerterum ... Å, Gud ske lov!"

Han levede kun elleve dage derefter. Da han lå på sit yderste, sagde jeg til ham:

"Ja, det er vel sandt, Thaaning, alt hvad De har fortalt mig om fader? Jeg har jo ingen anden hjemmelsmand end Dem."

Han så mig fast ind i ansigtet og svarede med døende stemme:

"Ja, det er så sandt, som jeg ligger her en synder for Gud!"

Nogle timer efter døde han. Jeg græd ved hans dødsleje og var til mode, som om det var min fader selv, jeg nu havde mistet.

Her i "Aldershvile" har jeg nedskrevet disse mine erindringer om min vandringsfærd hernede i støvets land. Jeg vil tilføje, at efter min formening kunne det vel ingen skade være til, at mine erindringer blev trykt og udgivet efter min død. Men jeg ville da helst, at navnene blev forandrede for at læserne ikke skal tænke om mig, at jeg var æresyg og ville lyse for andre. *Nej, Gud alene æren*. Og jeg mener, at er der noget godt ved mine erindringer, så kan nytten, de gør, være lige stor, enten mit navn bliver sat på dem eller ikke.

Det er i dag min fødselsdag, den 24. august 1869. Jeg er altså nu 75 år. Jeg føler mig meget affældig, og jeg tænker, at jeg vist snart skal vandre heden og samles med Sara og mine kære forældre i et andet og bedre liv.

"O, Gud ske lov, det hjemad går!"

Efterskrift af søster Lise

Jeg har aldrig været dygtig til at skrive og endnu mindre til at sætte sammen; men nu, da min kære broder er død, synes jeg dog, jeg vil føje et par ord til disse hans optegnelser. Mit hjerte driver mig dertil; thi jeg har altid holdt så meget af ham, mere end af nogen af mine søstre.

Fra barn af var han strengt kristelig gennem hele sit lange liv. Al hans tale, al hans færd og vandel var præget af, at han var et troende og gudfrygtigt menneske, der lagde alt i Guds faderhånd. Siden jeg kom til ham for at bestyre hans hus, holdt vi hver dag husandagt, som vi havde lært det hjemme hos moder.

Han var en dygtig og samvittighedsfuld lærer. Det siger alle. Og de siger også, at der altid var god disciplin i hans skole, ikke ved tvang, men derved, at børnene holdt så meget af ham, at de ikke nænnede at gøre ham imod.

Han stod altid i et godt forhold til sine foresatte. Beboerne kom han nu endelig også godt ud af det med, og han havde mange oprigtige og hjertensgode venner iblandt dem. Men der var jo stor forskel på folk, og han kunne ikke være gode venner med alle. Lige over for ugudelighed og råhed og usseldom var han djærv og kæmpede derimod uden skånsel. Derved pådrog han sig ofte modvilje og uvenskab af flere, der dog for det meste måtte erkende til sidst, at det var ham, der havde ret, så de gav ham medhold.

Han døde her i "Aldershvile" den 14. december 1877, altså over 83 år gammel. Hans sidste dage var stille og blide. Tålmodig og

gudhengiven sov han hen, mæt og træt af dage. Han fulgtes til graven af den største ligskare, jeg nogen tid har set. De fleste var her fra sognet, og de havde jo næsten alle gået i skole hos ham. Der var også mødt to præster, foruden vor egen, og mange af omegnens lærere. Præsten sagde ved hans grav: "Han døde i en god alderdom, stille og blidt i Herren. Hans mund var altid fuld af salmer og lovsange og åndelige viser fra ældre og nyere tider."

Og nu sidder jeg gamle pige ene tilbage her i "Aldershvile". Dette smukke, gode hus med have har min kære broder givet mig, for uden at han har udsat så mange penge for mig, at jeg kan leve uden næringssorg de få år, jeg har tilbage; det bliver vel ikke mange, skønt Gud alene ved det. Endnu er jeg rask og rørig og kan glæde mig ved et godt helbred, og for så vidt har jeg det godt. Men jeg længes, og jeg føler mig så ene.

O, give det, Gud,
vi efter dine bud
kunne os så skikke tilsammen,
at vi med dig
evindelig
i Himmerig
kunne leve i salighed Amen!

Om "Den gamle degns erindringer"

Forfatter: Knud Skytte (1830-1901).
Førsteudg.: Knud Skytte: *Den gamle Degns Erindringer.* Jydsk Forlags-Forretning, Aarhus 1897. Denne udgave efter førsteudgaven.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter Albert Anker (1831-1910): *Die Dorfschule von 1848* (1896).

ISBN 978-87-7628-363-6
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-590-7 (Ølstykke 2018).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Indhold

Forside
Titelblad
Ophavsret og brugsbetingelser
1
2
3
4
5
Efterskrift af søster Lise
Om "Den gamle degns erindringer"